

Поштарина плаћена у готову

ОПШТИНСКЕ НОВИНЕ

Издаје сваког четвртка

Четвртак, 1 јуни 1933 г.

Година 51. Бр. 22

Претплата на службени лист „Општинске Новине“
и месечни часопис „Београдске Општинске Новине“:

За годину дана 150 дин.

За пола године 80 дин.

Претплата се прима само на оба издања

Уредништво и Администрација:

Косовска бр. 39/IV.

Телефон: . . . 26-2-42

Чековни рачун код Поштанске Штедионице бр. 54.300

Извештај о раду Дирекције трамваја и осветљења О. г. Б. за последње тромесечје 1932 год.

Извештај о извршеним радовима у Административној служби у току месеца октобра
1932 године

(Наставак)

Са овим, последњим тромесечјем, допуњује се годишњи извештај о раду Дирекције трамваја и осветљења О. г. Б. у 1932 год. За прво, друго и треће тромесечје извештај је већ отштампан у „Општинским новинама.“

Услед пренатрпаног разног службеног материјала, овај извештај није могао бити отштампан раније.

III Персонални референт

- 1) Израђено је решења о постављењу за 17 лица;
- 2) Израђено је решења о отпусту за 53 лица;
- 3) Израђено је решења о повишици дневничара за 16 лица;
- 4) Израђено је решења о отсуству дневничара за 13 лица;
- 5) Израђено је решења о отсуству месечара за 60 лица;
- 6) Израђено је решења о казнама месечара за 60 лица;
- 7) Израђено је решења о казнама дневничара за 110 лица;
- 8) Израђено је решења о годишњем одмору за 20 лица;
- 9) Израђено је решења о административним забранама за 15 лица;
- 10) Израђено је исплатних обрачуна месечара за 705 лица;
- 11) Израђено је исплатних обрачуна дневничара за 1569 лица;

12) Израђене су и издате признанице, спискови прековременог рада и процената продатих карата месечара и дневничара за 1320 лица;

13) Израђено је и потпуно ликвидирано са свим обуствама 14 комада платних спискова месечара за 811 лица;

14) Израђено је и потпуно ликвидирано 108 комада платних спискова дневничара за 6276 лица;

15) Израђено је и предато Уреду за осигурање радника 8 комада уредских спискова за месечара за 655 лица;

16) Израђено је и предато Уреду 54 ком. уредских спискова за дневнич. за 3138 лица;

17) Израђено (администрирано) по извршеном саопштењу и предаји позива по тражењу самоупрвних државних власти, предмета за 802 лица;

18) Вођена евиденција и спроведено кроз књиге добивање степена и класа за 25 лица;

19) Издато уверења о службовању за 16 лица;

20) Вођена евиденција боловања и обуставе хранарине за 15 лица;

21) Унета пореза у пор. књижице свих службеника;

22) Извршена је подела „Општинских новина“ као и личне поште;

23) Извршена су разна ислеђења по укзаној потреби.

24) Спроведена су кроз главне књиге сва постављења, пензионисања и отпуштања, и

25) Све промене по свим решењима спроведене су кроз службеничке листове у картотеци а решења расписана надлежним службама, а где је била потреба издати су преписи решења.

IV Отсек рачуноводства

1) Примљено је и експедовано Економату Општине града Београда 41 требовање за набавку разног материјала;

2) Примљено је из Економата Општине града Београда 59 требовања за испоруку разног материјала а по извршеним пословима предато разним фирмама ради испоруке.

3) Извршено је 40 кратких набавака;

4) Примљено је и свршено 654 предмета;

5) Примљено је, спремљено и достављено за експедицију 104 комада рачуна од разних фирми за испоруку разног материјала.

V Књиговодство радова

У току месеца октобра 1932 године издато је нових поруџбина 131 комад за радове појединих служби ове Дирекције као и за одељења Општине града Београда и приватних особа.

Примљено је 182 комада разних аката по којима је вршена наплата, обрачуни и књижења.

У току месеца октобра извршени су обрачуни по поручбинама за радове у месецу септембру текуће године.

VI Секретаријат

1) Примљено предмета и заведено у деловодни протокол (обични) 4539; и то од:

а) државних и самоуправних установа 945;

б) од приватних лица и фирми 2184;

в) од служба Дирекције трамваја и осветљења 1410;

Од тога упућено у рад:

Административној служби 945;

Саобраћајној служби 210;

Машинској служби 292;

Електро-техничкој служби 172;

Магацинском књиговодству 200;

Књиговодству радова 103;

Економату 174;

Инсталационом отсеку 1294;

Ликвидатури трамвајских карата 171;

Рачуноводству 265;

Главној благајни 80;

Амбуланти 3;

Помоћнику директора 58;

Персоналном референту 279;

Стављено у акта 274;

Стављено у евиденцију 19;

Укупно предмета: 4539.

Сви предмети су регистровани.

2) Заведено поверљивих предмета 35;

а) од тога свршено 25;

б) и у раду 10;

3) Експедовано писама путем поште 124;

4) Експедовано на експедиц. књигу предмета 1193;

5) Издате наредбе 2;

6) Наплаћено општинске таксе у општинским маркама које су на предметима утиснуте и прописно поништене, дин. 9248.

7) Утрошено поштанских марака за експедицију писама, динара 200,50.

8) Сви свршени предмети стављени су у акта и фасцикулирани.

Извештај о извршеним радовима у електро-техничкој служби у току месеца новембра 1932 године

I Отсек централе

1) У електро-техничкој радионици извршени су ови радови:

а) премотано је и оправљено 15 индуката трамвај. мотора. Укупан издатак динара 13.264.—

б) премотано је и оправљено 27 комада индуктора трамвајских мотора. Укупан издатак дин. 1.039.—

в) премотано је и оправљено 6 комада помоћних индуктора од трамвајских мотора. Укупан издатак динара 87.—

г) Оправљено је и напуњено 12 комада акумулатора од 6 и 12 V Укупан издатак динара 300.—

д) премотано је и оправљено 2 ком. трофазних мотора. Укупан издатак динара 380.—

2) За одржавање и руковање електричних генератора, мотора, разводне табле, акумулаторске батерије за трамваје и осталих електричних постројења. Утрошено је укупно динара 129.833,40

За Отсек централе у току месеца новембра утрошено је укупно динара 144.903,40

II Отсек мреже и инсталација

1) У току месеца новембра овај Отсек имао је да врши руковање, одржавање и оправке за:

а) 335.000 м. ваздушне секундарне мреже;

б) 25.000 м. ваздушне примарске мреже;

в) 75.000 м. подземне секундарне мреже за једносмислену и наизменичну струју;

г) 87.000 м. подземне примарске мреже;

д) 67.000 м. ваздушне трамвајске мреже;

ђ) 19.000 м. трамвајских напајника;

е) 200 комада трансформаторских и разводних потстаница;

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

ж) 3 комада трамвајских глајхрихтерских потстаница;

з) 590 комада разводних шахтова;

и) 1200 м. кабловског великог канала;

ј) 5140 ком. светлећих тела на уличном осветљењу;

к) све инсталције, осветљења, мотора, телефона, звона и других апарата Дирекције трамваја и осветљења и свију зграда Општине града Београда.

За руковање, одржавање и оправке горњих постројења у току месеца новембра Отсек мреже и инсталација учинио је следеће издатке:

а) ваздушна и подземна мрежа за осветљење и моторе, динара . . . 165.439.—

б) трамвајска мрежа, динара . . . 42.646.—

в) трансформатори, трансформаторске и разводне станице, дин. . . 6.273.—

г) улично осветљење (замене-но је 1069 ком. сијалица разних јачина), динара . . . 72.793.—

д) инсталације Дирекције трамваја и осветљења и других општинских установа, динара . . . 34.710.—

ђ) глајхрихтер. потстанице, д. . . 24.544.—

За одржавање, руковање и оправке укупно утрошено динара 346.405.—

У току месеца новембра Отсек мреже и инсталација извршио је следеће нове радове:

А. Нова ваздушна мрежа

1) Монтирано је 810 метара ваздушне секундарне мреже и на овом послу утрошено је поред осталог 18 комада дрвених стубова, 5 комада гвоздених и 227 кгр. бакарне жице.

2) Појачано је око 1000 метара секундарне старе ваздушне мреже са жицом јачег пресека и на овом послу утрошено је 724 кгр. бакарне жице.

Целокупан посао по тачкама 1 и 2 коштао је динара . . . 36.692.—

3) Монтирано је 530 мет. ваздушне секундарне линије за улично осветљење са 18 ком. дрвених стубова, 18 ком. вандарма и 10 ком. арматура са сијалицама разне јачине.

Целокупан горњи посао коштао је динара . . . 24.501.—

4) Монтирана је једна трансформаторска станица у којој је смештен један вљни прекидач у вези са пребацивањем са 2 на 6 KVA. и на нову централу замењен је један трансформатор од 50 KVA. и преуређене су трансформаторске станице за нов напон.

Целокупан посао коштао је д. . . 38.132.—

5) Дато је 287 ваздушних кућних веза и 12 подземних кућних веза за осветљење и 12 веза за моторе. Укинуто је 9 ваздушних веза.

Овај посао коштао је дин. . . 74.124.—

Б. Нова подземна веза

1) За полагање свих подземних постројења за каблове, ископано је и набијено у то-

ку месеца новембра 35 мет.³ рова.

2) Положено је новог примарског кабла у дужини од 58 метара.

3) Положено је 11 метара секундарног кабла за приватно осветљење.

4) Положено је 65 метара секундарног кабла за нове кућне везе.

На овим кабловима монтирано је:

а) кабловска веза ком 1;

б) муфова, ком. 1;

в) кабловске главе, ком. 3.

Целокупан рад под тачкама 1, 2, 3 и 4 коштао је динара . . . 6.899.

В. Нова трамвајска мрежа

1) Извршено је осигурање 630 метара трамвајске ваздушне мреже.

Овај посао коштао је динара . . . 6.403.—

Г. Нове кућне инсталације

1) У току месеца извршене су преправке и монтирање нових инсталација у зградама Д. Т. и О. и О. Г. Б., и то: 4 инсталације осветљења, 4 исталације за моторе и једна инсталација за телефон.

2) Извршен је преглед:

а) 8159 сијаличних места са укупно 191.840 VV;

б) 64 инсталације мотора са укуп. 132 К.С.

в) 30 инсталација апарата са укупно 17035 VV.

Целокупан рад по тачкама 1 и 2, коштао је динара . . . 4.965.—

За нове радове извршене у току месеца новембра на ваздушној мрежи, подземној мрежи, трамвајској мрежи и на новим кућним инсталацијама утрошено је дин. . . 191.716.—

Извештај о извршеним радовима у Машинској служби у току месеца новембра 1932 год.

1 Отсек парних машина и ложионице

Производња трифазне струја квч. у новембру 1931 год. 2,007.023, у новембру 1932 године 2,086.400;

Произведена једносмислена струја квч., у новембру 1931 год. 160.353, у новембру 1932 год. 141.100;

Произведена трамвајска струја квч. у новембру 1931 год. 724.738, у новембру 1932 год. 821.500;

Укупна производња квч. у новембру 1931 год. 2,892.114, у новембру 1932 год. 3,049.000.

Просечна дневна производња квч. у новембру 1931 год. 96.404, у новембру 1932 године 103.834;

Максимална производња квч. у новембру 1931 год. 105.103, у новембру 1932 г. 113.600;

Минимална производња квч. у новембру 1931 год. 78.580, у новембру 1932 год. 76.511;

Сопствена потрошња квч. у новембру 1931 год. 238.186, у новембру 1932 г. 233.607;

Максимално оптерећење квч. у новембру 1931 год. 9.120, у новембру 1932 год. 9.600;

Минимално оптерећење квч. у новембру 1931 год. 1.300, у новембру 1932 год. 800;

Утрошено угља у новембру 1931 год 9.598 тона, у новембру 1932 год. 11.404 тоне;

Вредност угља у новембру 1931 год. дин. 1.756.434, у новембру 1932 год. 1.970.980 дин.

(Напомена: Нова централа „Снага и светлост” примила је оптерећење 26 новембра 1932 год.; њена производња није урачуната).

II Отсек радионице и депоа

Радионица је примила у току месеца 827 ком. помоћних налога за радове по службеној потреби Дирекције трамваја и осветљења и то:

- за ложионицу и парне машине 82 ком.;
- за возни парк са ауто-радионицом 357 к.;
- за трамвајски депо 249 комада;
- за ливницу 14 комада;
- за електро-техничку службу 76 комада;
- за саобраћајну службу 42 комада;
- за административну службу 7 комада.

За потребе осталих општинских одељења примљено је:

- од Одељења за социјално и здравствено старање 8 поруцбина;
- од Привредно-финансијског одељења 2 поруцбине;
- од Општег одељења 1 поруцбину;
- од Управе града Београда 3 поруцбине;
- од Школског одбора 2 поруцбине.

За извршење свих ових радова издато је 1758 радних листа за рад до 10 дана и 240 радних листа за рад до месец дана, укупно 1998 радних листа.

У депоу рађено је на ниже наведеним оправкама трамвајских кола:

У главној ревизионој оправци — после пређених 120.000 км. била су моторна кола бр. 11, 22, 54, 55, 77, 95.

У главној оправци, после пређених 60.000 километара, била су моторна кола бр. 97 и трамвајска прскалица бр. 1, прикључна кола бр. 115, 117, 120, 128, 148, 160 и 166.

У периодичном прегледу — после пређених 30.000 км. — била су моторна кола бр. 4 и прикључна кола бр. 162.

У повременим прегледу била су моторна кола бр. 1, 2, 5, 8, 15, 18, 19, 55, 52, 56, 61, 66, 67, 70, 71, 73, 80, 106, укупно 19 кола и прикључна кола бр. 118, 165, 202 и 204, укупно 4 кола.

На дан 30-XI, била су у оправци моторна кола бр. 3, 8, 11, 15, 18, 54, 77, 95, 105 и прскалица бр. 1, укупно 10 кола и прикључна кола бр. 115, 117, 120, 128, 148, 160, 162, 165 и 202 укупно 9 кола.

Потрошња мазива и осталог материјала за трамвајска кола:

вагонског зејтина, 1991 кгр.; турбинског зејтина, 1700 кгр.; машинског зејтина 1810 кгр.; цилиндерског зејтина 29 кгр.; конси-стентне масти обичне, 166 кгр.; масти за зупчанике, 20 кгр.; масти за ваљкаста лежишта 85 кгр.; белих крпа, 68 кгр.; соли 200 кгр.; сијалица 745 ком.; папуча за вагоне 768 ком.; глава за папуче 44 комада.

III Отсек возног парка

У ауто-радионици су вршене следеће исправке:

Главна ревизиона оправка — после пређених 50.000 км. — бр. 93, моторни ваљак, компресор готово и бр. 37, 10, 13, 38 у раду.

Главна оправка — после пређених 25.000 км. — бр. 40, 97, 95 и 804 у раду; бр. 11, 99 завршени.

Периодичан преглед — после пређених 5000 км., — бр. 34 и 90 у раду.

Мање исправке вршене на 37 аутомобила.

У коларској радионици било је у периодичном прегледу 16 кола.

У ковачкој радионици била су на периодичном прегледу 21 кола.

Аутогаража је имала просечно дневно у саобраћају: 8—12 путничких аутомобила, 4—5 прскалица, и 3—4 чисталица на прању улица, 1 кола за фекалије, 3—4 камиона за Електричну централу, 4—5 камиона за Техничку дирекцију, 2—4 камиона за опште потребе, 1 камионет за катастар.

За износ сметлишта стављано је свакодневно на расположење одељку за одржавање чистоће:

За кућно сметлиште 2 камиона ноћу, 12 камиона дању, запремина изнетог сметлишта 8688 м³.

За улично сметлиште 7—9 камиона, запремина изнетог сметлишта 5976 м³.

За пијачно сметлиште по потреби 3 камиона. Запремина изнетог сметлишта 96 м³.

Укупна запремина изнетог сметлишта моторним возовима 15.760 м³.

Потрошено је материјала:

Путнички аутомобили: бензина 4619, уља 107, спец. уља 53;

Прскалице: бензина 3140, уља 142, масти 10;

Чистилице: бензина 980, уља 18, масти 5; Камиони за ђубре: бензина 17.964, уља 690, спец. уља 81, масти 50;

Камиони: бензина 5565, уља 200, специф. уља 4, масти 30;

Камионети: бензина 2680, уља 150, спец. уља 8, масти 4;

Свега утрошено: бензина 34.948, уља 1037, спец. уља 146, масти 99.

Коњушнице су упућивале на рад свакодневно следеће запрежне возове: 4 фијакера,

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

www.блицеза, 2 шпедитерских кола, 7—15 фуражних кола, 1 кола за храну за Дом старца, 2—3 таџиге, 6 багера, 4 мртвачка кола и за лешева, 10—16 великих кола за сметлиште и 2—15 малих кола за сметлиште.

Запрежним колима изнета је запремина сметлишта 2648 м³.

За 158 грла Возног парка утрошено је: 33.420 кгр. сена, 23.280 кгр. зоби, 17.520 кгр. сламе и 44 кгр. соли.

Производња ливнице гвожђа:
 Машинског лива 2889 кгр.;
 Делова за електр. мрежу 434 кгр.;
 Трамвајских папуча за кочнице 9300 кгр.;
 Делова за канализацију 5650 кгр.;
 Делова за водовод 1484 кгр.;
 Укуп. производња сивог лива 20.957 кгр.;
 Утрошен материјал: 4250 кгр. сировог гвожђа, 18.000 старог лива, 7400 кгр. кокса.
 Производња ливнице метала.
 Арматуре за електр. мрежу 190 кгр.;
 Машинског лива 798 кгр.;
 Укупна производња метал. лива 988 кгр.
 Утрошен материјал: метала 1086 кгр., кокса 1100.

Извештај о извршеним радовима саобраћајне службе у месецу новембру 1932 године

I Грађевински отсек

- 1) Одржавање трамвајских пруга, укупно коштање дин. 117.550.42;
 - 2) Одржавање грађевина Д. Т. и О., укупно коштање дин. 23.491.42;
 - 3) Радови на III-ћем привр. депо-у (новоградња), укупно коштање дин. 20.397.99;
 - 4) Радови на чекаоници Дедиње (новоградња), укупно коштање дин. 1.576.71;
 - 5) Радови на 4 трансф. зграде Ж. Ст. (новоградња), укупно коштање дин. 18.650.98;
 - 6) Ограђивање имања Д. Т. и О., укупно коштање дин. 1.031;
 - 7) Одржавање чистоће круга Д. Т. и О., укупно коштање дин. 2.438.75;
 - 8) Израда зграде за цистерну уља Возног парка, укупно коштање дин. 3.532.08;
 - 9) Продужење моста за истовар угља, укупно коштање дин. 10.569.12;
- Укупно динара: 199.238.96.

II Отсек експлоатације

У саобраћају је радило просечно дневно: трамваја, моторних кола 79, прикључних кола 37;

Аутобуса 5 комада дневно.
 Пређен је пут 635.071 километара.
 Превезен број путника: на трамвајима 3.746.613; на аутобусима 93.763.
 Приход: од трамваја 4.950.113.50; од аутобуса 19.211.65; од претпл. карата 93.260; од ђачких карата 51.705.
 Укупно динара: 5,285.290,15.

Извештај о извршеним радовима у Административној служби у току месеца новембра 1932 године

I Отсек претплате

- 1) Примљено је у секцији за пријаве и претставке:

а) пријава	3.220
б) претставки	2.560
Укупно	5.780
- 2) Дато спојева:

а) за станове и радионице	3.574
б) за локале, биоскопе и канцел.	325
в) за моторе	57
Укупно:	3.956
- 3) Укинуто спојева:

а) за станове и радионице	2.784
б) за локале, радње, биоскопе и канцеларије	288
в) за моторе	27
Укупно:	3.099
- 4) Прикључене нове инсталације:

а) станови и радионице	955
б) локали, радње, биоскопи и канцеларије	69
в) мотори	50
Укупно:	1.074
- 5) Број прикључених места нових инсталација:

а) станови и радионице	7.687
б) локали, радње, биоскопи и канцеларије	305
в) мотори	84
Укупно:	8.076
- 6) Укупно оптерећење у ватима за нове инсталације:

а) станови, и радионице	166.375
б) локали, радње, биоскопи и канцеларије	11.465
в) мотори	107.500
Укупно:	285.340
- 7) Намештање и скидање струјомера Дирекције трамваја и осветљења и приват. својине:

а) намештено струјомера Д. Т. и О.	779
б) скинуто струјомера Д. Т. и О.	1.365
Вишак скинутих струјомера Д. Т. и О.	586
а) намештено струјомера приват.	477
б) намештено струјомера приват.	112
Вишак намештених струјомера приват.	365
Број извршених послова на терену од стране монтера, износи	9.420
- 8) Оправљено у механичкој радионици струјомера 144
- 9) Набавке у овом месецу нису вршене.
- 10) На концу новембра месеца било је уговорних претплатника:

а) по двојној тарифи за моторе	66
б) по двојној тарифи за радње	84
в) двотарифних претплатника	65
г) по слободној погодби	9
Укупно:	224

11) Стање задужења и одужења:

Задужење:

од 1 до 30-XI-1932 год. Дин. 4,724.984,29

Одужење:

од 1 до 30-XI-1932 г. наплаћено са држ. трошарином на шалтеру Д. Т. и О. 899.755,17

од 1 до 30-XI-1932 г. наплаћено преко Општинске и Поштанске штедионице 2,770.309,79

од 1 до 30-XI-1932 г. наплаћено на име таксе 254.794.—

од 1 до 30-XI-1932 г. наплаћено на име аванса 230.612.—

Наплаћено укупно за Дирекцију трамваја и осветљ. дин. 4,155.470,96

Рекапитулација

Целокупно задужење Депоа признаница:

Салдо од 31-XII-1931 године, Динара 10,993.702,66

Задужење од 1-I до 31-I 1932 године, динара 5,616.415,20

Задужење од 1-II до 28-II 1932 године, динара 5,935.032,05

Задужење од 1-III до 31-III-1932 године, динара 7,244.234,20

Задужење од 1-IV до 30-IV-1932 године, динара 7,982.962,10

Задужење од 1-V до 31-V 1932 године, динара 2,985.344,70

Задужење од 1-VI до 30-VI 1932 године, динара 2,831.842,60

Задужење од 1-VII до 31-VII 1932 године, динара 6,659.678,07

Задужење од 1-VIII до 31-VIII-1932 године, динара 2,380.979,60

Задужење од 1-IX до 30-IX-1932 године, динара 1,303.116,96

Задужење од 1-X-1932 до 31-X-1932 године, динара 3,578.601,74

Задужење од 1-XI до 30-XI-1932 године, динара 4,724.984,29

Задужење Депоа укупно Д. 62,236.894,17

Целокупно одужење:

Наплаћено у јануару, динара 4,539.768,90

Наплаћено у фебруару, дин. 5,940.165,20

Наплаћено у марту, дин. 6,713.410,15

Наплаћено у априлу, дин. 6,108.708,84

Наплаћено у мају, динара 3,678.066,90

Наплаћено у јуну, динара 3,737.202,60

Наплаћено у јулу, динара 4,640.384,25

Наплаћено у августу, дин. 4,557.933,52

Наплаћено у септембру дин. 2,085.526,74

Наплаћено у октобру, дин. 3,652.318,44

Наплаћено у новембру, дин. 4,155.470,96

Остварена наплата, динара 49,808.956,50

Наплаћено на име аванса, Д.	2,190.243.—
Наплаћено на име веза, Д.	1,244.428.—
Остварена наплата, Динара	46,374.285,50
Дуговање држав. надлештава на дан 30-XII Дин.	11,688.736,51
Дуговање приват. претплатника на дан 30-XI Дин.	939.201,16
Укупно дуговање: Дин.	12,627.937,67

II Магацинско књиговодство

Примљено је 113 рачуна за испоручену робу од разних лифераната и извршено је задужење магацина за износ од 2,078.382,63 динара, која је сума и одобрена рачуну поверитеља и фактурама за материјал као и разведена кроз одговарајућа сконтра.

Примљено је 50 рачуна за испоручен угљ од разних лифераната и извршено је задужење резерве угља за износ од динара 2,050.252,94 која је сума и одобрена рачуну поверитеља по фрактурама за угљ као и разведена кроз одговарајућа сконтра.

Примљено је и прокњижено 2.983 ком. требовања материјала разних одељења за поједине радове и обрачунати дупликати тих требовања достављени су радионицама и књиговоду радова ради обрачуна вредности свршених послова у току месеца.

Поред горе наведеног вршено је редовно ангажовање кредита, извршен је закључак контролника на дан 30-XI т. г. и поднет је писмен извештај о стању кредита Дирекцији и шефовима појединих служба.

III Персонални референт

1) Израђено је решења о постављењу за 116 лица;

2) Израђено је решења о отпусту за 35 лица;

3) Израђено је решења о повишици дневничара за 1 лице;

4) Израђено је решења о отсуству дневничара за 19 лица;

5) Израђено је решења о казнама месечара за 17 лица;

6) Израђено је решења о казнама дневничара за 57 лица;

7) Израђено је решења о годишњем одмору за 10 лица;

8) Израђено је решења о администр. забранама за 11 лица;

9) Израђено је решења исплатних обрачуна месечара за 705 лица;

10) Израђено је решења исплатних обрачуна дневничара за 1593 лица.

11) Израђене су и издате признанице, спискови прековременог рада и процента продатих карата месечара и дневничара за 1420 лица.

12) Израђено је и потпуно ликвидирано са свим обуставама 12 ком. платних спискова месечара за 705 лица.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

13) Израђено је и потпуно ликвидирано 100 ком. платних спискова дневничара за 6.372 лица.

14) Израђено је и предато Уреду за осигурање радника 8 ком. уредских спискова за месечаре за 650 лица.

15) Израђено је и предато Уреду 50 ком. уред. спискова за дневничаре за 3.186 лица;

16) Израђено (администрирано) по извршеном саопштењу и предаји позива по тражењу самоуправних и државних власти, предмета за 623 лица.

17) Вођена евиденција и спроведено кроз књиге добивање степена и класа за 20 лица.

18) Издато уверења о службовању за 17 лица.

19) Вођена евиденција боловања и обуставе хранарине за 21 лице.

20) Унета пореза у пор. књижице свих службеника за 2.298 лица.

21) Извршена је подела „Општинских новина“ као и личне поште.

22) Извршена су разна ислеђења по уканој потреби.

23) Спроведена су кроз главне књиге сва постављења, пензионисања и отпуштења, и

24) Све промене по свим решењима спроведена су кроз службеничке листове у картотеци а решења расписана надлежним службама, а где је била потреба издати су преписи решења.

IV Отсек рачуноводства

Примљено је и експедовано у Економат Општине града Београда 21 требовање за набавку разог материјала.

Примљено је из Економата Општине града Београда 42 требовања за испоруку разог материјала а по извршеним пословима предато разним фирмама ради испоруке.

Извршене су 63 кратке набавке.

Примљено је и свршено 622 предмета.

Примљено је, спремљено и достављено за експедицију 144 комада рачуна од разних фирми за испоруку разог материјала.

V Секретаријат

1) Примљено предмета и заведено у деловодни протокол обичних 3.699. и то од:

а) државних и самоуправ. установа	875;
б) од приватних лица и фирми	1.535;
в) од Служба Д. Т. и О.	1.289

од тога упућено у рад:

Административној служби	913;
Саобраћајној служби	230;
Машинској служби	287;
Електро-техничкој служби	177;
Магацинском књиговодству	202;
Књиговодству радова	58;
Рачуноводству	192;
Економату	452;
Инсталационом отсеку	148;
Ликвидатури	284;
Главној благајни	83;
Амбуланти	3;
Помоћнику директора	79;
Персоналном референту	266;
Стављено у касу	4;
Стављено у акта	304;
Стављено у евиденцију	17.

Укупно: 3.699.

Сви предмети су регистровани.

2) Заведено поверљивих предмета	19
а) од тога свршено	16
б) у раду	3
3) Експедовано писама путем поште	28
4) Експедовано на експедициону књигу предмета	1.042
5) Издато наредаба	3
6) Наплаћено општинске таксе у општинских маркама, које су на предметима утиснуте и прописно поништене, динара	7.106
7) Утрошено поштанских марака за експедицију писама, динара	287
8) Сви свршени предмети стављени су у акта и фасцикулирани.	

VI Књиговодство радова

У току месеца новембра 1932 године издато је нове поруџбине 127 комада за радове појединих служба ове Дирекције као и за одељења Општине града Београда и приватних лица.

Примљено је 218 комада разних аката, по којима је вршена наплата обрачуна и књижења.

У току месеца новембра извршени су обрачуни по поруџбинама за радове у месецу октобру тек. године.

(Свршиће се)

Из Дирекције трамваја и осветљења Општине града Београда. — Службено.

Службени извештаји Општине града Београда

Наредбе Суда:

Распоред дежурстава чиновника О. г. Б. у току месеца јуна

„На основу чл. 103 Закона о општинама прописујем следећи

Распоред дежурства

г.г. чиновника Суда Општине града Београда за месец јуни 1933 године, када се у канцеларијама не ради.

4. јуна — недеља — Духови

Александра Бабић, писар Гл. архиве и дактил. Наталија Марковић.

5. јуна — Други дан Духова

Велимир Жикић, писар Гл. архиве и дакт. Бранка Борчило.

6. јуна — Трећи дан Духова

Ст. нимум Благојевић, писар Гл. архиве и дактилограф. Зора Раковић.

11. јуна — недеља

Наталија Југовић, писар Гл. Архиве и дактилограф Викторија Анђелковић.

18. јуна — недеља

Милош Зец, писар Главне архиве и дактилограф Ирена Фирт.

25. јуна — недеља

Ружица Чулибрковић, писар Гл. архиве и дактилограф Марија Пијукова.

28. јуна — Видов дан

Гордана Бркић, писар и дактилограф Аспазија Михајловић.

Дежурство траје од 9—11 час. пре подне. Горњим дана и суботом по подне, биће одређен по један чиновник у одељењима — отсецима, за обављање послова који не трпе одлагања, које ће одредити г.г. шефови дотичних одељења-отсека.

Претседник Општине Београдске,

Милутин Петровић, с. р.

О.Бр. 10.464 од 26 маја 1933 год.”

Месечни извештај Отсека О. г. Б. на Чукарици

У месецу априлу ове године у овом Отсеку обављен је следећи посао:

I

Дошло је на рад 296 нових предмета; остало од прошлог месеца на раду 37 предмета; на раду свега у месецу априлу о. год. 333 предмета.

Предмети су решени и потребни извештаји послати властима; које су тражиле, а

на раду за мај месец о. г. остало је свега 9 предмета.

II

Сем послова обављених по долазећим предметима, овај Отсек сарађивао је са отсецима Статистичким и Војним на прикупљању последњих података око уписа младих рођених 1912 године за регрутовање, — а са Статистичким отсеком на прибирању последњих података за превод грађана са Чукарице у чланство Општине београдске, по чл. 3 Закона о атару Општине града Београда.

III

Употребом општинских таксених марака у овом Отсеку утрошено је у марту ове године 575 динара.

IV

Како се овај крај, нарочито један део Макиша населио, и данас нема кућне бројеве, умољена је Техничка дирекција да учини предлог Суду Општине града Београда да се постојеће куће обележе редним бројевима, да би се по долазећим позивима могло тражено лице одмах наћи, јер се без обележених бројева домова не може ни замислити пронаћи тражену странку за обављање послова по тражењу власти.

Из Отсека на Чукарици. — Службено.

Преглед пијаће воде:**НЕДЕЉНИ ИЗВЕШТАЈ**

о граничним вредностима добивеним испитивањем београдске пијаће воде у времену од 21 до 27 маја 1933 године

	Од	До	Објашњења
Температура	13,4	14,3	Центиграда
Број клица по см ³	0	4	Дозвољено до 20 клица по см ³
Титар В. Coli	већи од 10 см ³		Несме бити нижи од 10 см ³
Утрошак калиум перманганата	2,5	4,7	Дозвољено до 6 милиграма на литар
Карбонатна тврдоћа	15,12	23,80	Немачки степени
Суви остатак	355	466	Дозвољено до 700 милиграма на литар

Испитивања вршена у Хемијској бактериолошкој лабораторији Управе водовода.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

Количине воде у м³ које је водовод потиснуо у току прве половине маја ове год.

I Пијаћа вода

Потиснуто у мрежу пијаће воде са ВГ1 — Беле Воде 427.568 м³;

Потиснуто у мрежу пијаће воде за горњу зону:

а) из водостанице 4 (Главни резервоар), 41.380 м³;

б) из водостанице 5 (Топчидер) 49.860 м³; За горње количине дато је: бунар. воде на Белим Водама 248.980 м³; речне воде на Белим Водама 181.370 м³; Утрошено на прање филтера и потребе инсталације 2.782 м³.

II Вода за поливање улица

Потиснуто са ВЦ2 (Савски водовод), 67.300 м³.

СПИСКАК

ЛИЦА, КОЈА СУ ПРИМЉЕНА ЗА ЧЛАНОВЕ ОПШТИНЕ БЕОГРАДСКЕ У ВРЕМЕНУ

од 13 до 20 маја 1933 год.

Редни број	ИМЕ и ПРЕЗИМЕ домаћина и осталих укућана	Шта је ко домаћину	Брачно стање	Место рођења	Занимање	Регистар Бр.
1	Јован Јовановић		ожењен	Шабац	учитељ	36200
2	Ленка "	жена	удата	Рогачица	домаћица	"
3	Надежда "	кћи	неудата	"	студ. философ.	"
4	Владимир "	син	нежењен	"	сврш. уч. Ср. пољ. шк.	"
5	Светолик Халасев		ожењен	Меленци	берберин	36202
6	Милијана "	жена	удата	Горачић	домаћица	"
7	Јелисавета "	кћи	неудата	Београд		"
8	Душан Пешић		ожењен	Поповић	див. генерал у пен.	36204
9	Љубица "	жена	удата	Београд		"
10	Милан Стефановић		ожењен	Прокулље	надз. пар. кот. Д. Ж.	36209
11	Зорка "	жена	удата	Шабац	домаћица	"
12	Милош "	син	нежењен	Чукарица	бравар	"
13	Драгомир Вељковић		ожењен	Аранђеловац	п. пуковник у пенз.	36212
14	Радмила "	жена	удата	Београд	домаћица	"
15	Милош Гутеша		нежењен	Синац	чин. Дир. држ. жел.	36215
од 20 до 27 маја 1933 год.						
1	Крста Радосављевић		ожењен	Прокупље	пензионер	36216
2	Стевка "	жена	удата	Пирот	домаћица	"
3	Александар "	син	нежењен	Београд	ђак	"
4	Душан "	"	"	"		"
5	Љиљана "	кћи	неудата	"		"
6	Војислав Љешевић		нежењен	Никшић	чин. Универзитета	36217

Из статистичког отсека Општине града Београда Стбр. 7374.

СПИСАК

Лица којима су издате Грађевинске дозволе за зидање нових зграда или решења Суда за разне грађевинске радове у првој половини месеца маја 1933 године

ГОБР.	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ СОПСТВЕНИКА	УЛИЦА И БРОЈ	ПРОЈЕКТАНТ	ВРЕДНОСТ	КАКВА ЈЕ ЗГРАДА И ВРСТА РАДА
1135	Петровић Анђа	Св. Саве 32.	Бранко Ђурић	1.300.000	из дворишта 3 спрата са лица 4 спрата
1066	Милошевић Светозар	К. Борисављевића 50.	Ђ. Ђорђевић	55.000	приземље
1573	Чичановић Никола, маса	Златиборска 70.	Дујан Гранић	125.000	спрат
1310	Кузмановић Марко	Курсулина 11.	П. Станковић	3.000	клозет
1292	Житковић Никола	Гледстонова 30.	В. Сташевски	15.000	приземље
1311	Петровић Никола	Кнез Милетина 39.	Милош Антић	735.000	приземље и 2 спрата
3599	Мандић Богољуб	Трговачка 15.	Дујан Гранић	36.000	приземље
1278	Мирковић Драгутин	Бацетина 5.	В. Сташевски	8.000	"
893	Радоичић Душан	Јуричекова 8.	М. Јовановић	365.000	приземље и 1 спрат
1714	Томић Софија	Војводе Анђелка 10.	Бранко Ђурић	9.000	зидана шупа
1366	Милосављевић Бисенија	Ламартинова 1.	Бранко Ђурић	10.000	преправка зграде
933	Државна хипотекарна банка	Васина 7.	Миодраг Васић	100.000	преп. и дозиђивање
1532	Лемешић Марија	К. Борисављевића XI	Бож. Томић	110.000	приземље
1492	Живковић Р. Петар	Смиљанићева 38.	Р. Михаиловић	7.000	подрум
816	Вукићевић Светомир	Мутапова 11.	Р. Филиповић	6.000	преп. и дозиђивање
1280	Петровић Божидар	Ј. Илића и Нове угао	В. Сташевски	200.000	спрат
1243	Шапчанин Сава	Франкопанова 10.	М. Радовановић	830.000	2 спрата
1486	Тодоровић Божа	Кр. Александра 98.	М. Радовановић	60.000	измена плана
9226	Мишић Емилија	Бождовац	В. Сташевски	10.000	"
1372	Стојановић Иван	Војводе Бране 34.	Мил. Јовановић	85.000	приземље
1423	Лазаревић Јован	Сплитска 30.	Д. Дингарац	10.000	"
1858	Марисављевић Драгомир	Овчарска 4.	Дујан Гранић	150.000	"
1279	Копилевски Александар	Кр. Томислава 3.	В. Сташевски	250.000	са 2 спрата
1588	Столповић Коста	Бр. Рибникара 19—21.	Бож. Томић	95.000	приземље
523	Павловић Живко	угао Ђаковачке и Тршанске	Вој. Јосимовић	20.000	измена плана
1732	Анђус Крста	Палмотићева 11.	Драгослав Ра- дисављевић	1.000.000	приземље и 3 спрата
1349	Шикошић Марија	Кр. Владимира 6.	Андреја Папков	100.000	приземље
1632	Ронаш Акош	Кр. Александра 123.	Мил. Јовановић	100.000	измена плана
1318	Шапч Павле	Дим. Туцовића 78.	Д. Дингарац	50.000	приземље
1294	Алкалај Нела	Румунска 10.	Ал. Ацовић	350.000	приземље и 1 спрат
1482	Римо-Католичка Београдска Надбискупија	Војводе Протића и Приштинска угао	Ђ. М. Ђорђевић	550.000	"
1230	Лазаревић Драгутин	Ламартинова 15.	Лујо Тунер	15.000	преправке
1369	Јацко Вилим	Средачка 9.	Лујо Тунер	70.000	приземље
1653	Задужбина Павловић Маг- далене	Ђуре Јашкића 7.	Р. В. Тодоровић	1.200.000	приземље и 3 спрата
1371	Грујић Божидар и Јелиса- вета	Вразова 21.	Фрања Урбан	160.000	приземље и 1 спрат
1249	Маринковић Анта	Кр. Александра 61.	Бож. Томић	850.000	приземље и 3 спрата
118	Јованић Милосав	Д-р Кестера 23.	Ђ. Борошић	10.000	измена плана
1479	Давићо Самуило	Варваринска 18.	Ц. Анђелковић	60.000	приземље
1586	Маленић Босњка	Ј. Веселиновића 16.	П. Путник	8.000	измена плана
1435	Николић Коста	Кр. Александра 230.	Мил. Борисав- љевић	45.000	дозиђивање приземља
1548	Марковић Владимир	Кр. Томислава 67.	Ђ. М. Ђорђевић	8.000	зидана ограда
838	Павловић Анђелко	Ђевђелијска 19.	Ал. Каповић	3.000	преправка
1852	Станић Милорад	Војвођанска 30.	Јан Швјекар	30.000	дозиф. и преправке
1321	Цвејић Божидар	Алексе Ненадовића 24.	В. Сташевски	220.000	приземље и 1 спрат
1855	Веселов А. Иван	Цвијићева 94.	Јосиф Најман	45.000	приземље
1614	Милошевић М. Драгиша	Цетињска 10.	Фрања Урбан	700.000	приземље и 3 спрата
1448	Кривцов Павле	Триглавска 21.	М. Брадиловић	40.000	приземље
1403	Михаиловић Живко	Радничка и Гундули- ћева угао	Мих. А. Радо- виновић	30.000	измена плана
1631	Томић Милан	Јагићева 10.	Мил. Борисав- љевић	6.000	шупе
1589	Луганчић Љубица	Хекторовићева 9.	М. Јовановић	60.000	приземље
794	Смиљковић Радич	Анте Богићевића 4.	Драгомир Вла- димировић	50.000	"
1868	Милинковић Душан	Манасијева 1.	В. Д. Јосимовић	300.000	приземље и 1 спрат
1488	Мирковић Рада	Кр. Милана 64.	Сташевски В.	5.000	преправке
734	Миленковић Јован	Ситничка 34.	Мил. Борисав- љевић	200.000	приземље и 1 спрат
1555	Голубовић Ђорђе	Југословенска 48.	Ј. Ђ. Новаковић	32.000	приземље

Из Одељка за Грађевински одбор и контролу зидања Бр.: Службено од 19 маја 1933.

Недељни извештај

о просечним ценама животних намирница на Београдској пијаци у 3 недеље од 12 до 19 маја 1933 године

В Р С Т А	Мера	Просечна цена у динарима		В Р С Т А	Мера	Просечна цена у динарима	
		3 Нед.	Месеч.			3 Нед.	Месеч.
Жито							
Пшеница	100 кгр.	200		Шећер ситан	1 кгр.	12.87	
Јечам	"	107.50		Кафа сирова	"	60	
Овас	"	105		Кафа пржена	"	79	
Кукуруз у зрну	"	66		Со млевена	"	3.37	
Брашно и хлеб							
Брашно пшенично No. 2	1 кгр.	3.32		Бибер крупан	"	50	
Брашно пшенично No. 1	"	3.45		Бибер млевен	"	61.50	
Брашно пшенично бело	"	4		Паприка млевена	"	30	
Брашно кукурузно	"	2		Фида	"	8.50	
Хлеб пшенични црни	"	3.25		Макароне	"	12.50	
Хлеб пшенични бели	"	4.25		Пиринач	"	8	
Месо							
Говеђина	1 кгр.	10		Мак	"	16	
Говеђина жива мера	100 кгр.	450		Зејтин за јело	"	24	
Телећина	1 кгр.	13		Сирће винско	1 литар	4	
Телећина жива мера	100 кгр.	737.50		Мед	1 кгр.	19	
Јагњешина	1 кгр.	10.50		Восак	"	26	
Јагњешина жива мера	100 кгр.	462.50		Пекмез	"	9	
Овчетина	1 кгр.	14		Свеће воштане	"	55	
Овчетина жива мера	100 кгр.	750		Свеће стеаринске	"	31	
Свињетина	1 кгр.	22		Свеће парафинске	"	16.50	
Свињетина жива мера	100 кгр.	21		Сапун за прање	"	9	
Свињско сушено	1 кгр.	13		Шпиритус рафиниран	1 литар	47	
Кобасице	"	32.50		Шпиритус за гориво	"	9.87	
Шваргле и чварци	"	13.75		Петролеј	"	6.50	
Пршута	"	21.50		Бензин	"	7.12	
Сланина сирова	"	23.50		Гориво			
Сланина сува	"	14.50		Угљен дрвени (ћумур)	100 кгр.	125	
Сланина ужичка	"	15		Угљен дрвени (ћумур)	1 кгр.	1.75	
Маст свињска	"	7		Угљени мрки и лигнит	100 кгр.	17.50	
Сало	"	7.50		Угљен камени	"	52.50	
Лој топљен	"	"		Дрва грабова	м ³	130	
Лој нетопљен	"	"		Дрва букова	"	115	
Риба							
Шаран	"	9.50		Дрва церова	"	107.50	
Сом	"	20		Дрва јасенова	"	105	
Кечига	"	38.75		Дрва растова	"	90	
Смућ	"	26.25		Дрва врбова	"	52.50	
Штука	"	12		Дрва брестова	"	100	
Бела	"	5		Живина и јаја			
Млеко							
Млеко слатко	1 литар	3.25		Кокоши	1 ком.	17.50	
Млеко кисело	1 кгр.	8		Ђурке	"	47.50	
Масло	"	33.75		Гуске	"	26.25	
Масло топљено	"	29		Патке	"	17.50	
Кајмак	"	25		Јаја	"	—47	
Сир обичан	"	12		Стока			
Сир сомборски	"	21		Волови	"	1500	
Сир качкаваљ	"	26		Краве	"	1750	
Поврће							
Пасуљ	"	4.06		Телај	"	332.50	
Сочињо	"	10		Коњи	"	1275	
Грашак у зрну	"	17.50		Јдребад	"	"	
Грашак обичан	"	9		Свиње угојене	"	1725	
Кромпир стари	"	1.50		Свиње мршаве	"	762.50	
Кромпир нови	"	8.50		Прасад до 10 кгр.	"	88.75	
Лук црни	"	1.50		Назимад од 10 до 25 кгр.	"	160	
Лук бели	"	6		Козе	"	257.50	
Лук празни	"	1.25		Јарчеви	"	"	
Боранија	1 дема	1.25		Јагањци	"	70	
Тиквице	1 кгр.	13.50		Јарићи	"	72.50	
Шаргарепа	"	3.25		Кожа и вуна			
Купус сладак	"	6.50		Коже воловске	1 кгр.	5.50	
Купус кисео	"	2.25		Коже кравље	"	5.56	
Спањак	"	1.25		Коже овчије	1 ком.	18.75	
Рен	"	11		Коже јагњешје	"	11	
Кељ	"	7		Коже козје	"	12.50	
Келераба	"	4		Коже јунеће	1 кгр.	9	
Зелен за супу	1 пишла	1.75		Коже свињске	"	2.25	
Патлиџан црвен	1 кгр.	14.50		Коже телеће	"	11.50	
Патлиџан плави	ком.	3.12		Сточна храна			
Паприка љута	100 ком.	58.75		Сено	100 кгр.	46.75	
Паприка туријара	220	220		Слама	"	28.50	
Паприка бабура	100 ком.	412.50		Грађевински материјал			
Краставци	"	875		Креч негашен	100 кгр.	32	
Воће							
Јабукe	1 кгр.	10.25		Цигле	100 ком.	31	
Крушке	"	7.25		Црп	"	57.50	
Трешње	"	12.50		Цемент	100 кгр.	66	
Шљиве сушене	"	6		Песак	1 кола	39.50	
Динје	"	16.25		Пића			
Ораси	"	14.75		Пиво домаће	1 литар	7.50	
Кестен	"	3		Вино црно обично	"	8.50	
Смокве	"	1.25		Вино бело	"	10.50	
Лимуни	1 ком.	1.25		Вино боље старо	"	25.50	
Неранце	"	3		Шљивовица мека	"	12	
Мандариње	"	"		Шљивовица љута	"	16	
Колонијална и друга роба							
Шећер у копкама	1 кгр.	14.50		Комовица мека	"	19	
				Комовица љута	"	23	
				Наднице			
				Надничара	1 надн.	18.75	
				Копача	"	23.75	
				Зидара	"	40	

Службене објаве и огласи:

Пажња грађанству

Господин Министар грађевина актом својим К.Бр. 12421 од 10 маја 1933 године, доставио је следећа упутства за израду пројеката са опеком новог формата за подизање нових грађевина које гласи:

Из претставке Индустијске коморе у Београду Е.Бр. 2239/33 увидео сам да је Општина града Београда за ову грађевинску сезону одобрила велики број планова са опеком старог формата а и да су услед тога градитељи били приморани да праве многе закључке за опеку старог формата.

Да би се омогућило индустрији извршење свих закључака за опеке старог формата, то се у вези мога решења М.Г.Бр. 44309/31 г. и прелазним наређењима М.Г.Бр. 1806/32 изузетно од објашњења М.Г.Бр. 17515/32 даје следеће

У п у т с т в о:

1) Почев од 1 августа 1933 год. одобраваће се само они планови за зграде, које буду израђене за опеку новог формата по нормама.

2) Ако се по одобреним плановима, по којима је предвиђена употреба опеке старог формата, започне зидање грађевина у току 1933 год., и ако је сопственик претходно обезбедио набавку потребне количине готове старе опеке, о чему мора имати доказа, моћи ће по овим одобреним плановима завршити грађевину у идућој години;

Одобрени планови, по којима је предвиђена употреба опека старог формата и по којима не буде започето зидање у току 1933 године имају се преправити за нови формат опеке и поднети на надлежно одобрење.

3) Одобрава се, да се још до краја 1933 године могу израђивати и опеке старог формата и то само у оној потребној количини, колико буду износили закључци, о чему цигане морају имати доказа, пошто се у 1933 год. опеке старог формата за зидање грађевине неће смети употребљавати сем случаја из тачке 2.

4) Све опеке старог формата, које би се добиле рушењем зграда и разних грађевин-

ских објеката, моћи ће се употребити само по специјалном решењу надлежне власти.

Министар грађевина,
Др. Сркуљ, с. р.

Из Техничке дирекције Општине града Београда, Т.Д.Бр. 14101/33.

1—4

Зграда за Срески суд у Београду

На основу решења Суда О.Ф.Бр. 23203 од 19 маја 1933 год., за потребе Среског суда за град Београд има се узети једна зграда са педесет пет одељења за канцеларије.

Заинтересована лица да своје понуде, у затвореном завоју, поднесу Отсеку општинских добара, Косовска ул. бр. 39/IV, најдаље до 7 јуна 1933 године до 10 часова пре подне. У понуди назначити, да пристаје на прописане услове, који се могу видети свакога дана у Отсеку општинских добара.

Понуде морају бити таксиране по Т.Бр. 25 Закона о таксама и општинском таксом од 3 динара.

О.Ф.Бр. 23203. — Из канцеларије Отсека општинских добара 22 маја 1933 године.

1—1

Прекопавање 18 парцеле

Према решењу Суда Општине града Београда О.Бр. 9916 од 17 маја 1933 године има се извршити прекопавање 18 парцеле пошто се у истој имају изградити зидане гробнице.

Позивају се сродници и фамилије, који имају своје сахрањене у поменутој парцели, да до 1 августа ове године изврши пренос у наредне парцеле.

После 1 августа Гробљански отсек ће извршити пренос и без присуства фамилије и сместити у општу костурницу.

Из Дирекције за Социјално и здравствено старање, О.С.З.Бр. 9686 од 18 маја 1933 г.

1—4

I офертална лицитација за израду калдрме у Требињској улици

На основу решења Суда Општине града Београда Т.Д.Бр. 8873/33 Техничка дирекција одржаће на дан 7 јуна I оферталну лицитацију за израду калдрме у улици Требињској (од Грчића Миленка до Гарибалдијеве).

Лицитација ће се одржати истог дана у 11 часова у просторијама Инжињерског отсека (угао Југовићеве и Кнегиње Љубице улице II спрат) соба бр. 3.

Предрачунска сума износи 85.665 динара.

Кауција се полаже Главној благајни најдаље до 10 часова на дан лицитације и то: наши држављани 5%, а страни 10% од предрачунске суме.

Накнадне понуде као и оне, које нису поднете по условима, неће се примати.

Услови, планови и сва потребна обавештења могу се добити сваког дана у радно време у Инжињерском отсеку Техничке дирекције (соба бр. 3).

Из канцеларије Техничке дирекције Општ. града Београда Т.Д.Бр. 8873 33.

2—2

I офертална лицитација за израду коловоза у Банатској улици

На основу решења Суда Општине града Београда Т.Д.Бр. 9257/33 Техничка дирекција одржаће на дан 9 јуна 1933 год. I оферталну лицитацију за израду коловоза у Банатској улици од ломљеног камена на песку од Маршала Пилсудског до Принца Евгенија улице.

Лицитација одржаће се истог дана у 11 часова у просторијама Инжињерског отсека (угао Југовићеве и Кнегиње Љубице улице II спрат соба бр. 3).

Предрачунска сума износи 52.998 динара.

Кауција се полаже Главној благајни најдаље до 10 часова на дан лицитације и то: наши држављани 5%, а страни 10% од предрачунске суме.

Накнадне понуде као и оне, које нису поднете по условима, неће се примати.

Услови, планови и сва потребна обавештења могу се добити сваког дана у радно време у Инжињерском отсеку Техничке дирекције (соба бр. 3).

Из канцеларије Техничке дирекције Општ. града Београда Т.Д.Бр. 9257/33.

2—3

I офертална лицитација за израду примитивне калдрме у Браће Ивковића улици

На основу решења Суда Општине града Београда Т.Д.Бр. 13315/33 Техничка дирекција одржаће на дан 10 јуна 1933 године I оферталну лицитацију за израду примитивне калдрме од камених отпадака и шљаке у Браће Ивковића улици на Карабурми од Радоњићеве ул. до профила 451,02.

Лицитација одржаће се истог дана у 11 часова у просторијама Инжињерског отсека (угао Југовићеве и Кнегиње Љубице улице II спрат соба бр. 3).

Предрачунска сума износи 309.111 динара.

Кауција се полаже Главној благајни најдаље до 10 часова на дан лицитације и то: наши држављани 5%, а страни 10% од предрачунске суме.

Накнадне понуде као и оне, које нису поднете по условима неће се примати.

Услови, планови и сва потребна обавештења могу се добити сваког дана у радно време у Инжињерском отсеку Техничке дирекције, соба бр. 3.

Из канцеларије Техничке дирекције Општ. града Београда Т.Д.Бр. 13315 33.

2—3

I офертална лицитација за израду калдрме на рундели код Новог гробља

На основу решења Суда Општине града Београда Т.Д.Бр. 14067 од 22 маја 1933 год., Техничка дирекција одржаће на дан 15 јуна, прву оферталну лицитацију за израду калдрме од ситне коцке на бетону и асфалтног тротоара на рундели код Новог гробља, израду прилаза ка мртвачници од набијеног шљунка и асфалтног тротоара и израду дела коловоза поред ивичњака, ситном коцком на бетону и асфалтног тротоара у Таковској улици од Краља Александра до Мајке Јевросиме улице.

Лицитација ће се одржати истог дана у 11 часова пре подне у просторијама Инжињерског отсека (Југовићева ул. бр. 1).

Предрачунска сума износи 398.481 дин.

Кауција се полаже Главној благајни најдаље до 10 часова на дан лицитације и то: наши држављани 5% а страни 10% од предрачунске суме.

Накнадне понуде као и оне, које нису поднете по условима неће се примати.

Услови, планови и сва потребна обавештења могу се добити сваког дана у радно време у Инжињерском отсеку Техничке дирекције (соба бр. 3).

Из канцеларије Техничке дирекције Општине града Београда Т.Д.Бр. 14067/33, на дан 27 маја 1933 године.

1—2

I офертална лицитација за израду калдрме III групе улица у 1933 год.

На основу решења Суда Општине града Београда Т.Д.Бр. 14085 од 22 маја 1933 год., Техничка Дирекција одржаће на дан 16 јуна 1933 године прву оферталну лицитацију за израду калдрме III групе улица у 1933 год.

Лицитација ће се одржати истога дана у 11 часова пре подне у канцеларији Инжињерског отсека соба бр. 9 (угао Југовићеве и Књегиње Љубице ул.

Предрачунска сума износи 217.580 дин.

Кауција се полаже на Главној благајни најдаље до 10 часова на дан лицитације и то: наши држављани 11.000 динара, а страни 22.000 динара.

Услови, планови и сва потребна обавештења могу се добити свакога дана у радно време у Инжињерском отсеку Техничке дирекције (соба бр. 9).

Из канцеларије Техничке дирекције Општине града Београда, Т.Д.Бр. 14085/33, 27 маја 1933 године.

1—2

Објава

На основу чл. 116 Закона о непосредним порезима а у вези захтева Пореске управе за град Београд од 18 маја 1933 године, Бр. 16609, Суд Општине града Београда извештава грађане пореске обвезнике, да ће се код III пореске управе за град Београд, Краља Александра улица бр. 94/I спрат расправљати о основицама за порез на течевину и то:

На дан 3 јуна 1933 године.

Бакалима чија презимена почињу од слова Л, Љ, М, Н, и О у III Пореској управи.

Упозоравају се порески обвезници означеног занимања да могу, горе означеног да-

на расправе, доћи у Судско одељење Општине града Београда (Косовска улица број 39 у дворишту први спрат лево соба бр. 11) сваког радног дана од 8—14 часова, да виде, у послатим списковима Пореске управе предложену пореску основицу од стране пореске власти и тачан дан обављања расправе за сваког пореског обвезника посебно, да би истој могао присуствовати и евентуалне примедбе чинити.

Из канцеларије Суда Општине града Београда, 19 маја 1933 год., С.Бр. 23943 у Београду.

1—1

Објава

На основу чл. 116 Закона о непосредним порезима а у вези захтева Пореске управе за град Београд од 26 маја 1933 године, Бр. 17363, Суд Општине града Београда извештава грађане — пореске обвезнике, да ће се код III Пореске управе за град Београд Краља Александра ул. бр. 94/I спрат — расправљати о основицама за порез на течевину и то:

На дан 10 јуна 1933 године.

Мануфактуристима, галантеристима, конфекционистима и сопственицима комисионих и агентурских радњи у III Пореској управи.

Упозоравају се порески обвезници означених занимања, да могу, пре горе означеног дана расправе, доћи у Судско одељење Општине града Београда (Косовска улица бр. 39 у дворишту први спрат лево, соба бр. 11), сваког радног дана од 8—14 часова, да виде, у послатим списковима Пореске управе предложену пореску основицу од стране пореске власти и тачан дан обављања расправе за сваког пореског обвезника посебно, да би истој могао присуствовати и евентуалне примедбе чинити.

Из канцеларије Суда Општине града Београда, 27 маја 1933 год., С.Бр. 25188 у Београду.

1—1

Објава

На основу чл. 116 Закона о непосредним порезима а у вези захтева Пореске управе за град Београд од 23 маја 1933 год., Бр. 17153, Суд Општине града Београда, извештава грађане пореске обвезнике, да ће се код По-

реске управе за град Београд, Краља Александра ул. бр. 94/1 спрат, расправљати о основицама за порез на течевину и то:

На дан 9 јуна 1933 године.

Сопственицима ситничарских радњи чија презимена почињу од слова А, Б, В, Г, Ђ, Е, З, К, Л, М, С, Ф, Ц, Ч, и Ћ, у III Пореској управи.

На дан 9 јуна 1933 године.

Сопственицима старинарских радњи чија презимена почињу од слова А, Б, Г, Д, К, М, О, П, Р, С и Т, у III Пореској управи.

На дан 9 јуна 1933 године.

Гвожђарима, чија презимена почињу од слова В, И, Ђ, Ј, К, М, П, Р, С, Т и Ш у III Пореској управи за квартове: V, VI, VII, VIII и XI.

Упозоравају се порески обвезници означених занимања да могу, пре горе означеног дана расправе доћи, у Судско одељење Општине града Београда (Косовска ул. бр. 39 у дворишту први спрат лево соба бр. 11), сваког радног дана од 8—14 часова, да виде, у послатим списковима Пореске управе предложену пореску основицу од стране пореске власти и тачан дан обављања расправе за сваког пореског обвезника посебно, да би истој могао присуствовати и евентуалне примедбе чинити.

Из канцеларије Суда Општине града Београда 26 маја 1933 год., С.Бр, 25121 у Београду.

1—1

Објава

На основу чл. 116 Закона о непосредним порезима а у вези захтева Пореске управе за град Београд од 20 маја 1933 године Бр. 21941, Суд Општине града Београда извештава грађане, пореске обвезнике, да ће се код Пореске управе за град Београд расправљати о основицама за порез на течевину, и то:

На дан 6, 7, 8, 9 и 10 јуна 1933 год.

Сопственицима разних радњи за квартове: I, IX, X, XII, XIII и XIV у III Пореском одбору.

Упозоравају се порески обвезници означених занимања да могу, пре горе означених дана расправе, доћи у Судско одељење Оп-

штине града Београда (Косовска ул. бр. 39, у дворишту први спрат лево соба бр. 11), сваког радног дана од 8—14 часова, да виде, у послатим списковима Пореске управе предложену пореску основицу од стране пореске власти и тачан дан обављања расправе за сваког пореског обвезника посебно да би истој могао присуствовати и евентуалне примедбе чинити.

Из канцеларије Суда Општине града Београда, 23 маја 1933 год., С.Бр. 24973.

1—1

Објава

На основу чл. 116 Закона о непосредним порезима а у вези захтева Пореске управе за град Београд од 18 маја 1933 год., Бр. 35149 Суд Општине града Београда, извештава грађане — пореске обвезнике, да ће се код Пореске управе за град Београд, Јакшићева ул. бр. 2 (Академија наука), расправљати о основицама за порез на течевину, и то:

На дан 7 јуна 1933 године.

Пиљарима, ашчијама, сопственицима народних кујни, бакалима и млекарима у II Пореској управи за квартове: II, III и IV.

На дан 8 јуна 1933 године.

Пиљарима, млекарима, бакалима у II Пореској управи за квартове: II, III и IV.

На дан 9 јуна 1933 године.

Посластичарима, бозацијама, бифецијама, сопственицима ситничарских и галантеријских радњи и продавцима суво-меснате робе у II Пореској управи за квартове: II, III и IV.

Упозоравају се порески обвезници означених занимања, да могу, пре горе означених дана расправе, доћи у Судско одељење Општине града Београда (Косовска улица бр. 39, у дворишту први спрат лево, соба бр. 11), сваког радног дана, од 8—14 часова, да виде у послатим списковима Пореске управе предложену пореску основицу од стране пореске власти и тачан дан обављања расправе за сваког пореског обвезника посебно, да би истој могао присуствовати и евентуалне примедбе чинити.

Из канцеларије Суда Општине града Београда, 23 маја С.Бр. 24972 у Београду.

1—1

Објава

На основу чл. 116 Закона о непосредним порезима а у вези захтева Пореске управе за град Београд од 20 маја 1933 год. Бр. 16939, Суд Општине града Београда извештава грађане пореске обвезнике, да ће се код Пореске управе за град Београд, Краља Александра ул. бр. 94/1 спрат — расправљати о основицама за порез на течевину, и то:

На дан 8 јуна 1933 године.

Бакалима, чија презимена почињу од слова Б, В, Д, Ђ, З, И, Ј, К, Л, М, Н, П, Р, С, Т, У, Ш, Ћ, Ц, Ф и Ч у III Пореској управи.

Упозоравају се порески обвезници означеног занимања, да могу, пре горе означеног дана расправе, доћи у Судско одељење Општине града Београда (Косовска ул. бр. 39 у дворишту први спрат лево, соба бр. 11), сваког радног дана од 8—14 часова, да виде, у послатим списковима Пореске управе предложену пореску основицу од стране пореске власти и тачан дан обављања расправе за сваког пореског обвезника посебно, да би истој могао присуствовати и евентуалне примедбе чинити.

Из канцеларије Суда Општине града Београда, 22 маја 1933 год., С.Бр. 24621, у Београду. 1—1

Објава

На основу чл. 116 Закона о непосредним порезима а у вези захтева Пореске управе за град Београд од 19 маја 1933 године, Бр. 16830, Суд Општине града Београда извештава грађане — пореске обвезнике да ће се код III Пореске управе за град Београд, Краља Александра ул. бр. 94/1 спрат расправљати о основицама за порез на течевину и то:

На дан 7 јуна 1933 године.

Бакалима чија презимена почињу од слова П, Р, и С, у III Пореској управи.

Упозоравају се порески обвезници означеног занимања, да могу, пре горе означеног дана расправе, доћи у Судско одељење Општине града Београда (Косовска ул. бр. 39, у дворишту први спрат лево, соба бр. 11), сваког радног дана од 8—14 часова да виде, у послатим списковима Пореске управе предложену пореску основицу од стране Пореске власти и тачан дан обављања расправе за сваког пореског обвезника посебно, да би истој могао присуствовати и евентуалне примедбе чинити.

Из канцеларије Суда Општине града Београда, 22 маја 1933 год., С.Бр. 24622, у Београду. 1—1

Објава

На основу чл. 116 Закона о непосредним порезима, а у вези захтева Пореске управе за град Београд од 16 маја 1933 год. Бр. 16345, Суд Општине града Београда извештава грађане пореске обвезнике, да ће се код III Пореске управе за град Београд — Краља Александра ул. бр. 94 I спрат расправљати о основицама за порез на течевину и то:

На дан 1 јуна 1933 године

Бакалима чија презимена почињу од слова А, Б, В и Г у III Пореској управи.

Упозоравају се порески обвезници означених занимања, да могу, пре горе означеног дана расправе доћи у Судско одељење општине града Београда (Косовска ул. бр. 39, у дворишту I спрат лево, соба бр. 11), сваког радног дана од 8—14 часова, да виде, у послатим списковима Пореске управе, предложену пореску основицу од стране пореске власти и тачан дан обављања расправе за сваког пореског обвезника посебно, да би истој могао присуствовати и евентуалне примедбе чинити.

Из канцеларије Суда Општине града Београда, 19 маја 1933 г. С.Бр. 23406 у Београду.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

БЕОГРАДСКЕ ОПШТИНСКЕ НОВИНЕ

ЧАСОПИС ЗА КОМУНАЛНО-СОЦИЈАЛНИ, ПРИВРЕДНИ
И КУЛТУРНИ ЖИВОТ БЕОГРАДА

Број 6 Година 51	РЕДАКЦИОНИ ОДБОР: Др. Ксенофон Шаховић, Драгослав Стојадиновић, Мих. Стефановић, Павле Карарадовановић, Воја Симић УРЕДНИК: Слободан Ж. Видаковић	Јуни 1933 год.
---------------------	---	-------------------

Јуни 1933

О најновијем пројекту железничког чвора Београда.
— Инж. Ст. Ракочевић, стр. 381

Проблем квалитета камена за београдску калдрму (II).
— Проф. А. Станојевић, стр. 391

Поплочавање Београда. — Др. Драгољуб Аранђеловић, проф. Универзитета, стр. 397

Основи општинске организације по новом Закону о општинама (II). — Др. Радмило Белић, стр. . . . 398

Колико и како се зидало у Београду од 1919 год. до данас. — А. Б. Херенда, стр. 402

Одакле долази воће и поврће у Београд. — Миљивоје М. Савић, стр. 408

Општинске позајмне библиотеке. — Лазар П. Вукићевић, стр. 409

ЈАВНА ГОВОРНИЦА:
Вождовац и његово уређење. — Синиша Л. Сретеновић, новинар, стр. 410

ПРИЛОЗИ ЗА ИСТОРИЈУ БЕОГРАДА:
Београд у години 1833. — Б. Војиновић-Пеликан, стр. 412
Муке Београда у борби са сакацијама. — (Из старих „Београдских општинских новина“), стр. . . . 414
Београдска општина и цене хлеба у Београду концем прошлог века. — А. Б. Х., стр. 417

КОМУНАЛНО-СОЦИЈАЛНА ХРОНИКА:
Званично саопштење Суда Општине града Београда о преговорима у Базелу, стр. 419
Кроз београдска дечја обданишта, стр. 420
Оснивање општинског породилишта у Београду, стр. 422
Скупштина обданишта Св. Тројице, стр. 423

Седница пословног и управног одбора Савеза градова, стр. 423

ДРУШТВЕНА ХРОНИКА:

Прослава петогодишњице Студентског дома Њ. В. Краља Александра I, стр. 426

Соколски слет за време Духовских празника у Београду, стр. 429

Прослава Видовдана у Београду, стр. 431

Подизање нове модерне основне школе на предграђу Краљице Марије, стр. 433

Десетогодишњица рада Београд. чехословачке школе, стр. 434

Скупштина удружења домаћица и матера, стр. . . . 435

УРБАНИСТИЧКА ХРОНИКА:

Мишљење др. Хојлигентла, познатог урбанисте о развојку Београда и анкети о архитектури Београда, стр. 436

Juin 1933

A propos du dernier projet du noeud ferroviaire de Beograd. — Ing. St. Rakočević, p. 381

Problème de la qualité des pierres pour les pavés de Beograd (II). — Prof. A. Stanojević, p. 391

Pavage de Beograd. — Dr. Drag. Arandjelović, prof. à l'Université, p. 397

Principes fondamentaux de l'organisation municipale d'après la nouvelle Loi sur la Municipalité (II). — Dr. Rad. Belić, chef du Cabinet du Maire de Beograd, p. 398

Combien et comment a-t-on bâti à Beograd. — A. B. Herenda, secrétaire à la Section de la presse de la Municipalité de Beograd, p. 402

Provenance des fruits et des légumes consommés à Beograd. — Mil. M. Savić, p. 408

Bibliothèques municipales louant des livres. — Lazar P. Vukičević, p. 409

TRIBUNE PUBLIQUE:

Voždovac et son aménagement. — Sin. L. Sretenović, journaliste, p. 430

ETUDES RELATIVES A L'HISTOIRE DE BEOGRAD:

Beograd en 1833. — B. Vojnović—Pelikan, p. 412

Peines endurées par la ville de Beograd dans sa lutte avec les potreurs d'eau (Tiré des vieux numéros du „Journal communal de Beograd”), p. 414

La Municipalité de Beograd et les prix du pain à Beograd à la fin du siècle dernier. — A. B. H., p. 417

Prévoyance sociale à Beograd (chronique), p. 419

La vie sociale, p. 426

Chronique urbaine, p. 456

Слика на корицама: Уметнички рад г. Б. Војиновића—Пеликана.

Sur la couverture: vignette de M. B. Vojnović—Pelikan

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Инж. Ст. Ракчевић

О најновијем пројекту железничког чвора Београда

У београдским дневним листовима објављен је план железничког чвора Београда. Пошто ово решење спада у најглавнија техничка питања, која су се појавила после рата у нашој држави, то сматрамо да ће бити од интереса и користи, како за град Београд као важног саобраћајног центра наше државе, тако и за железничке везе појединих области, упућених на своје путу преко Београда, да се изнесе још једно мишљење, којим се, у доброј намери, жели допринети што бољем и правилнијем решењу овог постављеног неоспорно тешког и компликованог задатка.

Веза Панчевачког моста с главном београдском путничком станицом

У изнетом пројекту чвора особита је пажња поклоњена директној вези Баната са главном постојећом путничком станицом Београд. Ово је једна важна нова железничка линија, којом треба омогућити повољну везу Београда и Баната, као и везу за путнички и теретни саобраћај између Баната и осталих области на југу и западу наше државе, упућеног на свом путу преко Београда.

У погледу задовољења железничких потреба, ово је решење правилно извршено, са одвајањем путничког од теретног саобраћаја одмах по прелазу Панчевачког моста. Али се не би могли сложити са овако пројектованом везом са главном путничком (садањом) станицом. За везу Панчевачког моста са главном путничком станицом пројектован је тунел на дужини од 2330 м. Пре уласка у тунел пројектована је путничка станица „Дунав”. Одмах по изласку воза са ст. „Дунав” воз улази у тунел да одмах после изласка из тунела уђе у главну путничку станицу, и обратно. Тунел се налази између двеју станица, те ће возови са још недовољно развијеном брзином с једне и друге стране улазити у тунел.

Тунел се с једне стране налази у успону, те ће се за време проласка воза, дим у тунелу при парној вучи развијати и непријатно деловати на путнике. Поред путничких возова, кроз тунел ће се упућивати и теретни возови из Баната у Ранж. станицу „Макиш”, кад се ова буде изградила. Овако пројекто-

вана веза Панчева са Београдом кроз један дугачак тунел између двеју станица, недовољно ће утицати на развој путничког саобраћаја на железници. Путници ће се радије возити лађом и аутобусом кад се доцније уведе аутобуска линија, него железницом. Пројектована путничка ст. „Дунав” на цигларском терену у професорској колонији не може у потпуности задовољити саобраћајне потребе вароши. Овај мирни крај није очекивао, да ће једног дана добити железничку станицу у својој средини. Овај крај није предодређен за ту нову станицу и не може се лако прилагодити новом стању. Тај крај нема хотела за путнике, удаљен је од центра и нема подесних трамвајских веза са осталим предграђима Београда. Пруга као и станица попречно пресеца читав крај, који је регулисан за грађење, који се по провођењу пруге има изградити, чије попречне везе ће захтевати изградњу пролаза преко пруге и станице. У изнетом пројекту је наглашено да постоји само још једно решење са тунелом у Француској улици дужине од 1580 м. и подизањем целе постојеће станице на спрат, које решење је до крајности скупо. Поред наведеног другог решења, могуће је и решење са тунелом испод Француске улице на дужини око 1100 м. са делимичним подизањем путничке станице на спрат, одвојено за Банатске правце и за локални путнички саобраћај вароши, без ремећења садањег стања. Проширење у садањој станици у колико се може провести, треба оставити за будуће нове железничке линије путничког саобраћаја: Београд—Косово—Црна Гора—Котор; Београд—Пожаревац—Прахово—Букурешт; Београд—Ваљево—Тузла—Б. Лука; и Београд—Винковци—Суња—Бихаћ—Сплит и Шибеник. Овако пројектована станица на спрат може се по потреби направити пролазном за правце Банат—Срем и Банат—Југ и поред тога је у вези са главном путничком станицом за прелаз путника у свима правцима.

Ако у садању путничку станицу уведемо два банатска путничка правца и поред тога задржимо целокупан локални путнички саобраћај града Београда у правцу: Земуна, Панчева, Белог Потока и Ресника, онда ћемо

тима садању станицу заузети и потпуно преоптеретити, да неће више бити ни најмање могућности, да се она доцније прошири и у потпуности задовољи потребе развоја путничког саобраћаја са изградњом неминовних нових железничких линија. Локални путнички саобраћај се потпуно са делимичним пројектом путничке станице на спрат одваја и независно функционише од даљнег путничког саобраћаја и у исто време стоји у вези са даљним путничким саобраћајем за прелаз путника са једних возова на друге. Поред тога се може за све локалне путничке правце и даљне путничке правце ка Банату (по потреби Југ и Срем) предвидети засебна станица за ранжирање путничких вагона, за склапање и расклапање путничких композиција и чишћење вагона, пошто у садањој станици зато нема довољно места и отежано је то извести за Банатске правце а да се тиме не прави сметња доласку и одласку возова у правцу Земуна, Панчева и Топчидера. Даљни и локални путнички саобраћај, концентрисан у истој станици на истим перонима, смањује развијање пропусне моћи станице, јер нагомилава све путнике на једно место, да прођу кроз исту зграду истим путевима. Потребно је довести у везу ове две врсте саобраћаја, али исто тако је потребно омогућити слободно и независно кретање једног и другог саобраћаја, да се не би поједина места на приступним прилазима претрпавали путницима и уличним возилима.

То се код овог пројекта није у потпуности постигло, нити је омогућено или олакшано независно кретање локалног путничког саобраћаја, већ је исти помешан и постављен заједно са даљним путничким саобраћајем, што ће ићи на штету развијања локалног саобраћаја за везу града са околином Београда (излети, празници) који је до сада, због те неподесности и отежане приступачности, био тако мало развијен, а овим решењем, са увођењем нових железничких веза у главну станицу, не даје му се ни у будуће могућност за његово напредовање.

Предвиђене теретне станице

Пројектом су предвиђене на дунавској обали две теретне станице: ст. Шаран и ст. Кланица; исто тако и на савској обали две теретне станице: ст. Бара Венеција и ст. Шест Топола. Број предвиђених станица је можда и велики с обзиром на положај где су ове станице одређене. Али с обзиром на будући развој и пространство Београда у правцу Миријева, Мокрог Луга, Бањице, Дедиња, Топчидерског брда и Чукарице овај број је ипак недовољан, а при том није добро распоређен да би задовољио потребе читавих насеља и предграђа великог Београда. Теретна станица Шаран, тамо где је предвиђена, нема довољно

места за њено развијање као и за везу са будућим пристаништем „Дунав”. Ту станицу треба предвидети у већој размери за могућност њеног проширења за прелаз саобраћаја са железнице на лађе и обратно. Она треба да садржи и групу колосека за пријем и предају вагона за пристаниште „Дунав”. Предвиђене ст. Шаран и Кланица су врло близу једна до друге (око 2 км. растојања), обе постављене на дунавској обали и служе за дунавску падину вароши Београда. Оне су удаљене од проширеног Београда на југу и истоку у правцу Миријева и Мокрог Луга (5-7) км. Исти је случај са теретним станицама у Бари Венецији на обали Саве, која је удаљена од проширеног Београда ка Дедињу, Вождовцу, Душановцу, Пашину Брду, Бањици и Топчидерском брду. Ради локалног теретног саобраћаја потребно је спровести кружну линију, која је донекле и била предвиђена генералним планом Београда, постављајући према потреби теретне станице ближе тим предграђима за пријем и предају теретног саобраћаја. Место две предвиђене теретне станице на Дунавској падини „Шаран” и „Кланица” довољно је предвидети једну теретну ст. „Дунав” испод електричне централе, с тим да се ст. „Кланица” задржи у мањем обиму за сточну станицу и Кланичне потребе. То ће захтевати будући развој Београда у току следећих 20 година од пола милиона становника, као што је то и у другим великим градовима предвиђено.

С друге стране, на савској обали, пројектоване су такође две теретне станице: код „Шест Топола”, заједно са теретном станицом „Бара Венеција”, и пристаништем „Сава”. Ова последња је везана с ранжирним колосецима као једна целина, пошто ова станица има да послужи као ранжирна пристанишна станица. Ово спајање више станичних постројења у једну целину, које свака за себе треба независно да раде и да саме стоје у вези једна са другом, било би једна сметња за правилно вршење саобраћаја. За станицу намењену за потребе савске падине Београда и савског пристаништа, нема потребе. Исто тако не налазимо да има потребе, да се за локални теретни саобраћај гради ст. „Шест Топола”, пошто у близини постоји теретна станица у Бари Венецији, која треба и даље да остане. Поред тога ст. „Шест Топола” тешко је приступачна, јер је заграђена пролазним колосецима Београд—Топчидер и Земун—Топчидер.

Међутим, за потребе насеља на Бањици, Дедињу, Топчидерском брду и Чукарици, као и за војничке потребе војних гарнизона на Бањици, Дедињу и Топчидеру није предвиђена теретна станица, која би служила за потребе ових насеља и иста била снабдевена постројењима за пријем и предају саобра-

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

возове, односно њихове вагоне да их потом расподели и упути по намењеним правцима.

Саобраћајно правило и потребе уређења саобраћаја у железничким чворовима захтевају, да се сав пролазни саобраћај тј. сви вагони сконцентришу у тој централној станици, која је њему намењена и чија се функција у томе и састоји да прикупи цео саобраћај на једном месту и да га затим расподели у организоване возове по намењеним правцима. Свако одвајање саобраћаја на путу преко Београда и упућивање у ма ком правцу не преко ранжирне станице а мимо ње ствара веће трошкове око формирања возова и оставља ранжирну станицу без посла одузимајући њој намењени посао. И при концентрисању свију праваца у Ранжирној станици она неће моћи бити потпуно искоришћена, јер се неће моћи добити довољно вагона за њен рад. Ако се будемо трудили, да исту обиђемо и да упућујемо возове поред ње, онда се излажемо на другој страни поновном прегруписавању и ранжирању возова у мањим станицама, које нису намењене ранжирној служби. Ранжирна станица има један важан задатак: да повећа обрт вагона, што се у обичним станицама не може у тој мери постићи. При решењу железничког чвора у Београду има се водити рачуна, не само о унутарњим везама и распореду теретних и путничких станица за град Београд, него и о регулисању и подели саобраћаја, упућеног на своје путу преко Београда на југ и север наше државе. Треба испитати откудa и куда иде тај саобраћај и како ће се и по којим правцима формирати локални и директни возови и до којих следећих диспозиционих станица упућивати, а да исти не буду изложени уступним променама, поновном ранжирању и маневрисању.

Теретни саобраћај, који долази из Баната дели се на: 1) Саобраћај за Београд и 2) Саобраћај за остале правце преко Београда. Може се претпоставити да ће бити из Баната саобраћаја упућеног преко Београда за све правце севера преко Срема и све правце југа. Може се претпоставити да ће бити мање упућено на север а више на југ. Према изнетом решењу сав банатски саобраћај би се имао у Панчеву изранжирати, пошто је у Панчеву предвиђена ранжирна станица, и саобраћај на југ имао упутити од Панчевачког моста на В. Село—Зуце, где се спаја са пругом Топчидер—М. Крсне.

Нема великог разлога и потребе да и тај саобраћај, који се одваја и обилази Београд, односно централну Ранжирну станицу, и упућује на Југ, не буде упућен, заједно са осталим саобраћајем, — кад већ и такав саобраћај постоји, који се мора упутити из Панчева у Ранжирну станицу, — у правцу југа заједно у централну ранжирну станицу и одакле заједно са осталим саобраћајем расподели

ли по правцима пруга. На тај начин се избегава ранжирање свих возова у Панчеву и врши само формирање у две главне групе: за сам Београд и централну Ранжирну станицу. У том случају Панчево је једна обична диспозициона станица без потребних већих ранжирних постројења и служи као помоћна теретна станица за поделу саобраћаја у две групе. У прво време, док је саобраћај мањи, то се може вршити у теретној станици Дунав. Кад би се сав саобраћај из Баната на неки начин могао упутити а да један његов велики део у сваком случају не мора да прође кроз Ранжирну станицу код Београда онда би то донекле било оправдано.

Али настаје питање: како ће се тај саобраћај формирати у Панчеву? Прво преко М. Крсне се могу слати вагони упућени за правце: Пожаревац—Прахово; за правац В. Плана—Ниш, и В. Плана—Лапово—Крагујевац—Косово. Ако би имали довољно саобраћаја из Баната, да у Панчеву склапамо возове искључиво од вагона намењених појединим правцима до следећих диспозиционих станица у Пожаревцу и Лапову или В. Плани онда би се то решење могло усвојити. Али тај случај тешко може наступити, те ће се цео саобраћај заједно упућивати до М. Крсне и овде одвајати за Пожаревац и В. Плану. На тај начин возови подлежу поново ранжирању у М. Крсни. Онај саобраћај, који се шаље за Ниш и Косово пошто се изранжира у М. Крсни има поново да се изранжира у В. Плани или Лапову (зависи од тога која ће се од ових станица усвојити као диспозициона) и да се упути у правцу Ниша и Крагујевца. Тако, да ће саобраћај из Баната, поред ранжирања у Панчеву, морати да се ранжира још и у М. Крсни и Лапову. Ово ће проузроковати још веће задржавање вагона и смањење њиховог обрта. У Панчеву, у овом случају, морају да се ранжирају возови, јер се ту саобраћај има поделити на три главне групе у три врсте возова, и то: 1) Саобраћај за варош Београд, 2) За Ранжирну станицу и поделу за правце преко Београда тј. оно што мора на своје путу проћи преко Београда и то за правце: Београд—Младеновац—Лапово; Београд—Ваљево—Тузла; Београд—Н. Сад; и Београд—Винковци—Загреб и Сплит; и 3) Саобраћај за правце Југа са одвајањем од Панчевачког моста преко В. Села на Зуце у правцу М. Крсне за Пожаревац, Ниш и Косово. Ова трећа група захтева формирање возова у директне и локалне по правцима и станицама. За те сврхе потребно је изградити ранжирну станицу у Панчеву.

У ствари нема никакве реалне потребе распарчавати тај саобраћај, који скупа сав заједно није велики, делити и стварати веће ранжирне послове и градити ранжирна постројења у Панчеву, затим поново формирати возове у два диспозиционим станицама:

у М. Крсни и Лапову, и тако стварати веће маневарске трошкове и добити већи број возова и возних км. за исти саобраћај. То се све избегава са концентрисањем саобраћаја у централној београдској ранжирној станици, која је за те сврхе намењена, чији се задатак и функције баш у томе и састоје, да она сав тај унутарњи посао око организације возова прими на себе и изврши формирање возова, са најмање маневарских трошкова.

Ранжирна станица са својим постројењима се у том циљу и пројектује да најбрже и са најмање трошкова регулише теретни саобраћај једног чвора односно — једног дела железничке мреже повезане у једном чвору. И место да се тежи, да се све београдске железничке линије повежу у Ранжирној станици, да се саобраћај ради бржег и лакшег формирања са што мање маневарских трошкова концентрише у ранжирној станици, пројектују се обилазне везе и одваја саобраћај од те станице да би се на неком другом месту, без тих постројења, поново формирао!! Поред стварања већих саобраћајних трошкова, та веза би била скупа и у грађењу. Раније је постојао један пројекат везе Панчева са Београдом поред Вишњице са мостом код В. Села. Тај пројекат није био узет у извршење и место за мост је утврђено код Београда. Тада је још утврђено, да се ова линија не проводи преко Вишњице поред Дунава, поред осталог и због дубинске рушевитости терена, који је на једном делу нестабилан иза Вишњице код Беле Стене, што би проузроковало веће трошкове грађења и одржавања те пруге.

У изнетом пројекту је констатовано, да Београд и мрежа железничка преко Саве и Дунава има једну везу са унутрашњости Србије у правцу Топчидера и да је то један недостатак, који се има отклонити изградњом пруге Београд—Вишњица—В. Село—Винча—Зуце.

Ово мишљење треба корегирати тиме, да је Београд довољно везан са унутрашњошћу Србије, и то са три железничке линије: 1) Београд—Топчидер—М. Крсна — Пожаревац (Ниш и Крагујевац), 2) Београд—Младеновац—Лапово—Ниш (Крагујевац—Косово), и 3) Веза узаног колосека Београд—Обреновац—Лајковац—Чачак—Ужице. Поред тога је предвиђена и налази се у грађењу четврта веза Београд—Ресник—Барајево — Лазаревац—Ваљево—Тузла—Бања Лука. Поред ове четири постојеће и предвиђене везе Београда са Србијом није потребно предвидети и пету, тешко изводљиву пругу, која има да веже Вишњицу, В. Село и Винчу са Београдом и Малом Крсном.

Неће бити толико саобраћаја у Београду који би се слао том пругом за М. Крсну и Пожаревац, јер ни постојећа пруга Београд—

Топчидер—М. Крсна—Пожаревац није довољно искоришћена.

Овим пројектом се предвиђа, да железничка веза Београд—Вишњица—В. Село—Зуце буде са два колосека, и то до В. Села а даље само један колосек до станица Зуце у правцу Мале Крсне.

Изгледа, да се поново пројектује мост преко Дунава код В. Села и да је то прави разлог пројектовања пруге са два колосека Панчевачки мост—Вишњица—В. Село. То не захтевају саобраћајне потребе Панчева са Београдом, нити Баната са Србијом. Не само данас него ни у далекој будућности неће наступити та потреба да се поред постојећег Панчевачког моста за два колосека изграђује још један мост преко Дунава код В. Села.

Пројектованој станици Миријево ставља се у задатак: „поред осталог да прима вагоне за ранжирање у случају загушивања на станицама Кланица и Шаран.“ Задатак предвиђених станица Шаран и Кланица и Миријево може бити само у пријему и предаји унутарњег саобраћаја т.ј. вагона са робом, искључиво намењеном вароши Београду. Сав спољни саобраћај се искључује т.ј. претходно одваја и шаље у Ранжирну станицу. Ове станице, односно само једна потребна теретна станица „Дунав“, има посла са вагонима који истоварују робу (денчану и колску) за варош, који утоварују робу у вагоне из вароши за поједине правце одвојене по вагонима, као и прима вагоне са локалних теретних станица које су у вези са њом, као што су: Кланица, Миријево и друге ако се предвиде на кружној линији. Она би примала и отправљала вагоне за општински депо електричне централе и за пристаниште Дунав. Она шаље и прима све те вагоне, који долазе истим возом из Ранжирне станице заједно али тамо уређене за сва та места, као и оне из локалне теретне станице „Сава“ и из Панчева. Затим се вагони скупљају из тих места у возове без потребног уређивања и шаљу у Ранжирну станицу, која даље распоређује вагоне по правцима.

У томе и јесте задатак Ранжирне станице да олакша и ослободи локалне теретне станице од сваког ранжирања и да им сведе њихов рад на чисто локалне потребе пријема и предаје робе за становништво града Београда. По овом пројекту се предвиђа ранжирање возова у лок. тер. станице „Шаран“ и „Кланица“, а у случају загушености и у ст. „Миријево“, која је удаљена око 3 км. од ст. „Кланица“ и око 5 км. од станице „Шаран.“ На овој даљини слати вагоне да се ранжирају у ст. Миријево и после ранжирања враћати у ове станице, било би један излишан посао, који би стварао сувишне трошкове и правио при том сметњу даљем развоју саобраћаја Београда.

У овоме пројекту се констатује, да је пруга Београд—Вишњица—В. Село—Зуце везана директно преко ст. „Дунав” са главном путничком станицом „Београд”, те се на тај начин из главне београдске станице може отићи возом директно поред Дунава и преко М. Крсне у долину Мораве.”

Зашто би нам требала та веза, да би могли из Београда ићи поред Дунава дужим путем око 10 км. преко М. Крсне у долину Мораве, кад ми већ имамо краћу везу од Београда преко Топчидера и М. Крсне за долину Мораве, у пројекту се каже: „Ова пруга Кланаца—В. Село—Зуце има задатак да омогући развој индустрије поред Дунава на простору до В. Села и Винче.” Пре свега да ли има потребе за развој неке индустрије на томе делу и да ли треба индустрију подизати 15—20 км. од Београда, кад још није искористићен простор ни до Вишњице, на коме делу се може развити индустрија, ако уопште буде било услова за њен развој у Београду. Исто се тако може искористити за развој индустрије и терен преко пута поред Дунава ка Панчеву, те се неће ускоро јавити потреба за подизање индустрије код В. Села и Винче, па чак ради тога градити и у томе правцу нове железничке линије са два колосека.

Поред тога овом директном возом поред Дунава у решењу се жели постићи: „директна веза унутрашњости са Банатом преко панчевачког моста, не пролазећи кроз главну београдску станицу.” Може ли се и сме ли се пројектовати једна железничка путничка линија између Баната и Србије преко Београда а да путнички возови не сврате у Београд — т.ј. да се пројектом тежи, да се обиђе Београд?! У том случају возови би примали путнике из Србије за Банат и обратно. Сви путеви из Србије воде у Београд и преко Београда у Банат односно за Војводину и север наше државе па и међународни возови морају проћи кроз Београд и не могу обићи Београд, јер је Београд центар наше државе! Овакво би дело био неопростив грех према Београду, престоници наше државе. Сви велики градови упућују своје железничке мреже и све пруге ка својим центрима па и тамо где то није ни природно, ни лако извести, ипак се вештачки удешава да путници прођу на свом путу кроз те центре и да користе све возове у свима правцима. Путници из Београда, који би ишли у Банат, не би могли користити те возове, јер би путничка станица за Београд за те директне возове била у Моријеву, те би морали поред тих обилазних возова употребљавати друге за путнике између Београда и Баната. Пролазни путнички возови могу бити међународни путнички возови и они морају проћи кроз главну путничку станицу ради путника за Београд и путника из Београда. Сви остали наши унутарњи путнички возови: директни и локални имају

се завршавати у Београду и ту организовати и упућивати по правцима. У појединим директним возовима се могу по потреби предвиђати директна кола. Као што пролазни теретни саобраћај једног чвора треба да прође кроз ранжирну станицу, тако исто требају путнички возови да прођу кроз путничку станицу Београда јер то захтевају саобраћајне потребе нашег Београда, које су при решењу овог жељезничког чвора и најважније.

Реконструкција Савског моста и теретних станица на обали Саве

Савски железнички мост, каже се у овом пројекту достигао је максимум свог оптерећења и он се мора реконструисати у мост од два колосека.

Данас преко овог моста пролази, просечно, 15 пари путничких (заједно са локалним) и 7 пари теретних возова у току 24 сата. Услед недостатка простора у ложоницама пролази преко моста још око 3 пара празних локомотива. Да ли се може очекивати неко знатно повећање путничког саобраћаја, кад се узме у обзир изградња Земунског моста, и успостављање трамвјске и аутобуске линије Теразије—Земун? Локални путнички саобраћај преко железнице ће се свакако смањити, кад се узме у обзир повољнија веза трамвајем и аутобусом, директно из центра у центар вароши. Са изградњом пројектованог бетонско-асфалтног пута Београд — Нови Сад развиће се аутобуски путнички саобраћај, који ће утицати на смањење возње путника железницом. И поред тога, претпоставимо могућност повећања путничког саобраћаја до 25 пари возова дневно и повећање теретног од 7 на 15 пари или укупно на 40 пари возова дневно, у току следећих 20 година. Ми ћемо и тада бити у стању да изградњом једне мимоилазнице до Савског моста и постављањем са улазне и излазне стране моста блок сигнала, пропустимо тај број возова и без реконструкције Савског моста.

За сада не налазимо, да има потребе реконструкције постојећег моста, односно подизања још једног моста поред постојећег, и у колико се буде појавила та потреба веће пропусне моћи, иста се може задовољити са мање трошкова грађења. Пројектом се предвиђа подизање нивелете моста за 2 м. од постојеће нивелете, ради пролаза лађа за време велике воде испод моста, као и ради проширења станице испод триангла моста за двеста метара ка Топчидерском друму, да би се на тај начин створила могућност једне теретне и локалне ранжирне станице на целом простору Баре Венеције и Шест Топола у дужини 2,5 км.*). Ова велика станица, која има

*) То ће, поред осталог, захтевати изградњу два вијадукта испод триангла за два колосека.

бити органска целина са савским пристаништем у прво време и као ранжирна станица за цео Београдски чвор. Кад она достигне свој пун капацитет, онда ће се морати изградити једна самостална велика теретна ранжирна станица у непосредној околини Београда." Раније је изнето да се пројектују две локалне теретне станице и то: једна у „Бари Венецији” и друга код „Шест Топола.” Овде се износи, да обе те станице треба спојити и претворити у прво време у ранжирну станицу за цео чвор!

Међутим, то је доста тешко извести, јер захтева реконструкцију целокупног постојећег стања. Рад на београдској ранжирној станици мора да независно функционише и да не смета локалном теретном саобраћају. Да ли се то може извести с обзиром да један део простора у Бари Венецији заузима постојећа теретна претоварна станица узаног колосека за пругу Београд—Чачак—Ужице—Сарајево, која је правилно постављена и смета најмање саобраћају на нормалној прузи. Она повољно стоји поред теретне станице нормалног колосека за претовар као и за везу са пристаништем. Ова је станица од велике важности и потребе за сам Београд. Пројектом је предвиђено да се теретна станица узаног колосека постави на простору код „Мостара” где су зграде Железничке задруге, школе, магацина и станова за особље. Прво, тамо нема довољно места да се смести једна претоварна станица оне величине колика је сада изграђена и колика је потребна, а за проширење нема могућности. Друго, рушење великог броја веома потребних зграда, које се морају поново негде подићи захтева велике и сувишне трошкове експропријације и грађења.

Како ће се вршити рад на тој новој претоварној станици код „Мостара” кад се између ове и теретне станице нормалног колосека налазе главни пролазни колосеци Земун—Београд и Топчидер—Београд. У овом случају се задржава пребацивање вагона и омета саобраћај на пролазним колосецима. Како ће моћи вагони са теретне станице узаног колосека долазити на Дунавски крај?

Главни задатак решења железничког чвора Београда састоји се у томе, да се локалне теретне станице вароши Београда ослободе од пролазног теретног саобраћаја и да се тај спољни теретни саобраћај одвоји и преко ранжирне станице ван вароши расподели и упуту, и на тај начин одтерете постојеће станице од пролазног саобраћаја. Међутим се у овом пројекту износи: „Кад се буде јаче развио транзитни саобраћај и кад буде наступила потреба растерећења београдског чвора има се по овом плану изградити (између осталог) ранжирна станица Макиш.” Ради чега се онда пројектује чвор, него ради те потребе растерећења, која већ наступа са увође-

њем банатских праваца у Београд? А то растерећење, чвора има да изврши та спољна ранжирна станица, која се према изнетом пројекту доцније изводи. Нема потребе за изградњом ранжирне станице у „Бари Венецији” помешане заједно са локалном теретном станицом, коју би доцније са изградњом централне ранжирне станице у Макишу требали поново реконструисати у локалне теретне станице. Све се то да сада избећи ако се у току следећих пет година изгради једна спољна ранжирна станица, која би одмах примала сав спољни саобраћај, као и сав саобраћај који се шаље од Београда према свима правцима, да она прими све ранжирне послове на себе остављајући локалне станице локалним потребама и исте допуњујући са мањом реконструкцијом искуљчиво за потребе вароши Београда. У томе случају нису потребне предвиђене ранжирне станице у вароши нити би се вршило ма какво ранжирање пролазног саобраћаја на обали Саве и с друге стране на обали Дунава.

Цео саобраћај би се, у колико је натрпан упућивао преко ранжирне станице за Београд, а обратно, из Београда би се слао преко Ранжирне станице за све правце. Локалне станице би примале саобраћај за варош и исте распоређивале по својим реонима као и скупљале из свих реона вагоне намењене по правцима ван Београда и возовима, без ма каквог формирања или уређења, упућивале у Ранжирну станицу, да она исти расподели и формира по правцима у возове.

Постојеће стање новим пројектом треба што више сачувати и исто само према потреби допунити. Међутим, према изнетом пројекту се има готово целокупно стање променити, а и оно би се доцније морало поново изменити са пројектом нове Ранжирне станице у Макишу, у коме се случају поново вршиле реконструкције већ једном реконструисане постојеће ранжирне станице, пошто она у том случају неће више служити потребама ранжирања, јер се рад око ранжирања пренести тада у предвиђену ранжирну станицу „Макиш.”

За путнички саобраћај узаног колосека је предвиђено издизање колосека преко пројектованог колосека између Панчева и Београда и дуплог колосека Панчево—Земун и измештање путничког перона иза садање зграде поште. Ово је решење доста тешко и скупо извести с обзиром на мали простор за смештање рампи, које морају бити изграђене на потпорним зидовима и вијадуктима. Поред тога и неповољније је то решење за прелаз путника са узаног колосека на нормалну, јер се перони за узаног колосек удаљују од перона нормалног колосека. Постојеће стање најбоље задовољава те потребе, те га треба сачувати а другим решењем задовољити потребну везу садање станице са Пан-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

чевом, без премштања постојеће теретне и путничке станице узаног колосека.

Директна веза између Земуна и пруге Топчидер—Младеновац

У пројекту је предвиђена директна веза са одвајањем од пруге Земун—Инђија и то: Земун (Нови град) — село Бежанија — Сава—Ада Циганлија—Макиш—Жарково — Кнежевац до везе са главном пругом Топчидер—Ресник. Овом железничком линијом се жели обићи потпуно београдски чвор и омогућити да транзитни возови правцем Север—Југ и обратно не морају свраћати у Београдску станицу и загушивати је. Ова линија не може да послужи за путнички саобраћај, пошто сви наши и међународни путнички возови морају ући у Београд ради путника за Београд и из Београда. Она није подесна да послужи за директну везу Београда са севером наше државе како за путнички, тако ни за теретни саобраћај. Она служи за везу пројектоване ранжирне станице у Макишу. Када се место за ранжирну станицу усвоји на Маккишу, онда је ова веза потребна и она се не може избећи. Ако ранжирну станицу пројектујемо код Кнежевца, онда ова веза као ни пројектовани мост преко Аде Циганлије нису потребни. Постојећи мост са изградњом мимоилазнице из Савског моста може служити и без проширења за два колосека још за 20 година да се потпуно задовољи пропр. моћ између Земуна и Београда и Земуна и ранжирне станице Кнежевац. Доцније, када наступи потреба са проширењем моста за два колосека, задовољиће се потреба теретног и путничког саобраћаја у истом односу колико ће то моћи да пропусти пруга дуплог колосека између Земуна и Инђије. Ако се усвоји положај ранжирне станице код „Кнежевца” ова обилазна веза преко „Макиша” би сасвим отпала из саобраћајних разлога као непотребна, а тиме отпада потреба грађења око 20 км. нове пруге, отпада мост дуплог колосека преко Саве код Аде Циганлије, тунел Кнежевац око 2 км. тунел Чукарица, и отпадају за грађење пројектоване пролазне станице Бежанија и Макиш. Поред уштеде у трошковима грађења станица „Кнежевац” решава повољније регулисање саобраћаја и формирање возова, јер ће имати мање маневарске трошкове од пројектоване станице „Макиш.”

Може наступити потреба из сасвим других виших разлога, да се пројектује још једна директна веза Земун—Топчидер, у коме случају би се мост пројектовао преко Саве испод утоке Топчидерске реке у Саву. Станица „Макиш” је удаљена од свију јужних праваца и то: Београд—Пожаревац, Београд—Ниш, Београд—Косово—Скопље (и Косово—Црна Гора), Београд—Ваљево—Б. Лука, т.ј. сви ти правци морају скретати у страну

од правца ка Београду — из долине Топчидерске реке у коме правцу је саобраћај упућен. Ово скретање износи за саобраћај ка Београду око 10 км. У другом случају ово се скретање потпуно избегава пошто ће сав саобраћај директно улазити у улазну групу и излазити у истом правцу кретања без повратног кретања, које положај ранжирне станице „Макиш” захтева, пошто се станица не налази ни у једном правцу кретања саобраћаја, јер је пројектована као повратна а не пролазна станица. Исти је случај за саобраћај са севера у правцу југа за правце: Београд—Винковци и Београд—Нови Сад. Код станице „Макиш” морају сви возови са свију правца, после ранжирања, да се врате на исту страну откуда су и ушли. Поред тога станица „Макиш” узима велики простор Макишког рита и прави забрињавајућу сметњу будућем проширењу каптаже за Београдски водовод.

При бирању места за станицу има се водити рачуна о јаким ветровима који дувају поред Дунава и Саве. Најјачи је међу њима „кошава”, која понекад дува дуже време. И у томе је неповољан изабрани положај код „Макиша”, где су ветрови јаки, те ће исти ометати рад на ранжирању вагона преко грбине. Ово је један важан разлог, поред осталих, да се та станица не гради у „Макишу”, него код Кнежевца, где се ти ветрови у много мањој мери осећају. Положај ранжирне станице код Кнежевца је и у стратегиском погледу повољнији од положаја на Макишу, јер је станица довољно удаљена од обала Саве и Дунава, мање уочљива из ваздуха и заклоњена околним брдима. Ранжирна станица код Кнежевца исто тако повољно регулише саобраћај и одваја спољни саобраћај од теретног и путничког саобраћаја који припада вароши Београду и ослобођава Београд и његове теретне станице од спољњег саобраћаја, као и што је то предвиђено доцније за ранжирну станицу Макиш. Она се налази на путу главног саобраћаја између севера и југа наше државе, те је скретање у томе правцу најмање.

У изнетом пројекту чвора је истакнуто: „Да нови пројекат предвиђа децентрализацију ранжирне службе.”

Та се децентрализација има спровести на тај начин што се предвиђају локалне ранжирне станице Београд—Земун и Панчево, те да се у тим станицама врши и ранжирање возова. Поред тих трију локалних ранжирних станица, које ће бити у Земуну, Београду и Панчеву, мора се изградити и једна већа ранжирна станица која би примила саобраћај који се не може савладати у локалним станицама”.

Са овим се пројектом и предвиђеном организацијом саобраћаја и саобраћајне службе не можемо сложити. Основни принципи ран-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

жирне железничке службе се састоје у *концентрацији* целокупног пролазног саобраћаја у једној станици, а не као што је предвиђено у *децентрализацији*. Само централизационом или концентрацијом целокупног пролазног теретног саобраћаја ми смо у стању омогућити правилан и несметан рад у локалним станицама и њих потпуно ослободити од спољњег саобраћаја и оставити их на локалне, унутарње потребе вароши. Једна ранжирна станица, снабдевена са потребним постројењима може данас у току 20 сати да преради односно пропусти 6000 вагона. Треба поћи од тих чињеница, да за ранжирање са свију праваца ми нећемо добити ни 3000 вагона дневно а да после 20 година са изградњом нових линија, тај број неће бити већи од 4000 вагона а и то није довољно за пропуст кроз једну савремено уређену ранжирну станицу. Од тога броја може се претпоставити да ће половина долазити са југа и друга половина са севера од Срема и Баната и то из Баната највише 500 вагона дневно. Зар је потребна нека ранжирна станица у Земуну или пак друга у Панчеву ради тако малог броја вагона? У Земуну и Панчеву је потребно одвојити саобраћај који припада Београду од саобраћаја који пролази на путу преко Београда. За тај посао су довољне обичне диспозиционе или теретне станице, пошто се у њима не врши ранжирање и скретање возова по станицама и правцима. Овај се посао ових станица може свести само за локални саобраћај између диспозиционих станица и Београда, док се директни саобраћај регулише претходно у диспозиционим станицама. Исто то треба и у Панчеву. У прво време се то може слати заједно, истим возовима с тим што би се вагони за Београд стављали на крају воза, те би при пролазу кроз тер. ст. Дунав исти се откачили а остатак упућивао у ранжирну станицу. Ако има довољно саобраћаја за формирање посебно воза за Београд и посебно за ранжирну станицу онда ће се то вршити у Панчеву а зато није потребна ранжирна станица јер се сви вагони групишу у две групе возова. Сви возови са Југа претходно улазе у ранжирну станицу и одатле се саобраћај за варош Београд посебно возовима упућује.

Потребно је разликовати при решењу чвора две главне групе теретног саобраћаја: спољњег и унутарњег.

Спољни саобраћај захтева концентрацију тј. скупљање вагона на једном месту, ради бржег формирања и отправања возова, већег обрта вагона, ради најповољније организације маневарске службе (искоришћивање земљине теже). У случају пројектовања трију ранжирних станица те не би било могуће провести услед малог броја вагона, те би се десило, да се возови, једном ранжирани у

Земуну и Панчеву поново ранжирају у Макишу! Поред тога потребне су три организације персонала и маневар. локомотива око ранжирне службе.

1930 године постојећих пет ранжирних станица у области Хесена у Немачкој, које су све биле изграђене у једном железничком чвору још прошлог века, реконструисане су у једну ранжирну станицу већег обима са дневним капацитетом од 5000 вагона. Тако се број особља смањило од 1300 службеника у 1914 г. на 530 службеника у 1930 год.

Рад ранжирних локомотива је на пет ранжирних станица раније износио дневно 338 локомотивских радних часова. Са овом реконструкцијом и груписањем рада на једном месту рад ранжирних локомотива данас износи 93 локомотивских часова. *Нова стечена искуства на организацији саобраћаја и ранжирне службе данас се знатно разликују од ранијих правила и начина рада.*

Друга главна група саобраћаја јесте унутарњи саобраћај тј. саобраћај за саму варош Београд, који захтева, обратно првој групи, децентрацију станица тј. њихову расподелу ближе према реонима и насељима вароши, ради повољнијег прилаза утовара и истовара робе. За тај унутрашњи саобраћај нису потребне предвиђене ранжирне станице у Бари Венецији и на Дунаву. Зато су потребне и довољне обичне теретне станице, снабдевене са рампама и магацинима, и то постојећа у Бари Венецији са проширењем и једна теретна станица на Дунаву. За прист. „Сава” и „Дунав” би се одредиле групе колосека одвојене или заједно са теретним станицама. На тај начин се постојеће стање не ремети и исти допуњава новом теретном станицом на Дунаву. У пројекту је изнет да би ранжирна станица у „Макишу” имала примити онај саобраћај, који се не може савладати у локалним станицама у Земуну, Бари Венецији, Дунаву и Панчеву.

Не може се прво вршити ранжирање у локалним теретним станицама па тек што претекне ранжирање у главној ранжирној станици, јер, поред толиког броја локалних ранжирних станица, неће имати шта да се ранжира у главној ранжирној станици.

У изнетом пројекту је предвиђена заједничка веза за путнички саобраћај између Топчидера и Београда са везом за теретни саобраћај између локалне теретне станице на Сави са ранжирном станицом у Макишу. Ове две везе је потребно одвојити да би се возови могли независно кретати, без ометања једног и другог саобраћаја. Није предвиђена директна веза од Савског моста до ст. фатрике Шећера. Ова је веза до сада постојала и иста је потребна ради директног доласка возова из Земуна у ст. Фабрике Шећера. За време кампање шећерне репе дневно долази

већи број возова за фабрику шећера, те је потребно омогућити лаку директну везу, да не би возови претходно улазили у теретну станицу „Сава” и поново се враћали у правцу Чукарице. Ту је везу потребно извести директно и са теретном станицом на Сави, независно од колосека путничког саобраћаја.

Локални путнички возови Панчево—Београд—Земун и теретни возови Панчево—ранжирна станица Макиш, укрштају се у истом нивоу са путничким возовима Београд—Топчидер у правцу југа. Међутим, потребно је одвојити кретање путничких возова Београд—Земун од кретања путничких возова Београд—Топчидер и везу Панчево—Земун од везе Београд—Топчидер, да се возови слободно и независно крећу по правцима пруга једни од других, избегавајући опасна места укрштавања у истом нивоу.

Грађење београдске главне ранжирне станице по изнетом пројекту, предвиђа се као одтерећење од нагомиланости саобраћаја на предвиђеним локалним ранжирним станицама.

Изградњу ранжирне станице захтева потреба да се са најмање маневарских трошкова регулише формирање возова једног чвора са већим бројем праваца и возова, захтева смањење трошкова експлоатације маневарског

рада око формирања возова по правцима и станицама. Из тих разлога, да би се добили најмањи саобраћајни трошкови при расподели саобраћаја, који се скупља у Београдском чвору и да се ослободе тога посла локалне теретне станице вароши Београда, пројектује се ранжирна станица, пошто постојеће станице нису у стању, ни са проширењем, да тај задатак испуне, јер се исте не требају проширити у станице са ранжирним постројењима, пошто ни нису намењене ранжирним пословима. Зато нема ни реалних потреба, јер се задатак постојећих станица своди на пријем и предају локалног саобраћаја спољне службе железнице са вароши а не на ранжирне послове унутарње маневарске железничке службе око распореда вагона и формирања возова.

Из досадашњег излагања може се извести јасан и непогрешив закључак: Да само пројектовано решење није обухватило све савремене саобраћајне потребе регулисања теретног и путничког саобраћаја *железничког чвора Београда*, те и проистекло решење није у потпуности задовољило како садање потребе тако ни будући развој Београда у вези са новим железничким везама наше престонице са унутрашношћу простране нам државе.

WWW.LINJI.BE
УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Проф. А. Станојевић

Проблем квалитета камена за београдску калдрму

(Свршетак)

Пракса је донела да је београдска општина лабораторијске податке редуцирала и више и у ствари свела их махом само на — сазнавање отпора према притиску и абању. У последње време она ове податке готово једино и тражи од Завода за испитивање материјала на Техничком факултету београдског универзитета. Свакако, за практични рад ови подаци и јесу од примордијалне важности. Отпор према притиску налази се у нашим заводима за испитивање материјала (на Универзитету, у Министарству грађевина и тд.) излажући исечене коцке од приближно 343 куб. см. запремине (коцкина ивица 7 см.) и с добро углачаним површинама на табли хидрауличне пресе (Амслерове) лаганом притиску, који иде и до 2—3 стотине хиљада килограма; тиме се сазнаје њихова издржљивост према притиску у односу на квадратни сантиментар

површине. Подаци се при том односе на проматрања у сувом или влажном стању или и на мразу. За абање или лизање једне површине на овакој коцки употребљава се серија приближно одређених количина спрашеног шмиргла с острва Наксоса на Бемеовој машини с 22 обрта по већ познатом начину и односни губитци тежине деле запреминском тежином стене (Баушингерова метода). Вредности, које ове операције дају београдским општинским комисијама, биле су, додуше, увек високо поштоване и сматране као први мериторни податак за квалитет камена. Међутим једна таблица, коју овде с тако добивеним податцима исписујемо за неколико улица, показује већ одмах са како се различитим материјалом у нас мора рачунати. Она се односи нарочито на материјал, употребљен за калдрмисање Београда у последње две годи-

ПРЕГЛЕД АНАЛИТИЧКИХ ПОДАТАКА
ПРИЈАВЉИВАНИХ ПРОБА КАМЕНА ЗА КАЛДРМУ БЕОГРАДА 1931—32 ГОДИНЕ

Природа стене	Одакле је?	Хигроскопност %	Запремин. теж.	Коефици. абања cm ³	Отпор према притиску у сувом стању kg/cm ²	Облик	За коју улицу?
гранит	Брњица		2,63	6,69	1626	ломљ. камен	Вишњички пут
"	"		2,61	6,22	1462	" "	" "
"	"		2,62	6,26	1214	" "	" "
"	"		2,61	6,12	1561	" "	Трговачка улица
"	"		2,60	6,57	1458	" "	" "
"	"	0,189	2,66	5,82	1744	" "	Миодр. Давидов.
"	"	0,156	2,66	5,50	1247	" "	Војв. Мишић
"	Доб.—Брњица	0,125	2,63	5,93	1548	" "	" "
микрогранит	"		2,60	5,19	2297	" "	Тргов. ул. II. део
гранит	Букуља	0,62	2,62	7,83	1091	ивичњак	ул. А. Глишића
"	"	0,48	2,61	12,8	813	"	"
"	Даросава	0,715	2,625	10,08	793	"	адмир. Гепрат
"	Радаљ	0,68	2,61	10,60	823	"	" "
габро	Јабланица		2,58	8,94	1847	сит. коцка	Трг бранилаца Београда
"	"		2,87	8,53	1532	" "	" "
"	"			9,57	1860	ивичњак	Војв. Миленка
"	"			9,02	1868	"	Доситијева
"	"			8,42	1750	"	Вишњићева
"	"			8,77	1777	"	Сарајевска
"	"		2,88	9,79	1616,9	сит. коцка	} разне улице
"	"		2,82	2,10(?)	1647,1	" "	
"	"		2,81	9,70	2029,4	" "	
"	"		2,98	10,42	2055,8	" "	
"	"		2,92	8,95	1901,6	" "	
"	"		3,02	5,61	1766,5	" "	

Природа стене	Одакле је?	Хигро- скопност %	Запре- мин. теж.	Коефици. абања cm ³	Отпор према при- тиску у су- вом стању kg/cm ²	Облик	За коју улицу?
гранит	Јабланица		2,80	8,29	1624	ивичњак	Цвијићева
"	"		2,80	8,67	1557,6	"	"
"	"		2,85	9,95	1178,6	"	Бранкова
"	"		2,93	8,49	1505	"	"
"	"	0,166	3,00	8,43	1551 ¹⁾	"	?
"	"	0,179	2,89	7,47	1890	"	"
"	"	0,160	3,07	9,02	1960 ²⁾	"	?
"	"		2,88	7,24	1757	"	"
риолит	Кадина Лука		2,52	9,40	1564	сит. коцка	
"	"		2,52	9,75	1608,6	"	Крагујев. друм
"	"		2,59	8,09	1608,6	"	"
"	"		2,54	8,91	1385,3	ивичњак	"
"	"		2,51	8,01	1490	"	"
"	"		2,53	7,45	1594,6	"	"
"	"		2,49	17,25	909	"	"
"	"		2,50	12,11	1172	"	"
"	"	0,59	2,61	7,56	1644	"	"
"	Звекаре (Слав- ковица)	0,29	2,63	9,05	1452	"	ул. А. Глишића
"	"	0,46	2,62	8,95	1307	"	адм. Гепрата
"	Славковица	0,243	2,66	6,67	1528	сит. коцка	Господ. Вучића
"	"		2,63	7,45	1736	"	Ускочка, Цар-Ла- зара, Кнез-Миле те, Узун-Миркова
дацит	Рипањ (Табор- риште)	0,33	2,64	7,40	1860	ломљен камен	Војислава Илића
риолит	Кадина Лука		2,51	9,19	1679,3	ивичњак	Његошева
"	"		2,52	8,86	1508	"	"
"	"		2,56	8,92	1384	"	Страхињића Бана
"	"		2,56	9,21	1380	"	"
"	"		2,42	15,13	1046	"	"
"	"		2,48	13,33	1167,8	"	"
"	"		2,60	10,07	1582,3	"	"
"	"		2,43	14,27	1366,4	"	разне улице
"	"		2,50	10,3	1153,0	"	
"	"		2,58	9,93	1680	"	
гранит	Букуља („под њивицом“)	0,234	2,63	12,61	1410	ивичњак	Војв. Мишића
"	Букуља („Ба- бића рт“)	0,379	2,68	7,83	1090	"	"
"	Букуља („Плоча“)	0,345	2,63	7,98	1110	"	"
андезит	Љуљаци		2,50	7,93	2173		Цвијићева
"	"		2,51	9,55	1609		"
"	"		2,49	7,95	1814	ломљен камен	Лисиџи поток
"	"		2,61	7,19	1844	"	"
црвени пешчар („порфирит“?)	Бољетин	0,38	2,54	3,05	1571	"	Леди Мортон
кречњак	Раковица	0,417	2,64	12,82	1570	"	Војв. Глигора
лапорац („грау- вака“?)	Авала (Бели Поток)		2,81	7,20	1762	"	друм Раковица; разне улице
кварцит	Баточина	0,039	2,64	3,21	2943	туцаник	Раков. друм
доломит	"	0,03	2,84	17,9	2046	"	"
пешчар	Бели Поток	0,138	2,65	4,28	2300	ломљен камен	Војисл. Илић
"	"	0,17	2,91	7,39	1850	туцаник	Кошутњак—Ра- ковица
"	Рипањ	0,42	2,58	8,15	1879	"	"
кречњак	Раковица (Стражевица)	0,199	2,70	7,75	1541	"	Крушевач. (П. д.)
"	"	0,161	2,64	5,94	1142	"	"
гранит	Барошевац	—	2,60	6,45	1816	ломљен камен	Господарски пут

1) Лева страна Неретве. 2) Лева страна Неретве.

WWW.UNILIB.RS

не. Под претпоставком да се саопштеним подацима не може оспорити тачност¹⁾, таблица показује пре свега да у нас и нема места, с којих се може рачунати на велике количине једноликих стеновитих маса, или која могу увек задовољити прописане норме услова. Нарочито не баш у погледу на отпор према притиску и абању. Тако н. пр. наши познати и цењени каменоломи у Јабланици и Љуљањима задовољавају, додуше, у великом броју случајева и најскрупулозније захтеве *Нормалија* у погледу притиска, али не мало заостају у отпорности према абању иза иначе слабијих брњичких гранита, па чак и извесних седиментарних стена (пешчара из Бољетина и Б. Потока, лапорца из Б. Потока итд.). С друге стране цифре и са тих места изражавају већ поменути нехомогеност, неједнакост у структури и излучивању, што се код појединих еруптивних масива, као н. пр. у Кадиној Луци, у Брњици итд., може лако опазити и на самом терену. Разлике у квалитету стене истог места, исте стене, у погледу на ове особине често пута толике су, да се отпор према притиску, т. ј. чврстини, разликује и за по неколико стотина килограма по квадратном сантиметру, а абање далеко премаша и највећу допуштену попустљивост. Ове су чињенице нарочито значајне при употреби ивичњака, камених коцака и призама у јаче саобраћајним улицама, и то кад се материјал прима у већим количинама. Нажалост *Нормалије* београдске општине једним чланом (чл. 10), рекло би се, баш иду на руку што тежем сазнању стварне вредности и правог стања материјала. Оне одређују његов пријем у тако великим количинама да је стварна оцена правог стања и сувише проблематична: прима се одједном по 10000 комада призама, по 10 вагона ситног камена и по 200 мет. ивичњака! Без сумње, факти, које и горња таблица износи, допринели су да београдска општина данас већ и не ставља богзна како високе захтеве у овом погледу. Већина уговора, које она данас закључује с понуђачима камена спушта доњу границу за притисак на 1500 кг/см², кад су у питању коцке, призме и ивичњаци од еруптивних стена, па и на 1200, кад се тиче ломљеног камена за подлогу или нешто друго, где није у питању непосредни притисак. Тај је случај н. пр. у улицама с мањим саобраћајем. Исто тако максимална вредност за абање иде и до 10 Баушингерових јединица. *Нормалије* су пак у том са своје 4 јединице очевидно биле и сувише строге. Такве стене, као што се из таблице види, у нас су готово непознате. Само гранит из Брњице, чије обиље у кварцу чини врло драгоцену особину те

стене, приближава се у том погледу захтеву *Нормалија* и без сумње предњачи осталима; уз њега би дошли и извесни кварцити, па по који пут и неке седиментарне стене (пешчари из Рипња итд.). С друге стране тај факат најлепше и илуструје зависност ове особине, абања, од природе минералošких компонената стене: обиље састојака с великом тврдином (кварц, опал, фелдспати, неки пироксени) свакад ће већ унапред указати на повољне вредности у погледу абања. До душе, за правилну процену података о издржљивости притиска и абању не сме се превидети да је њихова вредност зависна, и то не мало, и од самог експеримента и извесне рутине у испитивању. Права вредност експерименталних података појављује се тек онда, ако је експериментат скрупулозно тачно извођен. При изналажењу отпорности према притиску, н. пр., један је од битних услова да се он врши не као удар већ као лаган, неосетан притисак. У једном прегледу метода за испитивање материјала, проф. Dr. R. Grengg*) с разлогом нам и напомиње: „Притискивање изводи што је могуће лакше, т. ј. не пети притискивање изнад 10 кг/см² у секунди и свакој вредности отпора додати осем тачног назначења величине пробног тела још и цифре оптерећења притиска у кг/см² по секунди. За сваку величину коцке, — додаје аутор даље, — време од *n* секунда, које је потребно да би сказаљка за притисак једне машине за изналажење отпорности стена прешла делове скале од једне тоне при устаљеној брзини притискивања, означајући ову с *V*, и коцкином пресеку *F*, управном на правац притиска, може се израчунати по формули $N = \frac{1000}{F \cdot V}$.” То би време н. пр. за

коцкин пресек од 49 см² и брзини притискивања (оптерећења) 10 по тони било — 2 секунде. Уз то експериментални подаци о притиску, који стена може издржати, били би још прегледнији, кад би били допуњени и подацима о удару, који је и за притисак једна компонента. Ми немамо ових података у горњој табlici. Да би пак они ипак нешто значили, увиђа се већ и по начину, на који се камен у калдрми излаже притиску при прелазу модерних саобраћајних средстава: камиона, аутомобила, окованих точкава, коња итд. Проматрања у овом смислу упућују нас да разумемо зашто по који пут и морамо спустити норме за отпор према притиску, и то не само с обзиром на природу камена, с којим се има посла, већ баш и на природу самог саобраћаја. Камион у тежини од 8—10 тона, какав најчешће и прелази улицом, чини удар чији притисак на једном точку једва да прелази 1000

¹⁾ Вредност за абање једног кречњака из Стражевице не изгледа, н. пр. неоспорна. А има и других питања.

*) Prof. Dr. R. Grengg, Über zweckmässige Prüfungsverfahren von Gesteinen für Strassenbauzwecke. Berlin (Allgem. Industrie-Verlag G. m. b. H.). 14.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

кг/см², па извесно много пута не достиже ни ту величину.*) Осем тога за ломљен камен, прекривен другим материјалом и заштићен од непосредног притиска или удара, као да нису ни потребне оне максималне границе, приличне дабогме само обрађеном камену, који се излаже притиску и удару непосредно и под другим приликама. Много пута се може опазити да дијаклазе, невидљиви ласови, који при притиску на велике комаде стене снижавају њен отпор и при експерименту приказују је као стену нижег квалитета, не играју готово никакву улогу у ситнијем комаћу, код туцаника или ситнијег ломљеног камена, — просто зато што их у маломе нема. И онда подаци, па и закључци, о већим блоковима, већим комадима итд. не морају вредети и за мале масе. Па онда није индиферентно ни то, у ком се правцу врши притисак на стену. Тај факат има значаја нарочито код седиментарних стена, али није без вредности ни код еруптивних. Скрупулозно испитивање увек и даје податке како за раван седиментације тако и за правац, нормалан на њу. Свакако, баш за те случајеве много и значи проматрање на терену; тек се тим проматрањем даје поуздана основа за ово, лабораторијско. Није много друкчији случај ни с абањем. Без сумње, ова се особина сазнаје и другим методама, н.пр. испитивањем помоћу пешчаног млаза, па и другим. У Америци је н.пр., како то налазимо у неких аутора, за одређивање овог податка много у употреби метода трења извесне површине стене помоћу ситног песка, при чему се много полаже на то да се једном особитом направом одмах удаље не само зрна песка, која су своје глачарско дејство свршила, већ и трошке материјала, који, помешан с песком, смета равномерном абању. Хоће се на име, да експеримент буде што више истовестан с оним, што бива на улици.***) Свакако, ма која метода била употребљена, подаци о овој особини од највеће су важности и норма од 10 Баушингерових јединица не мора бити особито висока за случајеве, кад је стена изложена непосредном абању. Невоља је у томе, што често ову особину стене мењају и погоршавају и друге, н. пр. лака ломљивост, кртост њених састојака итд. Отуда је, н. пр. употреба кварцита, па и других стена с много кварца, врло ограничена, иако је иначе овај

минерал по себи с велике тврдине врло отпоран на лизање или глачање. Кварц је крт, ситни се и без глачања, па у тој особини и лежи узрок његовој неподобности за извесне макарне, за посипање итд., иако експериментални подаци о абању његових стена то не искључују. Између осталих лабораторијских података, који би у свези с овим а за прилике у којима и београдска општина употребљава камен, били од значаја, потребно је да овде истакнемо нарочито још и значај података о храпавости стена. На ову особину треба нам овде указати стога, што она досад није у општинским пословима наше престонице играла никакву улогу. Дабогме да се овде не мисли на храпавост, која се добија вештачки, зупчањем („штоковањем“) стене помоћу чекића итд. За модерну калдрму, нарочито кад је она од крупнијих призматичних комада, вештачки изведена погодна храпавост горњих површина врло је цењена ствар, нарочито за веће успоне и извесне климатске прилике. Њу би требало без сумње и у нас више фаворизовати. Међутим нас се овде тиче природна храпавост стене, условљена природом састојака стене и видна већ и при абању, а нарочито при цепању или ломљењу њеном. Неке од њих чак и име од њих имају (трахит). И за ствар има значаја баш ова појава. Она се, као и порозност, појављује и сама по себи на преломним површинама и неке особине, као лепљивост итд., стоје у врло тесној вези с њом. Ова храпавост зависи много и од величине зрна; стога је обично и претежнија па и развијенија код седиментарних стена него и код еруптивних. Стене с глатким преломом готово и немају ове особине; то је случај увек, кад су у стени пресудни састојци са савршеном цељивошћу или у табличастим кристалима. Извесни аутори огледали су и ову особину прецизовати експериментално и претставити је цифреним подацима; они међутим само утврђују факат да стене с високом чврстином и малим абањем махом не морају пристајати и за потребе катранисања или каквог другог слепљивања њихових трошача, комада итд. У нас се то потврдило и иначе већ у неколико махова, н. пр. при асфалтовању кварцитног туцаника у Раковици, а и на другим местима. У толико је мање оправдано што се то покатак у пројектима или иначе превиђа.

Круну лабораторијских података чини свакако поред већ помињаних података о запреминској, односно специфичној тежини, хирогоскопности, издржљивости на мразу и тд., — о њима, као о познатим стварима и не говоримо овде — још и дубља петрографско-микроскопска анализа. Она је у многим погледу и за технолога и за градског саобраћајног инжењера важнија него и хемијска. Тек поларизациони микроскоп открива посматрачу праву природу стене у питању, ка-

*) Тако н. пр. по саопштеним нам калкулацијама општинског инжењера г. Н. Мандукића, тежина терета од 10.000 кгр. на једном точку камиона износи 2500 кгр. Површина точка, која саопштава тај притисак калдрми, просечно не прелази 80 см², при чему је фактички притисак на 1 см² 31 кгр., а удар 17X31=527 кг/см². — Ни ваљак не чини једним точком удар и притисак на подлогу на већој површини од 50—60 см², према чему би и његова тежина од 10 тона саопштавала на сваком точку удар и притисак само од 850—1020 кг/см². —

2) В. у Karl Weiss, Technik der Steingewinnung u. Steinverarbeitung, Berlin. 1915. p. 522.

визује свежину њену и њених састојака, одаје оне ситне пукотине, значајне за продирање влаге и атмосферилуја уопште, износи њену унутрашњу структуру и одређује њен прави положај у систематици. Ово последње, иако од значаја најпре за науку, за теорију, није у ствари мање важно ни за праксу, и размимотилажења у системској квалификацији или детерминацији стене, честа и иначе у петрографији с неједнаких гледишта на основе за класификацију, производе по који пут и незгодне последице за репутацију стене или неког предузећа. Само поред свега тога та анализа остаје ипак с пуним значајем за схватање нарочито унутрашње природе стене и треба је предузимати у што више случајева. —

Међутим, и поред свих, или бар оних битних, лабораторијских података за оцену квалитета једне стене пуно значаја има и сама рутину у њихову тумачењу. Овде је нарочито важно довођење у сагласност добивених података с општим изгледом, па и наменом стене. За практичног инжењера ова је ствар често и пресудна. Умети тумачити добивене податке потребно је већ и стога, што они у врло много случајева тек онда дају пуну слику ономе, ко стену хоће да употреби, кад се схвате у скупности и у вези с целокупним познавањем њене природе. За извежбано око, за рутинираног познаваоца, већ и мало пажљивији макроскопски преглед иоле подесних примерака стене, њене структуре, начина кристализације њених састојака, величине и облика зрна, општег минералшког састава итд. у знатној мери казује каква је и већина оних лабораторијских, па и других података, и кад се ови још и добију, онда слика постаје тачна и потпуна. Извесни врло силификовани кречњаци и лапорци из подножја Авале, употребљени у последње време од београдске општине као ломљен камен, па чак и неки андезити и микрогранити из њихове близине, очевидно ће у овом смислу већ и самим својим изгледом, структуром и природом одмах показати рутинираном оку своју непогодност за цепање у геометријски правилне облике и финију употребу, па иако н. пр. својом чврстином, отпором према притиску, па и абањем или којом другом особином, констатованом на терену или лабораторијски, не заостају много или нимало иза других стена, погодних и за такву употребу...

*

Посматран уопште и према изнесеној анализи елемената за оцену квалитета камена, досадашњи камен београдске општине уграђен последњих година у њене модерно калдрисане улице, задовољава готово све главне погодбе оних норама, које је давалац посла досад прописивао, а које одговарају и погледима техничке науке на ову ствар. Иако петрографски различан, па различан и по својим појединим особинама у техничком

погледу, он је ипак и у највише случајева био такав да својим квалитетом одговара потребама наше престонице. Нису, додуше, при његовом избору увек узимани у обзир сви елементи, који се при анализи овог проблема намећу у детаљима, али су најбитнији били увек респектовани и пресудни. Искуство, међутим, показује да би се баш с обзиром на оче најбитније и пресудне елементе, нарочито на оне, који се тичу притиска, могло у извесним приликама чинити чак и попуштање, — поглавито онда, кад се чини разлика у његовој намени и обради. У том погледу н. пр. камен за прекривену подлогу, изгледа нам, не би ни морао свакад задовољавати услове у оној висини, која се предвиђа прописаним нормама за она два, у пракси најопипљивија податка о притиску и абању. За тај случај играју н. пр. важну улогу не само овај елемент већ и хигроскопност, општи минералшки састав, структура итд. Без сумње, добар камен, нарочито еруптивни, треба да се креће својим отпором према притиску просечно око 2000 kg/cm^2 , а нимало нису ретки случајеви, у којима се та граница далеко и прелази; абање таког материјала тек ређе достиже 10 Баушингерових јединица, већ махом стоји ниже. Међутим за случај, који је овде поменут, а који у последње време све чешће наступа у нашој пракси, спуштајући норму за притисак чак и до на 1200 kg/cm^2 и задовољавајући се с 10 јединица у погледу абања, могао би се у нас готово увек и без већих тешкоћа имати ипак још врло добар и употребљив камен! Нарочито још и стога, што би он и ценом био погодан. Ова пак последња ствар није за Београд без значаја. За све остале веће захтеве, за случајеве, у којима би се имало рачунати с обраћеним или полуобраћеним каменом, за ломљен камен, који се утискује у бетон (мозаик) или макако друкчије излаже непосредном притиску, за туданик и макадамске елементе, норме, које се у овом погледу заустављају на минималним вредностима од 1500 kg/cm^2 за притисак и 10 Баушингерових јединица за абање, морале би ипак бити последња концесија! Испод њих није разложно ићи. У појединим, изузетним случајевима и особеним приликама треба нарочито у погледу на абање, хигроскопност и постојаност на мразу имати чак и већих, строжијих захтева. При томе би, као уосталом и иначе, услови поред већ предвиђених података, могли предвиђати и што већи број осталих елемената, који карактеришу овај проблем, а који досад *Нормалијама* нису тако много предвиђени.

У сваком случају, и према већ општем искуству, претежност и при једнаким лабораторијским подацима за већину односних особина остаје увек на страни еруптивних стена. Оне дакле баш са оне своје карактеристичне природе морају имати при-

оритет и у будућности. У том погледу већ и чл. 4 данашњих прописа београдске општине о тој ствари треба да претрпи измену и добије редакцију, у којој неће морати фигурирати н.пр. и нека „базалтска лава“ а остати непоменуте друге, еминентно еруптивне и погодне стене: дацити, сијенисти итд., Употреба седиментарних стена, практикована последњих година у Београду нарочито за поправку старе калдрме и тек местимце за макадам, туцаник или подлогу модерне, могла би бити ограничена само на неке особите пешчаре, кварцне брече и сличне стене, ако би оне бар у погледу абања испуњавале услове еруптивних стена и остале и даље за досадашњу намену. Међу овим седиментарним стенама у последње су време били запажени: силификовани лапорац (тобожња „граувака“) из Б. Потока, кречњак из једног каменолома у Кијеву и ситнозрни пешчар из Рипња¹⁾, из Б. Потока²⁾, а и с неких других места. Иначе су н.пр. кречњаци из ближе београдске околине у овом погледу готово сви од реда неупотребљиви и било би оправдано престати на њих рачунати ма и за крпљење калдрме. Њихово абање ретко кад да је испод 16—17 см³; *прашина пак, која се од њих обилно ствара по улицама услед њихове слабе отпорности било према саобраћа-*

¹⁾ Каменолом данас већ исцрпен.

²⁾ Повлата једне андезитске жице недалеко од авалског пута.

ју, било према атмосферском утицају итд., говори још и више за њихово ограничење у употреби. По себи се разуме да већ учињене напомене о потреби извесних проматрања у великом, на терену, у природи, и подаци, који имају допуњавати лабораторијске, не би смели бити занемарени ни у једном случају. То не би могло бити превиђено већ ни по томе, што као што је већ и наглашено, лабораторијски подаци имају свој прави значај само онда кад потичу са примерака, изабраних од стручних и компетентних органа на терену, на природном лежишту и у свези са свим оним већ помињаним теренским проматрањима. Београдска се општина досад у овоме помагала једном сталном стручном комисијом за пријем каменог материјала и он је тако могао и бити оцењиван увек с истог устаљеног гледишта и по истој критерији. У томе је, без сумње, и лежала велика гаранција за правилну примену општих научних погледа на задатак и природу овог посла. Било би само још потребно ставити таквој комисији на расположење и извештај прибор за непосредно и брзо проверавање па и допуну појединих лабораторијских података; квалитет камена, уграђивањем у будућности у београдске улице, допринео би онда у још пунијој мери да престоница Југославије одржи и даље физиономију, коју јој је већ и досад оправдано давало стручно, на модерним принципима вршено одабирање онога, што је у нашој земљи до данас пријављивано као најбоље и најпрактичније.

Die Frage der Gesteinbeschaffenheit des Belgrader Strassenpflasters.

Belgrad verdrängt seit 1927. sein altes anachronistisches Steinpflaster durch ein Modernes sehr intensiv. Die Gesamtfläche, die bis jetzt auf solche Weise bepflanzt worden ist, beträgt ungefähr 1.600.000 m² und verleiht der Stadt die Aussicht einer vollkommen modernen europäischen Grosstadt. Es bleibt aber gerade noch soviel zu bauen. Das Pflastermaterial sowie der Strassenbau selbst sind verschieden: 28294 m² der Stadtstrassen wurden dabei durch Holzwürfel, 170403 m² durch prismatisch ausgeschlagene Steinstücke, 192607 m² durch gröbere oder feinere Steinwürfel, 15403 m² durch Betonpflaster, 80557 m² durch Stammpfasphalt, 240709 m² durch Walzasphalt, 65949 m² durch Penetrationsmakadam, 64698 m² durch spramexiertes Makadam, 129042 m² durch mosaikähnliches Steinpflaster im Beton und 19848 m² desgleichen im gewöhnlichen Sandbett bedeckt. Holzwürfel und Asphalt figurieren in den Hauptstrassen, in denjenigen nämlich in denen es die Terrainverhältnisse erlauben, sonst aber nimmt

in der Frage des Strassenbaues der jugoslawischen Hauptstadt den ersten Rang — der Stein ein und zwar sowohl aus finanziellen und wirtschaftlichen als auch aus Terrain-Gründen: der Boden ist nämlich uneben, hügelig sogar, und demgemäss fast nur für Steinpflaster geeignet. Das Steinpflaster ist also hier ganz zu Hause.

Für die Sache des Strassenbaues ist bei solchen Umständen die Frage über die Natur- und die Beschaffenheit des Gesteinmaterials von grösster Wichtigkeit. Gewisse Vorschriften in den *Normalien und technischen Anschaffungsbedingungen* der Stadt Belgrad bestimmen wohl die Bedingungen der Lieferung sowie die Eigenschaften des Gesteinmaterials, sind aber ziemlich unvollkommen und werden oft in der Praxis bei den städtischen Anschaffungen unberücksichtigt. In gewissen Fällen werden sie sogar wesentlich geändert. Der Verfasser hat deswegen unternommen die wesentlichen Elemente der Frage der Gesteinbeschaffenheit vorzule-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

gen, sowie die Gründe darthun, aus denen man in gewissen Fällen die Normen der Vorschriften herabsetzen kann. Um den Gegenstand ganz ins Klare zu bringen, stellt der Verf. das Wesen der Frage vom wissenschaftlichen und zwar vom technologischen und petrographischen Gesichtspunkte dar und zeigt zuerst die Ortschaften von denen das seitens der Stadt zu den Zwecken des Strassenbauens bis jetzt verwendete Gesteinmaterial herstammt. Dieselben sind: Brnjitz an der Donau, Bukulja-Berg, Baroschevatz und Cezlak (Granite), Avala-Berg (Mikrogranite), Jablanitz an der Neretwa, Vischegrad (Gabbro), Džep, Zagradje (Trachyte), D. Vrbava, Ljuljatzi, Berg Avala (Andesite), Ml. Nagoritschino (Basalt), Slavkovitza, Kadina-Luka, Rudnik (Rhyolit und Dacit), wo Steinbrüche der eruptiven Gesteine vorhanden sind, sowie eine gewisse Umgebung von Belgrad selbst (Rakovitza, Kijewo, Ripanj, B. Potok), woher gewisse sedimentäre Gesteine entstammen (Kalksteine, Sandsteine, Kieselmergel usw.). Bei der Anschaffung der Gesteine sind gewisse wissenschaftlichen Winke keineswegs zu vernachlässigen und unter denselben steht eine fachmännische Expertise der Lagerungsverhältnisse in Steinbrüchen, also eine geologisch-petrographische Studie des Terrains, ganz im Vordergrund; ihr folgt die Erkenntniss der wichtigsten Laboratoriums-Ergebnisse und endlich eine gewisse Routine in der Anwendung seitens des Verkehrs-Ingenieur's selbst. Für jedes dieser drei Faktoren einer kompletten Kenntniss der Gesteinseigenschaften giebt der Verfasser auf Grund eigener Erfahrung und der Angaben der städtischen Technischen Direktion erläuternde Beispiele und fügt eine interessante Übersichtsta-

belle der Ergebnisse der technologischen Prüfung der Gesteine einer Anzahl der Steinbrüche für welche die Stadt ein Interesse hatte, hiezu. Die Tabelle zeigt unter Anderem dass eruptive Gesteinmaterial aus Jablanitz, sowie dasjenige aus Ljuljatzi, jawohl aus beinahe allen anderen dort erwähnten Steinbrüchen, ein gutes und zu den Zwecken der Stadtbepflasterung sehr brauchbares Material darstellt, obschon man gewisse Mängel der Sternbrüche schon auf den ersten Blick erkennt, so z. B. die Ungleichheit des Gesteins, die Veränderlichkeit in der Druckfestigkeitsgrösse, in der Abnutzung usw. In dieser Hinsicht sind auch manche sedimentäre Gesteine, ja selbst aus der Nähe von Belgrad, zu empfehlen, weil sie mit den eruptiven in gewisser Beziehung rivalisieren können, namentlich wenn es sich um Makadams-Grund oder um das dem oberflächlichen Druck nicht unmittelbar ausgesetzte Material handelt. In solchen Fällen kann wohl die Vorschrift der *Normalien* für die Druckfestigkeit von 1800 kg/cm², beziehungsweise von 1500 kg/cm² bis auf 1200 kg/cm² und diejenige für die Abnutzung von 4 cm³ bis zu 10 cm³ herabgesetzt werden. Jedenfalls aber — und der Artikel hebt das besonders hervor — alle bisherigen Anschaffungen des Gesteinmaterials für die moderne Bepflasterung Belgrader Strassen wurden in vollem Einklange mit den wissenschaftlichen Anblicken auf den Gegenstand unternommen und die wenigen bis jetzt mangelhaft und unvollkommen geübten Erkenntnisse, so z. B. eine fachmännische und kompetente Auswahl der Probestücke im Steinbrüche, die Untersuchung der Rauigkeit, der unsehbaren Sprünge usw., sollen künftig das bisherige Verfahren möglichst ergänzen und vervollständigen.

Д-р Драгољуб Аранђеловић,
професор Универзитета

Поплочавање Београда

И прошла и садашња општинска управа учиниле су већ много на попличавању Београда добрим плочником. Ако се с овим послом продужи овако како се досада радило, Београд ће за сразмерно кратко време добити, бар у центру своје, модеран плочник, коловоз и тротоаре. Није дакле далеко време када ћемо се само ми старији сећати доба када смо по чувеној „турској калдрми“ скакали са камена на камен. Странци који су нас запамтили по тој турској калдрми, мораће мало подаље од Београда тражити оријенталне плочнике...

Али поред свега доброга рада у попличавању Београда, има две ствари на које треба скренути пажњу, те да се у будуће не чине такве грешке.

Прва је замерка у томе, што се у новопопличаним улицама *оставља и сувише узак коловоз*. Саобраћај у Београду сваким даном постаје све живљи, моторна возила све више потискују кола са коњима. При таквом стању ствари, чудновато је да је општинским инжињерима пало на памет да стари коловоз сужавају у место да га проширују. У Његушевој, Студеничкој, Позоришној, Господар Јевремовој, као и у другим новопопличаним улицама, проширени су, без стварне потребе, тротоари, а сужени, на очигледну штету колског саобраћаја, коловози. Ови су и сада већ недовољни за правилан и несметан колски саобраћај, а сваким даном биће све недовољнији.

Вероватно да се то чини у интересу штетње. Тротоаре ће плаћати власници зграда а коловозе општина. Разумљиво је што општинска управа гледа да је попличавање што мање кошта. Има још много улица да се поплича новим плочником, па се зато мора настојавати да оно буде што јефтиније за општину. Али тај се циљ могао постићи без штете по сигурност саобраћаја. Да би коловози били што шири и јефтинији у исто

доба, требало је повећати цену тротоарима, па тим вишком цене надокнадити оно што би општина морала да плати за проширени коловоз.

Општински одбор не учествује у одређивању ширине коловоза и тротоара. То ради сама општинска управа са својим стручним особљем. Али би општинска управа ипак добро урадила да ово питање изнесе пред одбор, па да се то питање у одбору детаљно расправи.

Друга је замерка у томе, што се у појединим улицама са ширим *тротоарима један део ових оставља непопличан*. Истина и тиме се постизава извесна уштеда, али ти непопличани тротоари праве, прво, са својим блатиштем, врло рђав утисак поред чистих попличаних тротоара. А с друге стране по њима почиње да расте коров, бацају се хартије и разни други отпатци, које општински чистачи не склањају, јер су, веле, „надлежни“ само за чишћење коловоза. Ти дакле непопличани делови тротоара не смеју остати овакви какви су данас. Њих треба или засејати травом, као што је већ учињено у многим улицама или их треба покрити јачим слојем шљунка да се преко њих може прелазити без опасности да се човек укаља. Истина и једно и друго изискује извесан трошак, али он се мора учинити, јер без тога неће бити добро ни лепо. Још лепше би изгледало кад би се усред ових зелених оаза по улицама засадило цвеће. У извесним дужим одстојањима могле би се начинити мање ронделе и по њима засадити цвеће. И то не би много коштало. Има јевтиног цвећа, пријатног за око, које би се врло лепо могло употребити за ове ронделе: рано с пролећа „дан и ноћ“, а за тим петуније, пеларгоније, асте, циније и зимске руже, све јефтине расади, које производе општински расадници. За око би то врло лепо изгледало и васпитно утицало.

Д-р Радмило Белић

Основи општинске организације по новом закону о општинама

(Наставак)

Општинска управа

После општинског одбора, општинска управа долази као други по реду важности општински орган. Општинску управу чине претседник и чланови. Број чланова одређује општински одбор према потреби с погледом на број одборника и обим послова. Највише може бити пет а најмање два члана, не рачунајући ту претседника, који, иако сачињава општинску управу, има и своју посебну надлежност. Састав општинске управе много подсећа на састав општинских судова по старом закону о општинама. Само што су одредбе о саставу општинске управе еластичније по законској могућности да се тај састав прошири или смањи према месним приликама и потребама. Иначе и нови закон усвојио је колегијални систем управљања који је важио по старом закону, изузев што је он томе колегијуму место суд дао име општинска управа.

За избор општинске управе не истиче се посебна листа. Председник и чланови општинске управе постају лица са одборничке кандидатске листе која је добила највиши број гласова. Они то постају аутоматски по редним бројевима којим су поређани на изборној кандидатској листи: први је претседник а редом за њим су чланови општинске управе. Сви чланови општинске управе су одборници. Претседник то звање може задржати, ако му се из оправданих разлога уважи оставка на положај претседника. То изрично стоји у § 73 Закона о општинама, док се ништа не говори о праву задржавања тог звања у случају оставке члана општинске управе. Међутим нема сумње да и чланови општинске управе имају права да задрже звање општинског одборника, ако им је оставка на чланство у управи довољно образложена, по истом основу по коме има на то право и претседник, пошто су и они као и он одборници. Разуме се да се то право задржава само у случају оставке, и то такве која је довољно образложена; иначе то право немају ни претседник ни чланови управе ако су ма на који други начин изгубили звање општинске управе.

У случају упражњења места претседника и чланова управе, на њихова места долазе следећи по реду на кандидатској одборничкој листи.

Служба чланова управе је почасна. По изузетку може им се одредити извесна накнада, када им та служба заузима већи део времена. Та накнада мора бити предвиђена статутом у облику месечне или годишње плате. Одбор је дужан да о припадностима чланова управе донесе статут као и о припадностима општинских службеника. Он то може учинити посебно за чланове управе и општинске службенике, или уједно једним заједничким статутом, где би биле предвиђене припадности и чланова управе и службеника. У сваком случају статут се мора поднети бану на одобрење.

Поставља се овде једно важно питање које законом није предвиђено: да ли се бан може приликом одобравања припадности чланова управе упуштати у оцену питања да ли у даном случају има места давању накнаде члановима управе за њихов рад, пошто је принципјелно њихова служба почасна? То је једно фактично питање у оцени којег по нашем мишљењу мериторно може улазити само одбор дотичне општине. Одбор је у непрекидном додиру са члановима управе, те је једино у могућности да цени колико им времена заузимају општински послови, па према томе и одреди имали места специјалним њиховим наградама. Кад одбор већ нађе да их треба наградити, бан би могао мењати ту одлуку само у погледу висине те награде.

За кворум општинске управе потребна су поред претседника најмање још два члана. Управа решава већином гласова. У случају равномерне поделе одлучује глас претседника.

Општинска управа има двојаку функцију: да самостално управља и да извршује одборске одлуке.

Поделу послова између одбора и општинске управе треба учинити из простаг разлога што се на тај начин појачава експедитивност општинске администрације. За мање

важна питања не стоји никаква бојазан ни за интересе општине ни за интересе грађана да се пропусте на коначно решавање општинској управи и претседнику. То омогућава да грађани дођу што пре до жељених одлука...

Ти послови које је Закон ставио у искључиву надлежност општинској управи назначени су у § 83 Закона о општинана и то:

1) Непосредно управљање општинском имовином? Значи да општинска управа има пуну власт да без одбора врши све акте администрацијом који се односе на општинску имовину: да издаје у закуп општинске зграде и имања, да врши отказе закупа, да издаје наредбе и упуства за прикупљање прихода са општинских имања, и наплаћивање општинских такса и дажбина; и врши све друге послове управљања.

2) Састављање и предлагање општинског буџета и годишњег завршног рачуна? Код ове тачке не треба много објашњења. У природи ствари лежи да општинска власт преко својих подручних чиновника спрема пројекат буџета и завршни рачун. Иначе одобравање буџета и завршног рачуна спада међу најглавније прерогативе свију локалних и народних скупштина.

3) Вршење надзора над радом општинских установа и предузећа и давање упуства о извршењу одборских одлука? Општинска управа је дужна да мотри на правилан рад у општинским предузећима и установама, и да наредбама општинску службу организује на начин како ће интереси општине и грађанства бити најбоље заштићени. Она даје упуства и директиве и тумачи одборске одлуке.

4) Одлучивање у хитним случајевима о непредвиђеним ванредним кредитима уз одобрење надзорне власти? Једним буџетом немогуће је предвидети све потребе једне општине. Живот се не да укалупити и увек постоји могућност да искрсну изненађења. За такве случајеве, који треба да су врло хитни, општинска управа може да одлучује о ванредним кредитима, али по одобрењу надзорне власти. Макако да је хитна потреба, може општинска управа да отвори ванредни кредит без претходног одобрења одбора, али не може без одобрења надлежне надзорне власти.

5) Одобравање отсуства и одмора општинским службеницима до 15 дана.

6) Припремање одлука одбора и вршење свих других послова које одбор ставља управи у дужност? Управа може сем послова своје надлежности вршити и послове које јој стави у дужност општински одбор. То су послови које општинска управа врши по делегираној власти од стране општинског одбора.

7) Изрицање казни у овим случајевима где то спада у ндалежност општине? Видели

смо да одбор може у границама своје надлежности да доноси уредбе, правилнике, и статуте. Њихова неизвршења повлаче казне које одмерава и изриче општинска управа.

Претседник

Како се претседник бира, како његова служба престаје, о томе је већ било раније речи. Овде је потребно мало више проговорити о његовој надлежности и функцијама.

Док је општинска управа извршна власт у односу одлука општинског одбора, претседник је извршна власт у односу одлука општинске управе. Поред тога он је и врховни шеф целокупне општинске администрације.

Закон је дао једно право претседнику које га уздиже изнад одбора и управе, а то је његово право да цени законитост одлука одбора и управе, и да задржи њихово извршење до коначне одлуке надзорне власти. То би се право могло назвати суспензивни вето претседника. Све одлуке одбора и општинске управе претседник може да задржи до извршења ако нађе да су оне без одобрења и незаконите.

По Закону о општинама од 1903 године, претседник је могао да задржи од изоршења само одлуке општинског суда, и то не све, него само оне које су административне природе. По новом закону он има права да задржи од извршења све одлуке општинског одбора које немају потребног одобрења и све одлуке општинске управе за које нађе да су незаконите. За разлику од старог, нови закон поширио је и појачао право претседника у погледу задржавања од извршене одлука општинског одбора и управе.

Суспензивни вето претседника је једна установа која није у подударности са природом и садржином главних функција које претседник врши у одбору и управи и са самим начином његовог бирања. Претседник са управом чини један колегијум који је произашао из средине самог одбора који са овим носи сву политичку, моралну и законску одговорност како пред надзорном влашћу тако и пред бирачима. Сви су они бирани на једној листи па према томе носе солидарну одговорност за свој рад. Иако произашао из одбора и са његовом већином био носилац листе, претседнику закон даје право да се може не само политички оградити од свих његових сарадника, него чак обуставити извршење њихових одлука и против њих учинити апел надзорној власти. С једне стране закон у претседнику види средишњу политичку личност, а с друге и чувара законитости против оних самих чијим се поверењем он попео на претседничко место. Тешко је тај парадокс у пракси одржати, а да се не поремете ти односи засновани узајамним поверењем и политичком једномишљеношћу и со-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

www.unilb.rs

лидарношћу. Зато по нашем мишљењу изгледа да ће у пракси ретко доживети примену суспензивни вето председника, па и ако се примени, то ће бити увод у политички дисидетизам. Уосталом суспензивни вето председника који овде треба да претставља једну гаранцију за законитост одлука општинског одбора и управе сувишан је и чак излишан поред жалбе коју појединци могу уложити код надзорне власти против индивидуалних и општих одлука општинске управе и поред права надзорне власти да одобрава све њене важније одлуке.

Суспензивни вето председника има ту добру страну што даје председнику доста ауторитета и омогућава му да врши јак утицај у одбору и управи. Без тога председник не би могао бити у општинској управи највиши међу равнима. Сеоске општинске управе ако не би у својој средини имали тако уздигнут ауторитет могле би се лако извргнути у колегијуме без дисциплине, реда и плодног рада. Страх од тога можда је баш руководио законодавца да председника мало уздигне и у одбору и у управи са којима га је толико везао и избором и правима у одлучивању. Иако је као што смо рекли суспензивни вето у пракси тешко и са много ризика применљив, ипак он претставља и као непримењено право председничково сталну опомену на ред и законитост.

У погледу надлежности председник је шеф општинске извршне власит и као такав стара се о примени одлука општинског одбора и управе. Поред тога он се стара и о извршењу свих оних послова из пренесеног делокруга надлежности односно послова државне управе. Тако је председник истовремено и шеф општинске извршне власти и државни функционер. Председник, сем дужности да се стара за извршење одлука и прописа по питањима из општинског делокруга, дужан је и да руководи у оквиру постојећих закона и прописа местну полицију и да врши све послове државне управе у колико је то стављено у дужност општинској власти, као и да извршава у том смеру наредбе надлежних државних власти и да им подноси извештаје

нарочито у случају ако је потребна одредба, суделовање или њихова помоћ.

По питању кажњавања лица која се огреше о његове наредбе, председник има право да казни новчано до 50 динара или затвором до 24 часа. Ова је казна одмах извршна и против ње се могу употребити правни лекови. По старом закону то су право имали и кметови.

По питању извршења буџета председник је једини надлежан да наређује издатке у оквиру одлука општинског одбора и управе, и дужан је да прегледа бар једанпут месечно општинску касу и рачуне и о томе подноси извештај управи и одбору.

Као шеф целокупне општинске администрације, председник у име општине општи писмено и усмено са другим надлештвима и установама, потписује сва акта са деловођом, врши распоред рада одржава дисциплину и даје службеницима отсуство до 8 дана.

Служба председничкова је почасна. Међутим одбор може да одреди награду у облику месечне плате, ако та служба заузима председнику већи део времена и спречава га да свршава своје приватне послаове. То је одбор позван да цени, и ако нађе да се треба наградити председничков рад, он ће му статутом који се мора послати бану на одобрење одредити плату.

Свим седницама управе и одбора председник председава, руководи њима, има право казне за лица која на тим скуповима ремеће ред.

У неколико речи председник врши функције:

- 1) шефа општинске извршне власти;
- 2) извршног органа државне управе у делокругу пренесене надлежности;
- 3) врховног шефа општинске администрације;
- 4) члана општинске управе — готово све функције које је имао и председник суда по старом закону, сем једне коју врши по свом праву суспензивног вета, које је имао и пре али у мањем обиму, и по којему судећи излази да је законодавац хтео новим законом о општинама да подигне више ауторитет председника.

(Наставиће се)

А. Б. Херенда

Колико и како се зидало у Београду од 1919 год. до данас

Послератна изградња наше престонице дала је Београду један сасвим нов архитектонски облик. Таква брза изградња једне вароши може да има такмаца једино у Америци, где су се из голе земље подизале облакодерске насеобине у близини ново пронађених богатих налазишта драгоцених руда и петролеумских извора. Нови Београд није поникао из голе земље, али је ипак, на рушевинама старе оријенталско - балканске вароши, поникла нова модерна варош западног стила и изгледа.

Подизање Београда узроковали су нови економски и политички услови. Ту нову варош подигла је у ствари страховита оскудица станова, која се осетила у Београду одмах после рата. Београд није подигао само пласирани капитал у његову изградњу, него и велике жртве његових становника, који су се више од једне деценије борили са несташицом станова, са њиховим нехигијенским условима, а нарочито са њиховом скупом. Данас несташице станова више нема, хигијенски услови су знатно бољи, закупне цене су опале. Што се ипак становници Београда још увек у великом делу боре са станбеним питањем, то је последица великог опадања њихове платежне моћи, настале услед опште привредне депресије.

Биће занимљиво да сада, у почетку овог годишње грађевинске делатности, бацимо један поглед на досадашњу грађевинску делатност, од 1919 године до данас. Да ону слику новог Београда, коју видимо са сваке платформе, на сваком тргу, у свакој улици, рашчланимо у њеној суштини, са тачним цифрама и тачним, службеним податцима Београдске општине.

Од краја 1919 до краја прошле године подигнуто је у Београду укупно 5234 нових зграда.

Како и под каквим условима?

Целокупна послератна грађевинска делатност у Београду треба да се подели у шест периода, и то:

1. Период неизвесности, 1919—1921 год.
2. Период прве грађевинске кампање, 1922 до 1923 године.

3. Период попуштања, 1924—1925 године.
4. Период највеће грађевинске активности, 1926—1928 године.
5. Период несигурности, 1929—1930 год.
6. Период нове грађевинске акције, 1931 до 1932 године.

Да испитамо најпре битне особине и резултате сваког од горе наведених периода, по годинама, почевши од 1919 године.

Период неизвесности

Како 1919, тако и 1920 године, зидало се у Београду врло мало. Капитали или нису били још формиран, или нису били сигурни у добар пласман на грађевинском пољу, или су иначе наилазили на добре зараде у другим пословима и предузећима, у добу највећег послератног просперитета. У току 1919 и 1920 године подигнуто је у Београду свега 111 нових зграда, или 2.12% од свих нових послератних зграда до данас. Процент ново подигнутих зграда у свим познијим годинама је, као што ћемо доцније видети, куд и камо већи.

Тип предратних београдских кућа био је махом приземан, са мањим бројем станова који су имали одељења с лица, док се највећи број станова налазио у познатим стереотипним двориштима (авлијама). Прозори су гледали у прозоре, врата у врата, клозети су били у дворишту, напољу, а редовно их је било мање него ли станова. Остали хигијенски услови били су доста далеко од основних хигијенских захтева. Таквих кућа задржао се и данас изван број, нарочито на периферији, али већином су нестале у зони центра, да би уступиле место модерним грађевинама.

Године 1919—1920 тип кућа у већини се задржао на приземним, којих је подигнуто 60.3%. Али, већ се осетила тенденција за померањем у висину. Није се ишло много високо. Са једним спратом подигнуто је 23.4% кућа, а са више спратова свега 16.3%.

Ма да су предратне београдске куће биле ниске и мале, ипак су великом већином имале и станове за издавање под закуп, поред стана за сопственика. Јер, у Београду је увек, и пре рата, тражња станова била знатно велика,

те су се кирије и поред све грађевинске и хигијенске несолидности станова, држале просечно на већој висини него ли кирије у солидно изграђеним варошима централне и западне Европе. И године 1919—1920 зграда са једним станом подигнуто је свега 28.8%, док је просечно свака зграда имала 2.44 стана. Предвиђени су и прављени врло велики станови, тако да је на сваки стан пало просечно 3.20 соба, поред кујне и осталих просторија.

Купатило у кући било је у предратним боградским становима права реткост. Али, одмах после рата, уводи се нагло и готово свуда. Карактеристично је, да су на сто станова подигнутих 1919—1920 године, 77.5% имали купатила. То је, једновремено, рекордна цифра, коју нису постигли ни станови изграђени прошле године, кад се на њихову хигијену и удобност највише пазило.

Но, док је обрађена толика пажња на хигијену у погледу купатила, у погледу хигијене клозета није било баш најбоље, јер је на сто становника пало свега 97 клозета.

Просечна цена једне зграде била је дин. 493.091, а просечна цена једне собе (са узгредним просторијама) 61.223 динара.

Година 1921 спада још у период неизвесности, са 3.51% нових зграда. Зграде се још увек подижу у већини приземне: 53.7%, једносратних 26.6%, вишеспратних свега 19.7%. На једну кућу пада 1.64 спрата. Зграда са једним спратом подигнуто је 38%, а на сваку нову зграду пада просечно 2.31 стан. Но, станови се смањују, и на сваки стан пада просечно 2.71 соба, са споредним просторијама. Хигијенски услови нагло се смањују: купатила имају само 28.8% нових станова, а у погледу клозета враћамо се готово у предратно стање, јер на сто станова долази само 86.2 клозета. Ово је година која је у погледу хигијенских услова дала најгоре резултате после рата, али је срећа, што је одмах после тога почело нагло побољшавање.

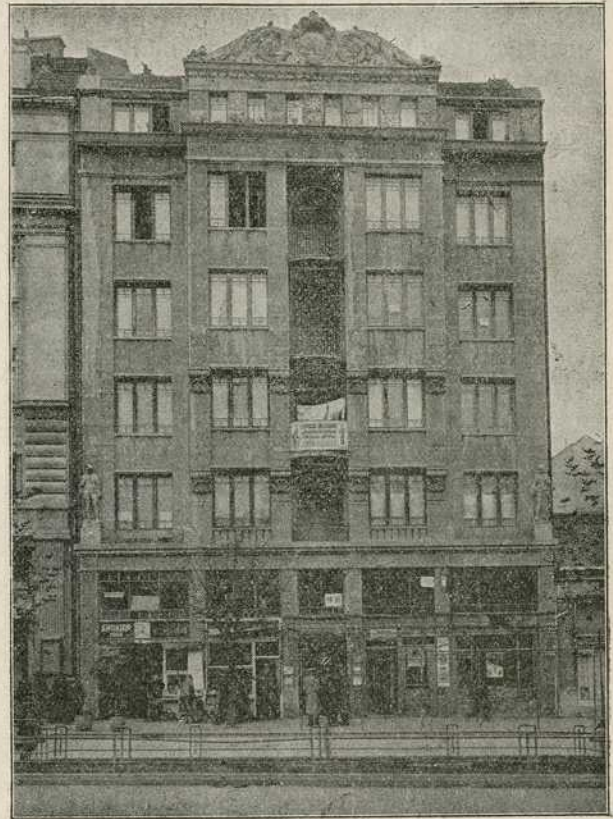
Период прве грађевинске кампање

Године 1922 улазимо у период прве грађевинске кампање. Те године подигнуто је 8.19% од свих послератних зграда.

Тенденција вишеспратних зграда нагло прокрчава пут и имамо приземних зграда 43.1%, једносратних 20.1%, а вишеспратних 36.8%. Ова година носи уопште рекорд у висини. На сваку кућу пада просечно 2.43 спрата, а то је највећа цифра висине постигнута у Београду после рата. Зграда са једним станом има све мање, т.ј. 30.5%. На једну зграду долази просечно 3.23 стана, а станови су велики, просечно са 2.69 соба, поред узгредних просторија. У погледу купатила однос се знатно поправља и готово половина нових станова, т.ј. 47.9%, добијају купатила. У погледу клозета однос још увек није повољан,

јер на сто станова долази свега 97.5 клозета. Просечна цена једне зграде је 610.303 динара, а једне собе (са споредним просторијама) 70.267 динара.

Година 1923 слична је по карактеристикама претходној. Висина зграда смањује се само незнатно, на 2.28 спратова. И број приземних зграда смањује се на 39.5%, док се број вишеспратних повећава на 39.7%. Ово је уједно рекордни број вишеспратних зграда подигну-

Вишеспратна зграда за становање у Поенкаревој ул.

тих после рата у Београду. Број станова на једну зграду повећава се на 3.59, а величина станова повећава се врло знатно, на пуних 3.52 соба, поред споредних просторија, на један стан. И у овоме 1923 година носи рекорд, јер су те године подизани највећи станови у Београду после рата. Хигијенски услови побољшавају се у сваком погледу. Већина нових станова имају купатило, т.ј. 61.7%, а што се тиче клозета, на сто станова долази 140.3. Трећи рекорд постиже та година у цени једне зграде, која је највиша после рата и достиже просечно 1.219.771 динар. У вези с тим је и највећа цена једне собе (са узгредним просторијама), која је у овој години стајала просечно 96.530 динара.

Период попуштања

Године 1924 улазимо у период попуштања. Број нових зграда смањује се проценту-

ално на 5.69%. Број спратова на једну кућу смањује се просечно на 1.99. Број приземних зграда повећава се на 47%. Број једносратних зграда такође се незнатно повећава на 24.1%. Али се број вишеспратних зграда смањује на 28.9%. Број зграда са једним станом постиже малу цифру од 28.3%, што значи да је све већа тенденција зидања за ренту. Величина станова смањује се на 2.66 соба (поред споредних просторија) на један стан, али зато број станова на једну нову зграду постиже у тој години рекордну цифру од 4.03. Хигијенски услови се погоршавају и купатило добија тек мања половина станова, тј. 48.3%, а клозета на сто станова долази 125.32. Цене се увек одржавају врло високо и једна зграда стаје просечно 1,066.131 динар, а једна соба (са узгредним просторијама) 93.666 дин.

Модерна палата на углу Француске и Браће Југовића улице

Година 1925 спада такође у период попуштања. Врло је слична по својим грађевинским карактеристикама са претходном годином. Само се знатно повећава број нових зграда са једним станом, на 37%, број станова на једну зграду смањује се на 2.76; број соба на један стан повећава се на 3.04. Цена једне зграде нагло опада на просечно 677.347, али се цена једне собе (са узгредним просторијама) још држи на висини од 80.724 динара.

Период највеће грађевинске активности

Године 1926 улазимо у период највеће грађевинске активности, која траје до конца 1928, а кулминира 1927 године. Зато ћемо ту, 1927 годину, узети као основицу, јер су 1926 и 1928 по карактеристикама њој сасвим сличне.

Година 1927 носи рекорд по највећем броју нових зграда, са 13.21% од целокупног броја после рата изграђених зграда. По својој висини зграде су готово равномерно распоређене и подељене у три трећине: приземних 36.5%, једносратних 36.2%, више-

спратних 27.3%. Просечно, свака кућа имала је 2.02 спрата са 3.16 станова. Са једним станом подигнуто је свега 20.5% зграда, а то је после рата најмањи број, што значи да су у овом периоду највеће грађевинске активности куће подизане готово махом за ренту. Станови су још увек велики, и на сваки пада просечно 2.77 соба, поред споредних просторија. У хигијенском погледу, што се тиче купатила, стање је доста добро, јер на сто станова долази 64 купатила. Али, што се тиче клозета, на сто станова не долази ни свих сто. Просечна цена једне зграде је доста повољна и износи свега 482.811 динара, а једне собе (са узгредним просторијама) 55.033 дин.

Период несигурности

Период несигурности настаје 1929 године, тј. почетком потенциране привредне депресије, кад је настало јако колебање у целокупном привредном животу. Грађевинска делатност је тада нагло опала и године 1929 подигнуто је свега 6.53% нових зграда. Нагло је порастао број приземних зграда на 41.5%, број једносратних зграда се отприлике задржао на ранијој висини са 31.8%, док је број вишеспратних опао на 26.7%. Просечна висина једне куће била је 2.08 спратова. Број кућа са једним станом порастао је на 37.4%, што значи да су се мање правиле спекулације са кућевласничком рентом. Величина станова се мало смањила, на 2.57 соба, поред споредних просторија, на један стан. У хигијенском погледу доста добро: на сто станова 60.6 купатила и 130.56 клозета. Просечна цена једне зграде била је 483.664 дин., а једне собе (са узгредним просторијама) 57.789 динара.

Година 1930 је још у периоду несигурности и њене карактеристике су потпуно сличне претходној години.

Период нове грађевинске акције

Године 1931 улазимо у период нове грађевинске акције. Капитали, с јдне стране због слабог рентабилитета у свима привредним пословима, налазе ипак најсигурнији рентабилитет у кућевласничкој ренти; с друге стране већ нагомилани капитали у рукама појединаца подизали су лепе и луксузне куће за лично становање и уживање.

Године 1932 имамо продужење нове грађевинске акције и њу узимамо као најкарактеристичнију за овај период. Нових кућа подигнуто је 12.50%, дакле незнатно мање него ли у кулминацији највеће грађевинске активности 1927 године (13.21%). Број приземних зграда повећава се на свих 43.7% (куће у главном за становање самих сопственика и за уживање). Број једносратних кућа износи 30%, а вишеспратних пада на 26.3%. Про-

сечна висина једне зграде је 2.13 спратова. Зграда са свега једним станом подигнуто је врло много, свих 40.4%, што је највећа постигнута цифра после рата, и оправдава горњу констатацију о кућама за становање самих сопственика и за уживање. Но, онај релативно мали број вишеспратних зграда, подигнут је са циљем што већег искоришћења ренте, тако да ипак на једну кућу пада просечно 3.27 станова. Међутим, ти станови за ренту су све мањи. Годиње 1931 имају просечно по 2.22 собе, поред споредних просторија, што претставља најмање послератне станове, а 1931 године њихова просечна величина је 2.59 соба, поред споредних просторија.

У погледу хигијенских услова станови из последњег грађевинског периода у Београду су најбољи и далеко превазилазе све раније изграђене станове. У 1932 години на сто станова долази 74.8 купатила и 148 клозета.

Цене зграда у последњем периоду знатно су опале. Године 1931 просечна цена једне нове зграде била је 416.693 динара, а једне собе (са узредним просторијама) 49.652 динара. Идуће, 1932 године, те цене су још знатно пале, и просечна цена једне зграде износила је 387.436 дин., а једне собе (са узгредним просторијама) 45.671 динар.

Сумарни преглед

После овог прегледа разних периода кроз које је прошла послератна грађевинска делатност Београда, да бацимо, на крају, један општи поглед на све оно, што је после рата у Београду подигнуто.

Најјачу грађевинску делатност имали смо 1927 год. (13.21%) и 1932 год. (12.5%), а најмању 1919—1920 год. (укупно 2.12%). По висини зграда постигнута је просечно највећа висина 1923 год. (2.28 спратова), а најмања 1919—1920 год. (1.54 спрата). Приземних кућа подигнуто је највише 1919—1920 год. (60.3%), а најмање 1928 и 1921 год. (36%). Једносратних кућа подигнуто је највише 1927 год. (36.2%), а најмање 1922 г. (20.1%). Вишеспратних кућа подигнуто је највише 1923 год. (39.7%), а најмање 1919—1920 год. (16.3%). Највише станова на једну зграду подигнуто је 1924 год. (4.03), а најмање 1921 год. (2.31). Зграда са једним станом подигнуто је највише 1932 год. (40.4%), а најмање 1927 год. (20.5%). Највећи станови прављени су 1919—1920 год. са просечно 3.20 соба, поред споредних просторија, а најмањи 1931 год., са просечно 2.22 собе, поред споредних просторија.

Хигијенски услови у погледу купатила и клозета били су најбољи 1932 год. са 74.8 купатила и 148 клозета на сто станова, а најгори 1921 год. са 28.3 купатила и 86.2 клозета на сто станова.

Просечна цена једне зграде била је највећа 1923 год., тј. 1,219.771 динара, а исто тако била је те године највећа и цена једне собе (са узредним просторијама) 96.530 динара, док је просечна цена била најмања 1932 год.: за зграду 387.436 дин., а за собу 45.671 динар.

Београд, варош ниских кућа и великих станова

Ма да, гледајући центар Београда, добијамо утисак његовог грађевинског стремљења у висину, ипак, по општој грађевинској структури, он и у послератној грађевинској делат-

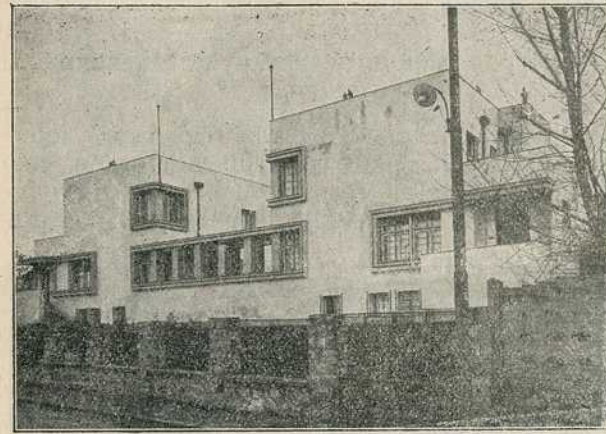

Вила на Дедињу

ности остаје варош ниских кућа. Јер, од свих зграда које су подигнуте после рата, највећи број, четири десетине (41.6%), су приземне, док су три десетине (29.5%) једносратне. Вишеспратних, дакле виших и високих кућа, имамо свега непуне три десетине, тј. 28.9%. Просечна пак висина једне нове зграде износи 2.10 спратова.

Тенденција је изразита у зидању за ренту. Кућа са једним станом има укупно 32.4%, а свака пак кућа има просечно 3.47 станова. Станови су велики, те сваки стан у новој кући има просечно 2.59 соба, поред кујне и споредних просторија. Такви велики станови не одговарају потребама, а још мање финансијским могућностима становника. Услед тога, у последњем периоду, граде се све мањи станови (1931 год. долази на један ста 2.22 собе, поред споредних просторија, дакле испод просечне цифре). Али, осећа се још много већа потреба малих станова, и то оних најмањих, од собе, претсобља и кујне, са осталим модерним комфором (вода и клозет у кући, купатило, споредне просторије). Београд има већ довољно станова за своје становнике, али његови становници немају довољно станова који су њима најпотребнији, тј. таквих, који би били у сразмери са њихо-

вим материјалним могућностима, дајући им при том најпотребнији конфор и добре хигијенске услове. Зато, у новој грађевинској делатности, сопственици нових зграда за ренту учиниће највећу услугу и Београђанима

Вила на Сењаку

и себи, ако буду правили што већи број најмањих станова, али са свим модерним комфором.

У хигијенском погледу, ма да смо још далеко од задовољења свих основних услова, ипак стојимо бескрајно боље него ли пре

рата. Од свих нових станова после рата више од половине, тј. 58%, имају купатило, а на сто станова долази 118 клозета.

Као нарочити модеран конфор нових београдских кућа могли би узети централно грејање и лифт. У погледу централног грејања становници нових кућа нису нарочито добили, јер ни пуна десетина нема инсталације централног грејања (свега 9%). Уосталом, и тамо где га има станари у већини случајева нису много задовољни, јер кућевласници тај конфор врло скупо наплаћују, а врло слабо ложе.

Што се тиче лифта, он је уведен у 7% поселатних зграда. Али, кад се одбију приземне и једносратне зграде, којима је лифт фактички непотребан, онда код вишеспратних зграда долази 24,3% са лифтом. Ако од тога одбијемо и двосратне зграде, којима такође лифт није много потребан, онда би остало отприлике, да више од половине зграда са три и више спратова имају лифт.

У 41% нових кућа предвиђене су и изграђене просторије за дућане.

Просечна цена једне поселатне нове зграде у Београду износи 576.025 динара, а једне собе (са узгредним просторијама) 63.866 динара. Подељена на све становнике Београда ова сума оптерећује сваког становника од 1919 до конца прошле године са укупно 12.066 динара, или по 862 динара годишње.

Activité dans la construction de nouveaux immeubles à Beograd

A. B. Herenda, secrétaire au Bureau de la Presse de la Municipalité de Beograd

Les édifices construits dans la capitale yougoslave après la guerre ont donné à Beograd un aspect tout nouveau. On observe le même degré d'activité dans les constructions en Amérique seulement, où près des gisements de minerais ou de sources pétrolifères nouvellement découverts, des terrains déserts se transforment en des cités à gratte-ciels. Le nouveau Beograd n'a pas été bâti sur un terrain désert, il est vrai, mais il s'est élevé sur les ruines d'une vieille bourgade orientale pour prendre une allure toute européenne.

Depuis 1919 jusqu'à la fin de l'année dernière, 5237 édifices ont été bâtis à Beograd.

En 1919 et en 1920, on bâtissait fort peu, soit que les capitaux nécessaires n'aient pas encore été formés, soit que les personnes qui en disposaient s'abstenaient de les employer à la construction des maisons et préféraient d'autres placements, plus avantageux, qui s'offraient en si grand nombre dans cette période où la prospérité d'après-guerre avait atteint son point culminant.

Ce n'est qu'en 1921 que commence la vraie période des constructions. Cette année-là, 8,19% du nombre total des édifices d'après-guerre ont été bâtis. C'est surtout la tendance de construire des maisons à plusieurs étages qui s'affirme, et pareilles maisons forment 36,8% des édifices construits; c'est le record de hauteur. Chaque maison a, en moyenne, 2,43 étages et c'est le chiffre le plus élevé qui ait été atteint, sous ce rapport, à Beograd. En 1923, le nombre des édifices à plusieurs étages s'élève à 39,7%, et c'est là aussi un nombre de record. C'est dans le courant de la même année, enfin, qu'ont été construits les plus grands logements.

En 1926, nous entrons dans la période de l'activité la plus grande; cette période dure jusqu'en 1928 et atteint son point culminant en 1927. Au point de vue de la hauteur les édifices se répartissent en trois groupes presque égaux: les maisons consistant seulement en un rez de chaussée en forment 36,5%, les maisons à un étage, 36,2%, et les édifices à plusieurs étages, 27,3% — 20,5% des maisons n'ont qu'un loge-

ment, et c'est là le chiffre le moins élevé dans la période de l'après-guerre: dans cette période de l'activité maxima, l'on batissait surtout des maisons de rapport.

Une période de dépression s'accuse en 1929, au moment où l'incertitude commence à régner dans la vie économique toute entière.

En 1931, nous entrons dans une nouvelle période d'activité en ce qui concerne la construction des immeubles. D'une part, les capitaux, à cause des faibles intérêts qu'ils rapportent, à cette époque, dans toutes les branches de la vie économique, trouvent le placement le plus sûr et le plus avantageux dans les propriétés bâties; d'autre part, il se trouve déjà assez de capitaux accumulés entre les mains des personnes désireuses de bâtir de belles et luxueuses maisons pour pouvoir s'y installer et en jouir.

Au point de vue de conditions hygiéniques, ce sont les logements construits pendant cette période qui sont les meilleurs; sur 100 maisons, il y a 74,8 salles de bain et 148 closets.

Bien que le centre de Beograd produise l'impression de se développer en hauteur, la capitale garde, après la guerre aussi, l'aspect d'une ville à maisons basses. En effet, 41,6% du nombre total des maisons construites après la guerre sont des maisons ne consistant qu'en un rez de chaussée, et 29,5% des maisons à un étage. Les édifices à plusieurs étages ne forment que 28,9% de ce nombre.

L'on constate une tendance de bâtir des maisons de rapport. Chaque maison a 3,47 logements en moyenne. Les logements sont spacieux, chacun étant composé, en moyenne, de 2,59 pièces, outre la cuisine et les accessoires. Dans la dernière période, l'on construit des logements de plus en plus petits (en 1931, un logement a, en moyenne, 2.22 pièces). Toutefois, ce sont les petits logements précisément qui continuent à être le plus recherchés.

Le prix moyen d'un édifice construit après la guerre à Beograd s'élève à 576.025 dinars.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Миљивоје М. Савић

начелник Мин. трговине у п.

Одакле долази воће и поврће у Београд

За исхрану Београда, односно његових четврт милиона становника троше се сваког дана огромне количине животних намирница. Ако узмемо да свако лице потроши просечно дневно 1 и по килограма чврсте и течне хране, онда дневна потрошња животних намирница у Београду износи око 400.000 килограма. Односно, да би се исхранио Београд, потребна је сваког дана једна возна композиција од 40 вагона.

Београд троши просечно хлеба и меса више од свих осталих великих европских вароши. Хлеб и месо су главна храна Београђана. Али, врло важно и значајно у исхрани је воће и поврће. Одакле се Београд снабдева воћем и поврћем износимо у овој занимљивој статистици.

Кајсије долазе: из Ниша, Алексинца, Крушевца, Младеновца и Тополе; затим из Лужне Србије из Велеса 50 вагона, Штипа и Струмице, Краљевог Брега, Хоргоша, Суботице. Брескве долазе из села Брезнице код Г. Милановца. Брескве ране калемљене на кајсији даје Смедерво 4—5 вагона, а позне лиферује Јагодина, Ниш и Алексинац.

Из Јагодине се довозе шљиве, јабуке, крушке. Ово воће је из села Багрдана, Милошева, Јовца, Бунара и Белушића. Колачаре у августу месецу 3—4 комада један кгр. даје Белушић. Јагодина и околина даје Београду годишње: јабука 250 вагона, крушака карманки око 250 вагона и шљива сирових до 2000 вагона. Извозе се у иностранство 200 до 250 вагона, а остатак се прерађује у пекмез и ракију. Чешка извози у цистернама 300 до 350 вагона сирове шљиве за израду пекмеза. Београд сирову шљиву добија колима из села у околини Младеновца, а мало шљива даје вагонима Лапово.

Београд добија дуње бољег квалитета из Лесковца 4—5 вагона, Смедерева 1—2 вагона, из околине Раље који вагон. Грожђе дају од Гроцке и Ритопека сва села до Београда.

Трешње даје Гроцка са околином и Ритопек 8—10 вагона, Охрид и Струга 2 вагона. Арпаџи даје Вишњица, Ритопек, Сланце, Ми-

ријево, В. и М. Мокри Луг. Ова места довозе до 50 вагона арпаџика. Околина Ниша даје арпаџика 10—15 вагона и то села Пасја Пољана, Чокот, Белотинце, Ново Село, Поповац, Медошевац и т. д. Прилеп и околина дају 10 до 12 вагона арпаџика, Тетово и Гостивар 20—25 вагона, Призрен 10—15 вагона, Нови Сад до 100 вагона. Арпаџик даје и околина Скопља.

Београд добија и млад кромпир из Новог Сада, Купусине, Нове и Старе Пазове; зрео кромпир из Печењевца, Пуковца, Сурдулице и Владичиног Хана. Рани кромпир је од априла до конца јула. Купус се доноси у Београд из Футога и околине, Ниша, Алексинца, Купусине (Бачка).

Рибизлу даје Београду Нови Сад, Срем, Каменица, Суботица и Палић.

Брдску јагуду даје Београду Аранђеловац, Барошевац на Букуљи, Ваљево, а нешто Чачак и Крушевац. Малине даје Чачак и Ваљево.

Раног грожђа даје Сланкамен 50 вагона, Срем. Митровица 100 вагона.

Црни лук дају Вишњица, Сланце и околна села 50—80 вагона, Кладово 10—15 вагона.

Бели лук дају Куманово и околина Београда до 30 вагона, колика је потрошња Београда. Куманово производи белог лука званог „јесењак”, крупних главица, до 100 вагона, јер бели лук у околини Куманова изванредно успева.

Празилук даје Београду мало околина Београда, а у јесен Ниш и Алексинац од 20 до 30 вагона.

Велес даје боранију за Београд 100 вагона, купуса раног 100 вагона и кајсија 50 вагона. Велес је 1932 г. потукао на београдској пијаци у боранији Кладово, које је своју боранију продало у Неготину, Зајечару и Књажевцу.

Рани краставац даје за Београд Смедерво, баште у Душановцу и Бела Црква. Јесењи краставац за Београд даје Опово, Глоган и Нови Сад.

Бостан даје Београду Пожежане и Градиште 20—30 вагона; Кладово до 30 вагона, Драгутиново, Орловат и Тител 100—150 вагона.

Лазар П. Вукићевић

Општинске позајмне библиотеке

I. Општи значај јавних библиотека

По своме основном појму општина је позвана и створена, да се стара и залаже за све потребе својих становника. Њена брига за физиолошко-хигијен. потребе и за подизање нивоа живота општинара предмет је свакодневних расправа како званичних, тако и добронамерних, а волонтерских истражања за опште добро месне, а кроз ове и целе људске заједнице. Људи нашег доба не налазе своје задовољство само у срећеном хигијенском и рационалном животу, него исто тако жуде и за бољим, богатијим духовним животом. Желе, да иду у корак са временом, које преживљују, а које се, као никад до сада, филмском брзином развија у свим правцима. Онај, који хоће не само човеку пристојан живот, него и да га дух времена жива и здрава не прегазе, да га незнање не баца у вртлог неизвесности, — тај мора ићи у корак са развиконом науке, мора упознати све њене тековине, ако не баш у свима њеним ниансама, оно бар у њеним главним контурама. А да то сазнање стекне и да као јединка иде стално са прогресом целе људске заједнице — потребно је имати један опште приступачан резервоар науке, а то је за данас књига, а сутра, без претеривања може се рећи, да ће радио благодотворније од књиге сејати светлост науке у све кутеве света, ширећи не само знање, него и зближавајући цело човечанство у једну велику заједницу... Радио ће тако исто постати елементарна потреба куће, као што се данас ни једна иоле културнија кућа не може замислити без електричног осветљења.

Никада свет, не само онај у палатама, него ни онај по најзабаченијим избама периферије нашег града, није био толико гладан, управо халапљив за знањем, као што је данас. Данас се у Београду много чита; више него што се и да замислити. Истина, ни писана људска историја не памти веће друштвене потресе, него што су ови, којима смо ми даномице сведоци. Што је још јуче била светиња, данас се ваља у прашину, а сутрашњица је уопште замагљена. Општа су правила изчезла трагом лањског снега. Никада Сократ није имао више право, да је у *животу стална само промена*, као данас. По цену неоцењивих жртава цивилизовано људство гигантски корача напред, својим научним тековинама руши све баријере предрасуда, осваја морске дубине и васиону, а и до недавна неприступачне делове света.

Широки слојеви нашег грађанства у немогућности, да се користе нашим школским образовањем, жељни су, и то потпуно оправдано, а и на понос целе заједнице, да им и духовна храна буде релативно приступачна, као и материјално ситуиранијим суграђанима. И у овом погледу истиче се нов задатак наше општине, о којем желим у једном низу чланака, да проговорим као стручњак за ово питање.

Није општина одговорила своме позиву ако се само стара око уређења града, пијаца, паркова, подизања општинских болница и купатила, изградњом добрих и хигијенских станова итд. итд. Подизањем културног нивоа становништва, чије су потребе из дана у дан све компликованије, а материјални приходи ни близу не иду у корак са развијањем жеља у свакодневном животу, — јавља се пред општину и задатак око старања и за духовни живот својих грађана. Опште приступачно, јевтино народно позориште, биоскоп са популарним и поучним предавањима, добро сортирана и уз мали принос сваком приступачна општинска позајмна библиотека, са периферијским експозитурама, — то су нове бригае данашње општине, а решењем ових проблема у многим ће се смањити криминалитет, утрће се многа суза, а људима ће се усред тмине у правој светлости приказати много зло, које иначе немилице коси своје често невинне жртве.

Јавне, општинске позајмне библиотеке у културним центрима запада многим замењују школско образовање, па и изгубљене родитеље, а врло често су и водић кроз трндове и цомбасте стазе живота. Књига је најбољи и друг и учитељ у животу!

Општина не може за своје грађане да уреди позајмицу одеће или обуће, али може да набави књигу, коју ће на смену да прочита сваки грађанин, жељан знања, а у немогућности, да сам купи потребну књигу. Организацијом општинских позајмних периферијских библиотека сваки би грађанин уз знатан принос био у могућности, да упозна сваку књигу. Тиме би се угасила жеђ за књигом, наука би била приступачнија свима и тако би заиста постала опште добро и својина, а нашој књизи би се осигурала деломична сигурна прођа. Све ово би се могло постићи са врло незнатним материјалним жртвама, а са добром вољом и истрајношћу оних, који се данас преко општине старају о општем добру и напретку људске модерне заједнице.

(Наставиће се)

Јавна говорница:

Синиша Л. Сретеновић, новинар

Вождовац и његово уређење

Један актуелан проблем наших предграђа

Београд има, по његовом природном положају, сјајну будућност у погледу свог периферијског развоја. Његово даље развијање и урбанистичко проширивање умногоме зависи од уређености садање периферије. Велики градови на Западу поклањају зато највећу пажњу на изградњу предграђа.

*

Вождовац се назива јужни део периферије Београда, почевши од Ауто-команде, где је некада била „Стефановића механа“ по коме многи и данас то место зову „Стефановићев

Војводе Степе улица

плац”, иако више не постоји. Вождовац се завршава вождовачком црквом, Бањицом и границом атара села Кумодража.

Име „Вождово Предграђе” овај крај добио је 1904 године када је и Вождовачка парохија постала. Идеје грађанима да даду ово име биле су Карађорђеви шанчеви и утврђења на том простору, одакле је неустрашиви Вожд са својим Шумадинцима опседао Београд под Турцима. У доба првог и другог устанка под Турцима Вождовац је био само једна пуста пољана.

Вождовац је до 1905 године био врло мало насељен, са свега неколико раштрканих примитивних кућа, за становање, где су већином били настањени кравари, фијакеристи, ситне занатлије и радници. На крагујевачком

друму (сада авалски асфалтирани друм) биле су тада две три типичне ковачнице, где су се поткивали коњи и оправљала кола за велики пут — цариградски друм.

Основна школа у то време није ни постојала, те су деца из тог краја ишла у школу на Савинац и Врачар. Чак и сеоска деца из Бањице и Кумодража, јер и тамо није било школе, ишла су на Савинац. Може се данас појмити са каквим су тешкоћама, без превозних средстава, добрих путева и велике удаљености, та деца школована. За време временских непогода имућнији родитељи своју су децу довозили чезама до саме школе и тако их после враћали. Под оваквим околностима свега се један број деце школовао, док је једна већина остајала ван школе.

Грађани Вождовца увидевши неопходну потребу подизања макар и привремене школе, на иницијативу М. Гавриловића, тадањег управника Савиначке задруге за међусобно помагање и штедњу замоле Општину београдску да она плаћа кирију а своју кућу уступа сам Гавриловић, коју је Министарство просвете прегледало и одобрило да се почне са радом у школи 26 новембра (по старом) 1905 године. Доцније, када су се у Београду мало прилике измениле и побољшале Београдска општина је 1908 године подигла нову школску зграду.

После рата, када се Вождовац нагло насељавао, услед недовољног броја учионица, Београдска општина је поред ове прве школе подигла још једну зграду 1928 године, која данас представља Вождовачку основну школу.

Нагло насељавање Вождовца почело је тек после неколико година по рату, када је Београд почео увелико развијати своју делатност и на периферије. Овде је играла једну од главних улога и пауперизација околних села, као и формирање великих агломерација новог Београда, регрутованих из наших паланки.

17 јануар 1926 године био је за Вождовац значајан датум. Тога дана уз велико и одушевљено учешће грађана, пуштен је први трамвај Славија—Вождовац, као десета београдска трамвајска пруга, која је Вождовац

спојила са центром Београда. Водовод и електрично осветљење добио је много раније, још 1912 године, само је доцније осветљење појачано.

*

По самом свом теренском положају Вождовац има све услове за напрдовање. Нарочито овај крај као подножје Авале обилује добрим ваздухом. Кроз неколико деценија, ако се буде овом крају посветила потребна пажња на његовом свестраном изграђивању, овај ће крај са предграђем Краљице Марије ући у село Кумодраж, те ће тако његово простирање доћи скоро до испод саме Авале. То су бар тенденције које он показује у своје данашњем развићу.

Вождовац, као периферија Београда — југословенске престонице, која броји око 300.000 становника, сад преставља, најблаже речено, једно обично село из београдског округа. Од Ауто-команде пружа се са десне стране Јове Илића улица (звана Павина), која је у овом предграђу и највећа. Она је кроз некалдрмисана и блатњава (види слику: Јове Илића улица). Дешава се, да се деца која иду у школу, кад су кише, буквално заглибе у блато и остану све дотле, док их неко од пролазника не извуче.

Са леве стране од Ауто-команде пружа се улица Војводе Степе у којој је постављена трамвајска пруга али нажалост, и она није сва дефинитивно калдрмисана. Ивичњаци и крупно камење стоје побацани на самој улици, што отежава саобраћај и даје ружну слику, нарочито онима, који се овуда трамвајем провезу (види слику: улица Војводе Степе).

Бар из пијетета према Вожду, Војводи Степи и Јови Илићу, ове улице не би требале да буду годинама у оваквом стању.

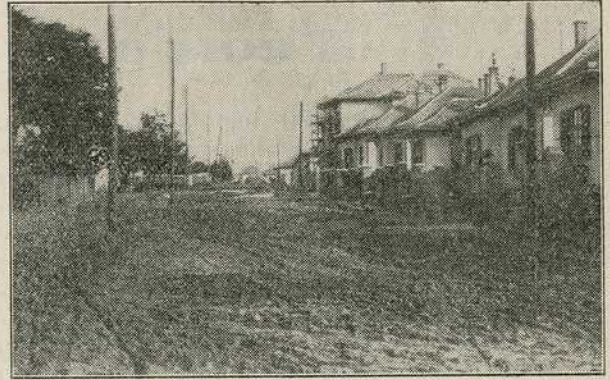
Даље, с леве стране од улице Војводе Степе налази се Табановачка улица (види слику), која постоји већ педесет година и везује Душановац са Вождовцем, једна од најважнијих улица овога краја. Раније се звала Кумодрашки пут. Она је такође некалдрмисана, изложена, испуњена баруштинама, где је легло комараца, прљавштине и свих осталих зала. Табановачка улица за време кишних дана је потпуно непролазна.

И најзад да споменемо и две последње мање улице Поп-Ташкову и Сент Андрејску, које су додуше калдрмисане.

Очигледна је потреба, а нарочито кад се има на уму нагло насељавање овог краја, за другим, новим улицама, које ће везивати Вождовац са Чиновничком колонијом, Душановцем и другим спореднијим крајевима. Неопходно је, што пре, просећи једну мању улицу кроз имање Голубовића, које се налази наспрам основне школе, јер деца немају други пут за школу. Данас деца пролазе кроз туђе двориште!

Вождовац, као једно важно предграђе Београда, без гимназије не може се ни замислити.

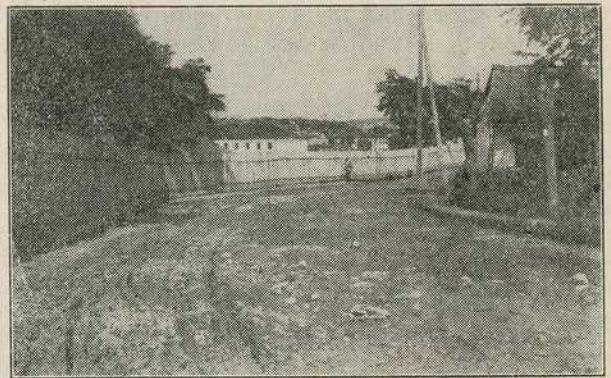
А свакидашње потребе изискују хитно и неодложно подизање пијаци за животне намирнице за овај крај, јер су за сада грађани Вождовца приморани да животне намирнице снабдевају чак са пијаци „Цветни Трг“, јер им је она „најближа“. Место за ову сврху би-

Јове Илића улица на Вождовцу

ло би најпогодније где се сада налази децији вашар, односно између општинског расадника и Ауто-команде.

На Вождовцу почеле су да ничу поред лепих кућа и модерне виле, па је штета да леже поред блата и сеоских путева. Најзад, ту је и Чиновничка колонија, за коју се не може ни са највећом широкогрудошћу рећи да је у своје и архитектонском и урбанистичком решењу имала ма и најмање среће.

Табановачка улица

Канализација која на Вождовцу још није спроведена од битног је значаја за даљи развој овог краја. Верујемо, кад би се извршила канализација и калдрмисање улица, да би Вождовац за две-три године постао најлепши део Београда, па чак и излетиште Београђана из центра.

Крајње је време да се овај напуштени крај једном регулише.

Прилози за историју Београда:

Б. Војиновић-Пеликан,
сликар музеја О. г. Б.

Београд у години 1833

Кад је године 1830 нарочити Султанов изасланик на свечан начин, са хумке нарочито за тај чин преко ноћи насуте, прочитао пред окупљеним народом и главарима ферман којим се Србима — први пут после Косова — званично признаје независност, почели су ондашњи фактори помишљати на изграђивање једне европске и савремене престонице. Као мудри људи причекали су да прође још која година, и онда су 1833, равно пре сто година, одлучили да приступе зидању „многбројних велелепних зграда“. Тај први „урбанистички“ потез Београда пада равно између година 1833 и 1840, када се је у Београду у томе, за оне прилике спором зидању, изградило преко стотину војних, државних, и владајућих зграда. Многе од њих су већ и преживеле свој век, а многе су остале и до данашњег дана и завидљиво посматрају како се данас њихове сестре изграђују на много бољи, модернији и социјално другачији начин, који је ипак огроман као разлика двеју епоха које се додирују.

Од тих преосталих зграда које су пре сто година зидане симултано у једном грађевинском налету сличном данашњем, најглавније су ове:

Пешадијска касарна (бивши Парламент, данашња Команда Београда). *Саборна црква*. *Црква Св. Марка*. *Двор Књ. Љубице* (данас Музеј Савр. Уметн.). *Двор Кн. Милоша* (данас стара зграда Мин. финансија).

Амам (данас станови служитеља Мин. финансија).

Митрополија. „*Стара пивара*“ (зграда у Балканској улици где је арх. Држ. Савета). *Топчидерски конак*. *Топчидерска црква* итд.

Само пре сто година много је било теже приступати једној грађевинској делатности данашњега стила, него ли што је то данас. Бар у погледу радне снаге. Док ће данас жељезницом и паробродима пристићи у престоницу хиљаде зидара и одмах лећи на посао, дотле се пре сто година морала обићи цела земља и да се радна снага просто врбује било милом, било силом. Дешавало се и то „да су грађевински послови у „внутрености“ морали бити обустављани, само да би сва онамошња радна снага била упућена у Београд на довршење државних „зданија“. Па се отишло још

и даље: читава села су подизана из најудаљенијих крајева земље, и депортирана у околину Београда да би учествовала у изградњи. Јер баш у то време пада и насељавање Мокролужана и Вишњичана из њихове далеке постојбине Топонице, Држановаца и др. код Ниша и Прокупља, и њихово насељавање најближе околине Београда једино у циљу сече шуме која је онда била непрегледна око Београда а која је у исто време била главни грађевни материјал ондашњих зграда. Довољно је отићи у подруме старе зграде Мин. финансија, погледати оне неколико метара дуге и дебеле греде из једног комада, па створити себи представу каква је благодетна шума опасивала Београд и почињала тако рећи од данашње Славије.

Ондашња грађевинска делатност и насељавање околних београдских села која су себи морала искрчити просторе за селиште, лишили су Београд огромних комплекса шума којима је његова околина обиловала, од које, осим Кошутњака, од вароши па до Авале данас нема ни трага ни гласа!

Не може се порећи и деструктивност Турака у томе смислу онда, као и деструктивност Аустријанаца сада који су посекали најближе београдске шуме, Раковичку, Кијевску и Ресничку „Орловац“ па се спремали да секу и Кошутњак, али мора се признати да се главни део београдске шуме налази у гредама и талпама сада већ дотрајалих зграда од пре сто година равно!

Пешадијска касарна грађена је као једна од првих, у исто време кад је одмах преко пута грађен и двор за Кнеза Милоша. Та је зграда до Балканског рата продужила да буде касарна, а кад су војници отишли у рат, онда је ту образована војна станица за администрирање јединица и војника који пролазе кроз Београд. После рата у ту зграду је усељен Парламент, а данас је Команда Београда. За време окупације зграда је служила као збиралиште оних које интернирају.

Саборна црква је исто тако почета тих година на темељима старе цркве, а дефинитивно завршена 1840 године. На њој је још тих година истакнуто највеће звоно на Балкану, које су Немци године 1915, баш у очи црквене славе, скинули и однели у Немачку.

Док су одјекивали чекићи и мертечки јек-сери на саборној цркви, одјекивали су у исто време и на другом крају Београда, на данашњем Старом гробљу, али за оно време најновијем јер тек што је било пренето са Варош капије. Зидала се црква Св. Марка из легата једног родољубивог Јужносрбијанца. Цркве, касарне, дворови, то је била „беогардска урбанистичка“ политика онога доба. Јер у време кад су књазу Милошу већ зидали двор прекопута пешадијске касарне, зидали су у исто време и овамо на другом крају, ближе тврђави двор за кнегињу Љубицу, која ће одатле на рабацким колима, застрвеним „ћилимима ићи „чак“ на Зелени Венац“ да пије пиво које се тих година (1834) први пут почело да преноси из Земуна у Београд!

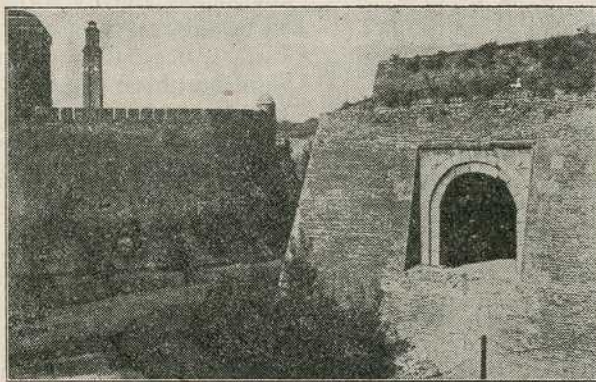
Књаз је у својим званичним пословима, изгледа, волео да буде мало даље од Љубице, зато је зидао себи двор на сасвим другом крају, зграда данашњег Мин. финансија. Интересантно је да смо ми ту стару зграду окренули наопако. Прилазимо јој с леђа. Навикли смо да је њена фасада из ул. Кн. Милоша, а међутим она је на сасвим обрнутој страни и сасвим запуштена. Као и све зграде те епохе, и тога краја, и та је зграда окренута лицем према Сави, с које се стране и дан дањи виде свечане степенице и улаз за Кнеза. Кнез је ту у исто време подигао и велику башту, а у средини баште, за оно време простран и луксузан за себе лично, амам. Башта је доцније претворена у јавни

парк, а доцније се и то изгубило. Амам стоји још и данас само су га служитељи претворили у своје станове, и разуме се у многоме упропастили, нарочито централни хол у виду дуга са отворима на таваници у виду звезда.

Тих година зидала се и данашња Митрополија, која се ево већ и руши, издржавши јуначки један век. У дворишту митрополије налазила се до данас мала кућица у којој је обављен један варварски чин: глава Карађорђева одрана је и испуњена и послата одакле Султану у Цариград.

У низу толиких војничко-владајућих зграда, ипак је у томе таласу грађевинске делатности донета одлука, а године 1836 и завршена једна зграда културног значаја. То је „Стара пивара“. Подигнута је на наваљивање Књ. Љубице, за приређивање балова и забава. У тој се згради и данас налази велика дворана у којој је заседавала чувена Светоандрејска скупштина. Доцније, то је постала гостионица-пивара, па су тамо даване и прве позоришне представе у Београду.

Изгледа да је и у оно време „великоварошки“ живот био несносан по Београђане, па је Кнез себи подигао и летњу резиденцију у Топчидеру: Конак. У Конаку је најинтересантнија одаја „Теферич“ у којој се Кнез одмарао и сва је украшена алегоричним сликама, што је за оно време било врло карактеристично.

Пре пола века:

Муке Београда у борби са сакацијама...

— Из старих бројева „Београдских општинских новина” —

Није то тако давно било када Београд није имао свој данашњи водовод, и када се снабдевање грађанства водом вршило у главном „сакама” из Саве и Дунава. Била су то тешка времена. Свесно се пила загађена речна вода — јер се друга није имала! А то је тако често и тако немилосрдно доносило епидемије тифуса и колере, а о мањим, скоро епидемичним болестима и да не говоримо.

И срећа је, велика срећа, што су се сва та оболења „наклоношћу судбине” или отпорношћу расе сама по себи локализовала, и што Београд није никада доживео такав помор какав је могао да доживи по загађености воде, коју је у та времена деценијама пио. Уистини, Бог је чувао Србију...

Стари бројеви „Београдских општ. новина”, бројеви из осамдесетих година прошлог столећа — на које се данас, на жалост, ретко наилази јер их сама општина нема — претстављају најлепше историографске ризнице за илустрацију ондашњег живота и прилика Београда.

Тако је у броју од 21 маја 1883 објављен један стенографски записник одборске седнице, на којој је узгред, скоро са нелагодношћу, дотакнуто и питање снабдевање Београда водом. Реч је била о молби „сакација” да им се смањи такса и о величини плате неког општинског „водовоције”, који је једини „мистериозно” знао тајну где се налази и оно неколико слабих водовода Београда, и који је чувајући љубоморно и рачунски тај свој тајни „рудник” — експлоатисао београдску општину пуних двадесет година онако како је он хтео и колико је хтео... Одборници који су на овој седници покренули то питање воде, за Београд заслужни г.г. Коста Главинић, д-р Марко Лекко, Јосиповић, и др. — доцније су успели да ударе прве основе данашњем београдском водоводу.

У идућим бројевима „Београдских општ. новина” ми ћемо прештампати из старих бројева „Београдских општ. новина” врло занимљиви материјал о осни-

вању водовода, па и ангажовати једног хидротехничког инжењера, да према овом материјалу изради за наш часопис историју београдског водовода. Сада, у овом броју, доносимо само овај ретко занимљив текстуелни извадак из поменутог стенографског записника одборске седнице:

Претседник (г. Карабиберић). — Молим вас да вам објасним ову ствар. Наређено је од стране санитета, те смо пумпу за воду подигли. Издржавање те пумпе нас кошта годишње 4—4500 динара. Сакације се жале да на пумпи не могу на дан више од по 4—5 сака да завате, јер им је тешко доћи до пумпе, а, када би се, веле, одобрило да **захватају воду и са Дунава**, онда би могли и по 20 пута на дан доћи и напунити саке. Сад општину кошта пумпа, кошта је машиниста итд. и она не може дозволити да сакације носе воду а не плаћају, али ја сам им обећао **израдити да могу и на Дунаву пунити саке**, но ипак да плаћају нешто, колико би ми истерали трошкове за пумпу. Говорили смо тако: да плаћају за 4 месеца зимска по 6 динара месечно, а за 8 осталих месеци по 10 динара месечно. Они су на то пристали, и кад сам отишао код г. Министра унутрашњих дела и он је **одобрио да могу на Дунаву воду захватати**. Наплаћивање ово иде врло тешко, како је до сада практиковано. Они мењају саке, не плаћају и не можеш да га нађеш кад га тражиш. Сад су поднели ову молбу и ја сам им казао да ћу њихову молбу изнети пред одбор, али да не могу бити за то, да им се дозволи да цабе воду захватају па ма где било. Ја мислим да им је доста учињено кад им се за зимске месеце, рачуна само 4 саке дневно, или по један грош таксе, па макар и 10 сака захватили.

К. Главинић — Вода је животна потреба и не би требало да се од ове радње прави капитал. Ниједна радња не плаћа општини толике дације као ова. Трбало би удесити толику таксу колико ће бити довољно да се поккрију трошкови на одржању пумпе. Али трбало би, и ја би молио г. претседника, да он од стране одбора и од стране суда подејствује

код управе варошке, да се ова наредба — која је једном издата о сакама и сакацијама строго одржава т.ј. да је свака сака нумерисана, да се увек има списак сакација, да се зна које саке носе воду за зидање, а које за пиће и за кување итд. То би требало строго да се врши, а такса да им се сведе на нужни минимум само како општина не би имала штете.

Претседник — Али ко може унапред да зна колики ће бити приход за ову годину, а колики ћемо управо имати расход. То зависи често и од случаја а зависи и од броја оних који се овим занатом баве. Они кад долазе к мени дође их по 110, а овде видим није потписало више на овој молбеници него 50.

Јосиповић — Ја знам да су и онда кад је први пут намештена пумпа, сакације много викале и тада им је повећана такса за продају воде. Али они знаду вазда да изврдају и да завате воду на другом месту, а не са пумпе. Осим тога то су махом људи који данас више не потроше од марјаша а сваку крајцару коју овде зараде, они носе на вилајет у Турску. Међутим, требало би да се нареди да не смеду више с другог места захватати него само на пумпи, јер иначе знамо како су пре носили мутљак у сакама, па ће опет тако радити, само ако им се дозволи да захватају воду где хоће. С тога сам ја мишљења да остане као што је било до сад т.ј. да на пумпи захватају и да плаћају таксу која је прописана, и услед које су они повисили цене за своје саке.

Св. Боторић — Ја имам да одговорим на реч г. Главинића. Ако се смањи такса за воду коју носе сакације, опет ми нећемо добијати јевтиније воду. Они зими чим опазе мало леда, дижу цену; лети, чим се мало засуши, опет дижу цену и траже по 4 и по 5 гроша за саку ма да имају прописану таксу. Па шта бива? Ја, кад ми треба вода, морам да му платим колико ми тражи јер не могу оставити посао па ради тога што ћу дати грош два више да одем у полицију и да издангубим пет-шест пута више, докле га пријавим. А што рече г. Јосиповић, то су махом страни поданици. Ако је да се тражи у војску — он одмах вади страни пасош! Што рече г. Главинић, да се строго пази на њих — то није могуће, мањ ако би за сваким ишао по један стражар. Чим падне вече, видећете их на сваком потоку где има воде. Зато није ова такса велика. Кад плате 5 пара од саке — то није много.

Н. Х. Поповић — Да попустимо мало као што је казао и г. К. Главинић. Пумпа је начињена из санитарских обзира за време колере, па кад је престао узрок због кога је то устављено онда треба и да им се олакша нешто.

К. Главинић — Кад је општина нагната да направи ону пумпу то није само ради лук-

суза било, него из праве и свакидашње потребе, а само је онда употребљена згодна прилика кад се колера појавила, те се то установило због ове воде. Камо срећа да већ и на Дунаву имамо једну пумпу. Од ње немојте да отступате. Она је нужна свагда. Њоме се црпе вода са дна и даље од обале, а не из горњих слојева, по којима плива свака нечистоћа наших канала. Зато и опет кажем, нека и немамо никаква ћара од овога али само да умолимо управу да строго пази, на то где сакације воду захватају и да им се не дозволи да црпу са Дунава одакле хоћеју или са Чубуре, или што сам ја видео из Мокролушког потока где вода смрди. — Осим тога треба да је дужност и сваког одборника да припази на то. Ми ту попуштамо, све велимо: нека нађе другог — али немојмо тако, ако хоћемо да се и ова ствар доведе у ред како треба да буде.

Претседник — Ја неznam шта сад да ставим на гласање?!

Милутин Марковић — Да се остави као што је било до сада, а преко њихове молбе да се пређе на дневни ред.

М. Банковић — Ја би желео да се то удеси мало боље, него што је до сада било, а то ће бити ако се на сваку саку која носи воду за пиће и домаћу потребу то словима напише на самој саци и да се казне они који носе у таким сакама воду која није за пиће. Међутим, дозволио би свакоме да завата где хоће — само да му је вода као што треба, а не ђубре из баре!!

Светозар Зорић — Ја што сам имао да кажем казао је предговорник. Водовођи је довољна, ова плата јер шта нам он ради? Ништа. Кад би имали чесмацију тачнијег, ми би и од садашњих водовода наших имали више воде. С тога сам за предлог комисије.

Н. Вулковић — Ја сам слушао, а не знам да ли је истина да овај чесмација подноси неке нетачне рачуне општини на исплату. Н.пр. поквари се нешто и он то оправу са једним надничаром а подноси рачун за десет. Јели то могуће? Треба строго пажњу обратити на то.

Коста Главинић — Ја нисам казао да је овај водовођа славан раденик, шта више казао сам да неznam како он ради, али на сваки начин он је мудар кад је могао општинске претставнике да вуче за нос пуних 20 година и да нико незна ништа о нашим садашњим водоводима где су. И ја сам слушао повике на тог човека. Али то не може да буде разлог да му плату смањимо — Оставите му плату исту. Она није велика, али тражите рад какав треба. Недајте му да дане душом. Он има посла свагда, само га треба контролисати строго. То је дужност и општинског суда и нас свију. Није он крив ако се њему до сада

www. дозвољавало да ради како не треба. Уосталом, он нам не може бог зна шта и учинити за унапређење наших садањих водовода кад се **непрестано ставља у буџет само 2000 дин. на одржавање водовода.** Да је стављено не 2 него 8000 дин. ми би имали много више чесама и много више воде но што данас имамо. Али зато је криво оно претставништво општинско које је пре нас овде било, па није увећало кредит и наредило умножавање водовода. Баш данас ја сам био са овим водовођом. Гледао сам шта има да ради. Увлачили смо се у један канал који треба оправити и он каже да је за ту оправку поднео реферат одавно општинском суду да му се даду надничари али нема већ неколико недеља како је тражио па вели да још нема решења. Данас ја сам прошавши овде чуо да је суд одобрио да узме надничаре. То је посао који не трпи одлагање и никада не треба да се догађа тако што да се за оваквим послом чека по неколико дана на решење. Кад прсне цев одмах се мора оправити иначе оде вода на другу страну па не где треба да иде. То што код нас има по приватним имањима чесама и ћериза, заиста је жалосно кад се те чесме одвајају од општинских водовода, на штету јавних чесама наших. **Отуда бива да се једни даве око чесама и немају воде а други опет немају чесме па се купају изворском водом и заливају своје баште.** То је жалосно, али то треба спречавати и казнити свакога који на тај начин отима општинску воду.

Н. Х. Поповић — Ја видим да смо се ми удаљили од предмета. Предмет је о коме имамо да већамо то да се одреди плата чесмецији а за то неznam шта да говоримо сад о чесамама и шта ту треба да се уради ради осигурања за воду. То је ствар засебна о којој ћемо моћи другом приликом да говоримо.

Јосиповић — Ја се чудим томе како је могуће да само овај један чесмеција зна

откуда нам вода долази а да то незна ниједан наш инжињер!! То је њихова дужност да знаду и кад до сад нису знали треба им у дужност ставити да знаду. Кад се то зна онда ћемо знати и стање водовода и шта треба оправити а овако може да нам тражи за најпростију оправку по 3—4 хиљаде динара.

Ж. Бугарчић — Овде је пала реч, којом се хвали наш чесмеција као добар радник. Ја знам да док беху Турци у нашој вароши, да имадосмо доста воде. Овај чесмеција је у општинској служби као што рекоше већ 20 година. Па онда ко нам је крив што се изгуби она вода коју смо за Турака имали? Нико други није крив више од овога чесмеције, коме је дужност била да ради тако како ће нам се водовод одржати бар у овом стању каквом је био пре 20 година, а не да нам се сваке године умањује вода. Што је предговорник Јосиповић казао заиста је нужда и прека потреба да нам инжињер сазна што где је наша вода, па да о томе извести суд пошто се на лицу места увери и испита како стојимо са нашим садањим водоводима!

К. Главинић — Ја неznam зашто сад претресати то стручно питање што немамо воде довољно? Где се оне деле? итд. Јесте за време Турака било је у Београду доста воде као и по осталом свету, али данас већ то није случај. То зависи и од саме природе. **Посекумо сву шуму у околини Београда па разуме се да немамо сад воде колико смо за Турака имали.** И саме чесме наше, које нису добијале воду из општинских водовода, већ особених извора пресушује јер нестаје воде. Чесма Књегиње Љубице има засебан и извор, па неће проћи још много времена па ће и она пресушити. Симићева чесма пропала је, јер је вода од разних нужничких канала покварена и постала је неупотребљива, итд. Било је и више других извора у Београду и околини као онај у Савамали код Вишњићкиног имања али пресушише. Шта ћемо?

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Београдска општина и цене хлеба у Београду концем прошлога века

Питање хлеба и данас је још на дневном реду, због наглог и великог поскупљивања ове основне животне намирнице за наш народ и главног сретства исхране најширих слојева нашег сиромашнијег дела грађанства.

Београдска општина, схватајући тешке последице појаве поскупљивања хлеба, нарочито у данима када су зараде сиромашних слојева све ниже, а беспослица велика, одмах се заинтересовала за ствар и општински Суд одржао је неколико седница, на којима су узета у расправљање мишљења стручњака и гледиште пекара.

Стручњаци су махом стали на гледиште, да поскупљење хлеба није оправдано у толикој мери, колико су подигнуте цене. Пекари су опет тврдили обрнуто, да је поскупљење мање, него што би требало да буде. Нажалост, до позитивних резултата није могло да дође, јер Општина нема законског основа, по коме би могла да присилно нормира цене.

Али, некада није било тако. Баш Београдска општина била је та надлежна власт, која је цене регулисала и по чијем су решењу пекари морали да спуштају, или повећавају цене, односно да удешавају тежину хлебова.

Врло актуелно и на дневном реду у Београдској општини било је питање хлеба почетком последње деценије прошлога века.

Јула месеца 1889 Хлебарски еснаф у Београду, због тога што је цена брашну скочила са 20 пара на 100 килограма, тражило је од Београдске општине одобрење да повећа цену хлеба, који се тада продавао по 19 пара. Општински одбор дискутовао је опширно по овом питању и најзад стао на гледиште, да повећање цене брашну није толико велико, да би оправдало и повећање цене хлеба, те је молба Хлебарског еснафа одбијена.

У новембру месецу исте године београдски Хлебарски еснаф дошао је, како изгледа, на идеју да образује неку врсту хлебарског картела. У остварењу те идеје сметали су му продавци хлеба на пијацама, који нису припадали Хлебарском еснафу. Због тога је Еснаф поднео претставку Београдској општини, да се забрани продавање хлеба по пијацама и да се у будуће дозволи продаја само у хлебарницама.

Одбор је узео ову претставку у дискусију и стао је свакако на правилно гледиште. Хле-

барски еснаф је одбијен са решењем „да се слободна продаја хлеба ни у колико не сме да ограничава“.

Но, почетак последње деценије прошлога века донео је систематско скакање цена це-реалија у Србији. Одбор Београдске општине на својој седници од 26 марта 1890 године решио је*, да се цена хлеба повиси са 1 паром по килограму, пошто је поскупило жито и брашно.

Од 28 априла исте године хлеб се продавао у тежини од 869 грама за 20 пара, односно 23 паре килограм.

Просечна цена пшенице била је тада 15 и по пара, а пшеничног брашна 20 пара.

Колику су вредност у данашњем новцу претстављале те цене?

Потребно је дати одговор на ово питање, да би читалац добио један конкретан појам о величини тадашњих цена и сразмери њиховог померања. Јер, кад се оне износе у цифрама тадашњих вредности, онда појам остаје нејасан, илузоран, пошто се вредност новчаних јединица, ма да су називи остали исти, до данас из основа изменила.

Многи економисти, да би добили просечне куповне вредности, узимају за основ вредност злата. Али, из тог поређења не може се добити тачан појам, јер и вредност злата осцилира, нарочито у односу према вредности сребра. Најзад, данас злато није уопште више у циркулацији, у огромном делу света, као опште сретство размене. И сваки дан ће све мање бити.

Држимо да ће најбољу слику о тадашњим новчаним вредностима дати читаоцу упоређење тадашњег новца, тј. тадашњег динара, у његовој куповној вредности, са данашњим динаром.

За базу тог израчунавања узећемо главне животне намирнице, а то су код нас: хлеб, брашно, пасуљ, кромпир, месо и маст. Просечна вредност једне јединице свих тих намирница била је 1890 године 40 и по пара динарских (0.40,57 дин.), а 1891 године 42 паре динарске (0.42,36 дин.). У прошлој години, према просечним ценама, вредност исте јединице била је 5.86 динара.

Према овоме, 1 динар године 1890 претстављао је куповну вредност од 14 и по ди-

* Види „Београдске општинске новине“, комплет за 1890 год.

нара данашњих (14.57 дин.), а 1841 године од 14 динара данашњих (13.86 дин.).

Дакле, упоређења са данашњим основним животним приликама, цена хлеба 1890 претстављала је у Београду данашњу вредност од 3.33 дин. килограм, брашна од 2.90 дин., а пшенице од 2.25 дин. килограм.

У априлу месецу исте године понова су поскупили пшеница и брашно, и то пшеница на 17 пара, а брашно 21.5 пара. Одбор Београдске општине на седници од 16 априла решио је тада, да се и цена хлеба повиси са 2 паре по килограму, тако да се хлебац од једног килограма продаје по 25 пара, односно у данашњој валути 3.62 дин.

Ове цене, које је Одбор одређивао, тичале су се у главном полуцрног пшеничног хлеба, дакле оног, који су сиромашни слојеви највише трошили.

У том смислу Општина је 12 маја исте године издала следећу наредбу:

„Таксу за продају обичног хлеба одређиваће и надаље општински Одбор заједно са назначењем мере (тежине) према цени; а за бели хлеб Суд О. г. Б. наређује, да се од данас продаје (бели хлеб)) увек у потпуној тежини килограма.

Такса за бели хлеб за сада се неће одређивати, и по томе хлебари до даље наредбе продају белог хлеба могу вршити по цени, коју сами одреде.

Ко се не буде ове наредбе придржавао и бели хлеб продавао по непрописној тежини, казниће се по закону.”

Већ 26 јуна, на захтев извесних одборника, извршена је анкета и сравњење цена житу, брашну и хлебу, па је Одбор решио, да се цена хлеба смањи за 2 и по паре по килограму, т.ј. на 22 и по паре (3.26 дин. данашњих). Две и по паре, за колико је цена хлеба овом приликом смањена, претстављале су свега вредност од 36 пара данашњих, али је одбор сматрао да је и та мала разлика врло значајна за сиромашне Београђане.

20 јула општински Одбор понова се бави питањем хлеба. Расправљано је, да ли треба спустити цене хлеба, јер је жито понова појевтинило. Мишљења су била подељена. Док је половина одборника налазила да цене хлеба треба спустити према пијачној цени жита, друга половина је изнела разлог, да нагло појевтињавање жита не утиче одмах на цену брашна, те према томе цена хлеба не може се спустити чим падне цена жита. Ово гледиште победило је свега са 1 гласом већине и с тим, да се иста цена хлеба задржи свега до 1 августа, т.ј. свега још 10 дана.

На седници одржаној три дана доцније Одбор је решио: „да у будуће, кад се говори

о хлебу, Суд О. г. Б. поднесе Одбору преглед цена, по којима је ранија цена била одређена, а тако исто и табелу по којој ће се, према цени жита и брашна, расходима које имају хлебари и проценту зараде њихове, израчунавати и одређивати цена хлеба.”

Концем 1890 године, 17 децембра, Одбор је саслушао извештај о ценама, жита и брашна и решио: да се повиси цена хлеба са 1 паром по килограму. То је износило свега 14 и по пара данашње вредности. У исто време Одбор је изабрао комисију, у коју су ушли одборници г. г. Марко Леко, Мата Јовановић, Ђока Николић, Раденко Драговић и старешина Хлебарског еснафа, са задатком, да саставе таблицу према ценама брашна, по којој би у будуће сам Суд О. г. Б. на крају сваког месеца аутоматски прописивао цену хлеба за идући месец, према пијачној цени брашна.

У почетку 1891 Одбор је повисио цену хлеба на 23 паре килограм, а у априлу исте године спустио је на 22 паре, да би је неколико дана доцније подигао на 24 паре, а половином месеца, на молбу Хлебарског еснафа, подигао је на 27 пара. До новембра месеца Одбор је у више махова мењао цене од 23 до 27 пара, а 11 новембра цена је подигнута на 28 пара килограм. Цена пшенице кретала се тада око 20 пара, а брашна око 25 пара. У данашњој вредности те цене изгледају овако: пшеница 2.76 дин., брашно 3.45 дин., хлеб 3.86 дин.

Како су се кретале цене хлеба у Београду (прописане од Општинског одбора) у току 1892 и 1893 године показале им следећа табела, које нам износе и упоређење тих цена са данашњим ценама у куповној вредности данашње валуте.

Цене хлеба у Београду 1892 и 1893 год.

Као што се види, Београдска општина је онда била главни фактор у одређивању цена хлеба на свом подручју и хлебари су морали да се покорвају ценама, које је она прописивала, а које су се мењале врло често, према приликама и потреби, тако да београдски потрошачи не би ниједнога дана били оштећени једном, данас редовном, појавом: да се цене производа одмах пењу у сразмери (а често и несразмери) са скоком цена сировина, док у случају падања сировина прерађевине још дуго задржавају своју првобитну вишу цену. И једно и друго иде на очигледну штету потрошача, а доноси неоправдану корист продавцу.

Општина, као тело много еластичније од државног административног апарата, требала би и данас да добије специјалним законом пуно овлашћење да сама прописује цене на свом подручју бар за главне животне намирнице, а то је у првом реду хлеб, а одмах затим месо и млеко.

Комунално-социална хроника:**Званично саопштење Суда Општине града Београда о преговорима у Базелу**

Званични претставници Београдске општине: потпретседник г. Витор Крстић, општински одборници г.г. Фридрих Попс, адвокат, др. Коста Тодоровић, професор Универзитета, Алберт Фирт, електро-техничар, Владимир Душманић, адвокат, г. Бора Поповић, директор трамваја и осветљења и г. др. Драг. Ђулизибарић, директор Привредно-финансијске дирекције, у име Београдске општине, извршили су у Базелу званичне преговоре по разним спорним питањима с претставницима Друштва „Снага и Светлост“, и претставницима Друштва Швајцарске банке, а поводом односа са новом електричном централом и приспеле отплате зајма од 26,000.000.— швајцарских франака.

О постигнутим резултатима ових преговора, а ради што тачнијег обавештења грађанства по овоме питању, Суд Општине града Београда дао је ову изјаву:

„Претставници Општине београдске водили су од 12 до 17 овога месеца закључно преговоре са претставницима Друштва „Снага и Светлост“, и претставницима Друштва Швајцарске банке, и то у главном по овим питањима:

1. — питање позајмице од 26,000.000 швајцарских франака;

2. — питање дисажије динара у вези са набавком угља (у смислу споразума од 20 новембра 1932 године);

3. — пренос земљишта Централне и подстанце у својину Друштва „Снага и Светлост“;

4. — повраћај износа царине коју је Друштво „Снага и Светлост“ при изградњи централе платило а коју према уговору има да сноси Општина;

5. — питање признаничне таксе по фактурама за утрошену електричну енергију, и

6. — разна питања у вези са набавком угља.

По свима напред побројаним питањима вођена је исцрпна дискусија, па је постигнут споразум по питањима која проистичу из уговора о електричној централни с једне стране и споразум по питањима која резултирају из уговора о позајмици с друге стране.

Благодарећи разумевању које су претставници Друштва „Снага и Светлост“ и друштва Швајцарске банке показали према садашњим привредно-финансијским приликама у опште, претставници Општине београдске добили су повољне резултате у корист општинске благајне и у погледу растерећења општинског буџета за текућу и идућу годину.

Цифарски и глобално претстављени, ови резултати изгледали би овако:

1. — са гледишта уштеде, за годину и по односно две године, Општина би у корист своје касе с обзиром на садашње стање ствари платила мање Друштву „Снага и Светлост“ и Друштву Швајцарске банке преко 24,000.000 динара; и

2. — са гледишта растерећења општинског буџета за 1933 и 1934 годину, Општина би имала мање да плати поменути друштвима преко 55,000.000 динара.

Ова уштеда и растерећење проистичу из преиначења услова плаћања (камата, комисион, амортизација), који су у уговору о позајмици од 26,000.000 швајцарских франака стипулисани и из сагласнога преиначења извесних одредаба уговора о Електричној централни.

Детаљан приказ о овим споразумима као и о финансиском ефекту њиховом, Суд ће саопштити на првој наредној седници Општинског одбора, који по Закону ове споразуме треба да одобри.

Из Суда Општине града Београда, К.О.Ф.
Бр. 26077, од 23 јуна 1933 године.”

Кроз београдска дечја обданишта

Улога Београдске општине у заштити својих најмлађих грађана

Развитак друштвеног и привредног живота у урбанистичким центрима, великим конгломератима људских заједница, где је велика већина чланова у грозничавој борби за egzистенцију, донела је многе нове форме и учинила многе измене у породичном животу. Слабљење производње, услед тога опадање зарада и надница, несташница посла, конку-

део дана напуштена и остављена на милост и немилост провидности, или улице, покренула је код многих приватних и званичних лица, нарочито комуналних установа осећај социалне дужности, да се тај чодмладак заштити и сачува.

У Београду ту социалну потребу осетиле су најпре наше жене, које су до сада много пута, у много прилика, показала своју велику пожртвованост и вољу да лече многа социална зла и невоље. Приватном иницијативом неких наших хуманих женских друштава, а затим и самосталних друштава са тим јединим циљем, створена су обданишта деце, која преко дана остају без родитељске неге. Одмах после тога иницијатива је наишла на пуно разумевање од стране надлежних, нарочито од стране Београдске општине, која је свима обдаништима дала знатну помоћ у новцу и у природи. Најзад, ускоро је Општина и сама отворила једну своју институцију, Централни уред за заштиту матера, деце и младежи, коме на челу данас стоји референт-лекар г-ђа д-р Марија Вајс-Гајић.

*

Дом „Српске Мајке” у Бранковој улици

ренција радне снаге услед имиграције сеоског и паланачког пролетаријата у велике центре поколебали су стари ред у структури великоварошке породице. Породица у великој већини случајева није више брачна заједница у којој се отац брине о заради, а мајка о кући и деци. Отац сам врло често није у могућности да својом зарадом издржава поро-

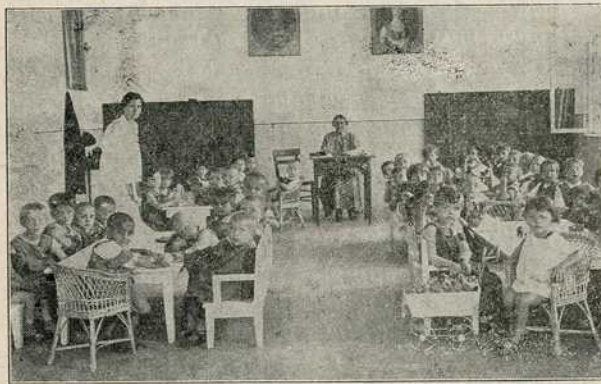
Фонд за стварање и издржавање радничких установа има своја два обданишта, једно у Милоша Поцерца улици број 4, а друго у Млетачкој улици број 8. Ту се примају на обданиште одојчад и мала деца до навршене 4 године. Једно и друго обданиште снабдевано је купалишним инсталацијама, тако да се деца купају сваки дан. Поред тога имају баште и терасе за игру и сунчање. Зими, кад нема сунца, деца се сунчају вештачки, кварц лампама. Постоји добар надзор. Храна је здрава и обилна, 4—5 обрака дневно, према добу старости.

У ова два обданишта примају се првенствено радничка деца, али у колико, има места, што је готово увек случај, примају се и деца родитеља осталих професија, као на пр. чиновника, службеника итд. Свако обданиште може да прими по 52 деце и то 32 одојчади и 20 мало старије, али највише до 4 године. Деца се примају и чувају у обданишту од 6 часова у јутро до 7 часова у вече. У управном одбору обданишта, који је аутономан, налази се као претставник потпретседник Београдске општине г. Доброслав Богдановић.

Наше познато и заслужно хумано друштво „Српска мајка” под претседништвом г-ђе Даринке Панић, у својој лепој згради, у Бранковој улици број 7, поред других инсталација за дељу заштиту, као диспанзера, колевке, итд имало је и обданиште, за одојчад до навршених 18 месеци. Општина београдска даје овом друштву субвенцију у 100.000 динара годишње.

У Краљице Марије улици постоји обданиште број 2, Друштва за заштиту југословенске деце, као аутономна секција под претседништвом г-ђе Јеле Спасић. Обданиште се налази у сопственој, новој згради при чијој је изградњи обраћена пажња, да се задовоље што више хигијенски услови. Прима на обданицу децу од 3—7 година старости, а може да их прима до 60 дневно.

Друго обданиште истог Друштва за заштиту југословенске деце, као његова аутономна секција, налази се на Дунаву. Оно је такође у сопственој згради, и прима око 60 деце од 3—7 год. старости

Деца у обданишту на Дунаву

дицу. Тада је неопходно, да поред њега и мајка ради и зарађује.

А кућа? А деца? Нарочито деца! Ко ће се о њима бринути за време од осам и више часова дневно док су напољу, на раду, и отац, и мајка, па и сви мало старији чланови породице, који су већ у стању да нешто привреде?

Неопходна потреба да се сачувају животи и здравље те деце, која силом прилика остају велики

За једно и друго од ових обданишта Друштва за заштиту југословенске деце, Београдска општина даје по 72.000 дин. годишње субвенције.

Женска хришћанска заједница основала је такође једно своје обданиште, у Бранковој улици. Зграда је доста стара и трошна, те не одговара свима условима, али у њему ипак може да нађе склоништа око 50 деце. На челу обданишта је г-ђа Аранђеловић, а бригу око деце воде православне калуђерице. Општина даје субвенцију од 72.000 динара годишње. Примају се деца од 3—7 година.

На Булбулдеру, насељу београдске периферије, налази се обданиште у врло лепим и великим просторијама зграде општинских станова, у улици Св. Николе. Обданиште је самостална установа, под претседништвом г-ђе Јојић. Поред здравих просторија за смештај деце, располаже и лепом трпезаријом. У близини је шумица, где деца налазе разоду у чистом ваздуху за време лепих дана. За овај крај, сиромашан, махом раднички, обданиште у здравој и лепој згради је од непроцењиве користи. Прима до 60 деце дневно. Примају се деца од 3—7 година.

Прошле године основано је на Душановцу Обданиште Св. Николе, у Војводе Глигора улици, преко пута Основне школе. Обданиште је самостална установа, са претседницом г-ђом Љубицом Константиновић. Смештено је у старој згради, која је мала и располаже свега са три собице, те не одговара стварним потребама. Упрва је због тога предузела кораке да нађе бољу и подеснију зграду. Прима дневно око 50 деце од 3—7 година. Општина даје субвенцију од 60.000 динара годишње.

Друштво Мајке Јевросиме има своје обданиште, које је привремено смештено у приватној згради, у Младонагоричанској улици. Сада друштво подиже своју зграду у Поп Стојановој улици број 9 и чим буде готово обданиште ће се у њој смештати. Сада је обданиште у вези са дечјим забавиштем, а у само обданиште прима се до 20 деце од 3—7 год. Друштво добија од Општине 72.000 дин. годишње субвенције. Претседница је г-ђа Даринка Николић.

На Карабурми основано је пре неколико месеци самостално обданиште Св. Андреје, под претседништвом г-ђе Сретеновић. Смештено је у 2 бараке, које је Држава уступила, код Панчевачког моста. Просторије су врло лепе, на лепом и здравом месту. У свакој бараци има по два купатила, просторије за одмор и учионице. Прима преко 50 деце дневно. Општина београдска даје субвенцију од 72.000 дин. годишње. За овај крај, готово махом раднички, обданиште је од велике користи.

Ова обданишта имају задатак, да примају на чување и исхрану децу сиромашних матера, које морају да проведу дан на раду, тако да за то време не могу бити поред своје деце, нити им указивати ма какву негу. Родитељи имају да доведу у јутро (од 6 часова) своје дете у обданиште и у вече (до 7 часова), да га одведу натраг кући. Кад се узме у обзир да су већина станова тих сиромашних родитеља нехигијенски и нездравни, онда је јасна велика улога обданишта, где се дете бар преко целог дана задржава у здравим просторијама и да више мање добије и добру хигијенску негу, поред здраве хране.

Исхрана и нега деце по обдаништима по принципу није бесплатна, јер се поставља претпоставка, да мајка за то време ради, па је према томе њена родитељска дужност да један део те зараде да за исхрану и негу свога детета. Али, исто се тако логично претпоставља, да су зараде тих мајки мале. У свима београдским обдаништима цене за обданицу детета крећу се од 1—4 динара свега. За мајке које су савим сиромашне, многа обданишта примају децу и бесплатно. А у тој акцији нарочито се појављује Београдска општина са својим Централним уредом за заштиту матера, деце и младежи. Заиста сиромашне мајке, које се овом Уреду пријаве, добијају бесплатно бонове, на основу којих обданишта при-

мају њихову децу. А Уред се не ограничава само на сиромашне матере које се њему пријаве, него и сам, преко својих органа, у сиромашним предграђима проналази бедне мајке и указује, преко обданишта, помоћ њиховој деци.

Београдска обданишта могу данас, да приме око 550 деце дневно. Тиме наравно нису задовољене све потребе. Била би још неопходно потребна обданишта на извесним периферијским крајевима, као код „Цветкове механе“, на Сењаку итд.

Обданиште Хришћанског покрета у Бранковој улици

Да би се дете примило у обданиште, потребно је пре свега да буде здраво и од здравих родитеља, да не би претстављало опасност за осталу децу, са којом ће доћи у додир. У том циљу подвргавају се претходно лекарском прегледу и деца и родитељи. Општина је дала своје лекаре обдаништима на Дунаву, на Карабурми, на Булбулдеру, док остала обданишта имају своје лекаре.

Поред субвенције у новцу, коју Београдска општина даје обдаништима, као и својих лекара, сва обданишта добијају за време зиме бесплатну потребна дрва за огрев.

Деца се одмарају после ручка у обданишту у Млетачкој улици

Као што смо раније нагласили, задатак је обданишта, да преко дана пружи склониште и негу деци, чије су мајке дану послом заузете. У времену кад је поникла идеја о обдаништима, проблем беспослице није био акутан, као данас, и није се помишљало на сиромашне и незапослене мајке. Данас, међутим, тај проблем је врло крупан.

У томе се опет појављује Београдска општина, преко свог Централног уреда. Општина је стала на становиште, да се по могућству та деца не упућују у обданишта, него да је једновремено укаже помоћ

и њима и мајкама, које иначе имају времена, само немају сретстава да се брину о својој деци. Као што смо раније казали, обданишта за децу обданицу и добру исхрану наплаћују једну минималну суму од 1—4 динара. Међутим, стварно трошак за једну децу обданицу износи 25—28 динара дневно. Услед тога Уред је дошао до сасвим оправданог закључка, да је боље дати ту суму сиромашној и беспосленој

Деца при игри у обданишту у Милоша Поцера ул.

мајци, па да се она сама о свом детету брине. Наравно да се води најстрожа контрола, да се те суме заиста корисно за децу употребе и да се не десе никакве злоупотребе. Исто тако Уред издаје сиромашним мајкама помоћ у природи, у пеленама за одојчад и децојој храни.

Појављује се у питању деце заштите једна велика празнина. Док обданишта дају склониште

преко дана деци, која имају родитеље, или стараоце, шта се дешава са децом, која уопште немају родитеље и немају где да се склоне, као находчад, сирочад, напуштена деца итд.?

Такву децу Београдска општина данас прима и о свом трошку упућује на издржавање и негу приватним породицама. У овом тренутку Општина издржава 90 такве деце, а од ових су 40 смештени код породица у селу Милошевцу, где има један лекар и једна сестра Здравствене заштите матера, који над њима воде здравствени и општи надзор.

Али, тешкоће се појављују у тренутку кад се једно напуштено дете или находче у Београду нађе. Тада, заиста тренутно нема где да се склони, ни да се испита. То указује на неопходну потребу **оснивања једног прихватишта**, где би се деца одмах сместила, испитала здравствено и психички у сваком погледу, па тек онда упутила на издржавање у породице.

А да је издржавање деце по породицама боље, него ли у засебном заводу, до сада је утврђено, јер дете у породици више осети фамиларност и топлину изгубљеног родитељског огњишта, што много значи за развијање његових психичких особина. Поред тога издржавање по породицама је и јевтиније, јер данас Београдска општина плаћа за одојчад по 400 дин., а за одраслију децу по 300 дин. месечно, док у заводу једно дете стаје 750—1000 динара месечно.

Што се тиче неопходно потребног прихватишта, као прве станице за напуштену децу, Београдска општина, увиђајући ту потребу, већ је на путу да је оствари. У том циљу већ је одређен терен код Топовских шупа, израђени су грађевински планови и образован је фонд, који располаже са 800.000 динара. Нема сумње, да ће се ова лепа идеја убрзо превести у дело.

Оснивање општинског породилишта у Београду

На предлог Дирекције за социјално и здравствено старање Општине града Београда, Суд Општине београдске донео је на својој последњој седници одлуку о оснивању једне нове санитарне установе, неопходно потребне за сиромашно београдско грађанство, која ће попунити осетну празнину и допринети врло много заштити матера у Београду.

Реч је о отварању Општинског породилишта за сиромашне жене, које код својих домова не могу наћи потребне неге у најтежим часовима живота.

Ова општинска нова установа је свакако од неочењиве вредности за економски слабе жене из Београда.

Општинско породилиште сместиће се у нову зграду Дечијег диспанзера, који се налази у Ломиној улици бр. 17, која ће сасвим добро одговарати потребама ове нове установе.

Породилиште располагаће са најмодернијим уређајима, имаће 25 кревета у почетку, а доцније овај ће се број знатно попети, тако, да ће скоро бити раван са гинеколошким одељењем Опште државне болнице, која броји 50 постеља.

У општинској суседној згради у Краљице Нагалије улици сместиће се гинеколошко-акушерска поликлинака, док ће се у Средачкој улици амбуланта затворити. Тако ће на овај начин бити сконцентрисано Саветовалиште за будуће мајке, породилиште и амбуланта за женске болести.

Ова одлука Суда Општине града Београда претставља несумњиво један велики успех Београдске општине на социјалном и здравственом збрињавању грађана. Београд је до сада имао само једно породилиште у Општој државној болници са свега 50 постеља, што је према броју становништва, а нарочито сиромашних незнатан.

У овом породилишту организоваће се и поликлиничка служба, те ће се при компликованим порођајима указивати и помоћ сиромашном грађанству. О овој служби Општински суд је већ потврдио правилник о подели Београда на 14 бабичких реона, тако да сваки кварт има по једну општинску бабицу као што сваки кварт има по једног општинског лекара.

Отварање Општинског породилишта биће за неколико дана.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Скупштина Обданишта Св. Тројице

У недељу 25 јуна ове год., у дворани Основне школе у Шуматовачкој улици, одржана је годишња скупштина Обданишта Св. Тројице за предграђе Војводе Степе.

Марта месеца прошле године, неколико вредних грађана и грађанки са предграђа Војводе Степе и околине започело је са радом на отварању једног обданишта у том насељеном, али сиромашном крају, у ком се још одавно осећала потреба за једном оваквом хуманом установом. Међутим, са прикупљањем материјалних средстава ишло је доста тешко. Једина већа сума добијена је прошле године од Министарства социјалне политике и народног здравља, у износу 4.000 динара. То ипак није било довољно ни за почетак. Стога се морало причекати са отварањем Обданишта.

Оснивачки одбор обратио се тада Друштву за уређење предграђа Војводе Степе с предлогом да заједнички наставе рад, и Друштво се радо одазвало том позиву, вољно да потпомогне сваку акцију на унапређењу свога краја. Заједничким напорима за последњих годину дана постигнути су врло леви резултати: омогућено је најзад отварање Обданишта у предграђу Војводе Степе. Најглавнији успех је у томе, што се је код надлежних фактора у Општини наишло на изванредну предусретљивост: у овогодишњи Општински буџет унети су довољни кредити за остварење ове лепе замисли. Може се, наиме, рачунати на месечну субвенцију од преко 5.000 динара.

У недељу 25 јуна ове год., одржана је прва годишња скупштина, која је била доста добро посећена. Скупштину је отворио и њом руководио претседник Друштва за уређење предграђа Војводе Степе, г. Богољуб Н. Јањић, професор, који је изнео досадање напоре и постигнуте резултате, поздравивши претходно званичне претставнике: г-ђу др. Марију Вајс-Гајић, од стране Општине и г-цу Милеву Атанацковић, од стране Министарства социјалне политике и народног здравља, као и истакнуте госте: г-ђе Влајић и Андоновић, претседницу и чланицу праве Материнског удружења, г-ђу Грујичић, претседницу Дунавског обданишта, г-ђу Јовановић, од стране друштва Књегине Зорке и г. Љубомира Хофмановића, начелника Министарства социјалне политике и народног здравља.

Затим је изабрана нова управа, која се конституисала како следи:

Госпође: Марија Хофмановић, претседница, Зора Радосављевић и Јелена Екерт, потпретседнице, Роксандра Ђођевић, секретар и Катарина Дејановић, благајница; а као чланице: Ангелина Јов. Павловић, Новка Ковачевић, Јелена Богдановић, Дара Богдановић, Миленија Керечки, Драга Вуковић, Марија Бултас, Цанка Видић, Вера Слобода, Савета Шћепић, Зора Анић, Дара Вукићевић, Зора Михаиловић, Софија Радовановић и Беба Стокић.

Надзорни одбор сачињавају госпође: Катарина Божовић, Вукосава Живковић, Јелена Лазаревић и Видосава Михаиловић. **Б. Ј.**

Седница пословног и управног одбора Савеза градова

— Пред конгрес Савеза градова —

У Осиеку је одржан 25 ов. мес. скуп Пословног одбора Савеза Југословенских градова, тог највишег форума наше комуналне политике. Актуелни животни проблеми наших градова, о чијем се правилном решавању стара Савез градова, привукли су на ову пословну седницу претставнике управа многих наших великих градова. Између осталих, били су заступљени Београд, Загреб, Љубљана, Ниш, Сарајево, Крагујевац, Марибор, Панчево, Бјеловар итд. итд.

Београд су заступали г.г. Доброслав Богдановић, потпретседник Општине града Београда и Слободан Ж. Видаковић, шеф одељка за штампу Општине града Београда.

Прва тачка дневног реда био је буџет Са-

веза градова, који је усвојен са смањењем од преко 20% према прошлогодишњем. Затим се прешло на расправу по свима унутрашњим пословима Савеза и пријему извештаја о раду Управе по појединим комуналним проблемима. У низу ових послова одлучено је, поред осталог, и да Савез градова отпочне издавање свог властитог органа у виду комуналног часописа. Стављено је у дужност Управи да понова интервенише код Краљевске владе, да се градским чиновницима одобре исте повластице на жељезницама, као и државним чиновницима. Решено је, да се питање осигурања градских радника за случај старости и изнемоглости анкетира на једној широј бази по свима нашим градовима, као и да се гра-

довима омогући законско право вршења свег социјалног осигурања за своје раднике.

Пошто су исцрпљене све тачке текућих послова, прешло се на главне тачке дневног реда овог заседања: *расправа по примедбама Савеза Општинских штедионица на пројекат Закона о Општинским штедионицама, кога је израдио Министар трговине и индустрије; утврђивање радног програма Савеза градова и питање око претстојећег конгреса Савеза градова.*

Најдужа вишечасовна расправа трајала је по питању радног програма Савеза градова. Отправник послова Савеза градова у Београду, г. Видаковић, поднео је уз извештај и свој предлог тога радног програма Савеза, односно пројекат уредбе о формирању једног специјалног радног урбанистичко-социјалног биро-а Савеза градова. После образложења, кога је дао предлагач г. Видаковић, прешло се на начелну дискусију, коју је отворио једним документованим пледоајом делегат Београда потпретседник г. Богдановић, израдио анализирајући значај социјално-комуналне политике наших градова, чије се научно испитивање и формулисање може најсигурније поставити само кроз један савезни биро за урбанизам и једну институцију за социјално-комуналну политику.

После дуге и принципијелне дискусије, у којој су претставници Београда, Љубљане, Крагујевца и др. градова одали пуно признање предложеном пројекту и пледирали за усвајање истог без икаквих измена, прешло се на гласање. Предложени пројекти једногласно су примљени у начелу с тим да се у детаљима расправе на скупштини Савеза градова у Новом Саду. Тога ради прихваћени пројекти умножиће се и послати свима градовима на претходну студију.

Пословне канцеларије Савеза градова у Београду постоје стварно већ од 1930 године. Оне су за ово време својим радом и многобројним акцијама, како практичним тако и иницијативним и теоријским, довољно оправдале своју егзистенцију.

Овај пројект Уредбе имао би само да и формално дефинише и потврди постојање ових наших делатности и још више да санкционира и разради поједине секције Социјалног бироа, чијем је оснивању приступљено пре годину и више дана у Београду а по инструкцијама Претседништва Савеза градова.

Овакви социјални и урбанистички бирои или социјални институти постоје свуда у културном свету. Негде су везани уз Савез градова што је најцелисходније; негде уз сарадњу универзитета као самосталне институције, а негде опет уз Министарство социјалне

политике. Ту се још може говорити о неким разликама између њих, али оно што је код свих ових социјалних и урбанистичких бироа заједничко, то је колосалан животни ефекат који су они чинили и чине у јавној делатности и развоју градова.

Узмимо само примера ради, берлински урбанистичко-социјални институт. Он има невероватно богат и срећен материјал о свима социјално-комуналним детаљима не само Берлина и немачких градова него и свих главнијих европских градова.

О нама се и нашем социјално-комуналном раду уопште у културним круговима Европе мало зна; а и што се зна — зна се погрешно и већином тенденциозно!

Али изнад свих разлога најбитнији и најглавнији разлог за постојање овог Урбанистичко-социјалног бироа у томе је што ће он прикупити и средити сав материјал који је разбацан ту и тамо и без икакве животне везе, и на основи тог материјала не само помоћи да се поставе тачне експериментално проверене културно-социјалне теорије или већ постављене да се животом потврде, него да се и идејама, за које се са толико пожртвовања бори Савез градова на најубедљивији начин осигура пуна заслужена победа.

У идућем броју „Београдских општинских новина“ објавићемо један чланак специјално посвећен овој врло значајној институцији Савеза градова, чија је мисија у будућем развоју комуналне и социјалне политике наших градова од неоцењиве вредности.

Исто тако било је дискусије и по Закону о градовима, који ће се у најскоријем времену донети. Констатована је једнодушност југословенских градова по свима правним и политичким принципима организације наше будуће градске самоуправе. У томе духу Савез градова већ је раније поднео Краљевској влади своја формулисана и прецизно израђена начела на којима би требало да се изгради јединствени Закон о градовима за целу Краљевину, како би тај Закон могао потпуно одговарати потребама данашњег врло компликованог комуналног живота и савременим схватањима напредне комуналне политике.

Како је било више позива за одржавање конгреса градова у 1934 години, то је одлучено да се прихвате позиви Крагујевца и Цетиња. Конгрес у 1934 години вероватно ће се одржати у Крагујевцу, који ће те године завршити и свој велики водовод од преко 50.000.000 динара, а прво радно заседање пословног одбора Савеза одржаће се на Цетињу.

Овогодишњи конгрес градова одржаће се у другој половини септембра тек. године у Новом Саду.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

На крају је одлучено, да се на конгресу југословенских градова у Новом Саду одрже неколико научних и инструктивних предавања из подручја комуналне политике. Решено је да по питању Закона о градовима и Закона о комуналним финансијама и спровођења Грађевинског закона у живот одрже предавања г.г. др. Никола Фугер, директор Општине земунске и др. Емил Богдановић, сенатор града Загреба. Предавање о социјалним приликама наших градова и социјалним дужностима градских муниципија поверено

је г. Слободану Ж. Видаковићу, а предавање о Комуналним штедионицама претставнику Савеза општинских штедионица. Сва се та предавања имају послати Савезу градова 15 дана пре скупштине да би се могла благовремено оштампати у засебну едицију Савеза градова.

Претседник Савеза градова г. проф. др. Ив. Крбек, градоначелник Загреба, закључио је седницу са изјавом захвалности градоначелнику Осијека г. др. Вј. Хенглу на гостопримству.

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Друштвена хроника:

Прослава петогодишњице Студентског дома Њ. В. Краља Александра I

Пет стотина студената, питомаца Дома у аудијенцији код Њ. В. Краља

Једну значајну свечаност прославили су овога месеца студенти Београдског универзитета, питомци Студентског дома Њ. В. Краља Александра I. На дан 12 јуна навршило се пет година од оснивања ове лепе, племените и врло корисне задужбине Његовог Величанства Краља.

Велике овације приредили су тога дана питомци, са управом Дома на челу, свом Великом Добročиниоцу, показавши да умеју да цене оно што је Њ. В. Краљ из најплеменитијих победа, из љубави према науци и младим поколењима нашега народа показао.

Свечана академија одржана је у нарочито декорисаној сали Студентског дома, у 5 часова по подне, у присуству изасланика Њ. В. Краља, дивизијског генерала г. Јечменића. Поред многобројних гостију свечаност су посетили г.г. генерал Вуковић, управник Двора, Министар унутрашњих послова Живојин Лазић, изасланик Министра просвете г. Драг. Илић, сенатор др. Урош Круљ, шеф Централног пресбираа г. Теофило Ђуровић, начелник Министарства просвете г. Миловановић, врховни рабин г. др. Алкалај итд.

После клицања Њ. В. Краљу, госте је поздравио питамац Дома, студент технике г. Душан Андрејевић, који је рекао:

— После највећег дела у нашој историји почела је да се обраћа пажња омладини и да се она васпитава и оспособљује да очува и унапреди оно, што су нам наши претци оставили у аманет. Неоспорна је чињеница, да је академска омладина та кристална призма, кроз коју народ гледа своју ружичасту будућност. У то је веровао и то је знао наш Узвишени Краљ, када је пре пет година положио камен темељац овој својој велелепној и племенитој задужбини. Од тога времена прошло је кроз ову кућу пет студентских генерација. Сви они који су изашли одавде понели су у својим младићским срцима урезане речи нашег племенитог Владара, исписане на повељи којом Он своју задужбину дарује омладини. Те речи, упућене преко г. ректора, гласе:

Брига о добрим и сиромашним ђацима из свију наших крајева на Београдском

универзитету води Ме, кад вам јављам о Својој намери да им подигнем кућу у близини њихових будућих школа. Нада Ми је, да ће они, ослобођени на тај начин свакодневних материјалних тешкоћа, добити више прегнућа да се темељно спреме за послове, којима се мисле одати. За Мене ће бити задовољство, да их пратим у њиховим напорима да буду корисни сваки у своме кругу, а тиме и широј нашој заједници. Волео бих, да та кућа буде што пространија и да већ о јесени затрешти од веселих гласова наших младића, који срчано гледају на живот пред собом и на улогу која их у њему чека.

То су речи Њ. В. Краља, то је Његов аманет.

И ми, који смо у тешким материјалним приликама нашли уточишта и удобности за рад у овој кући, желећи да на данашњи дан јавно манифестујемо своју захвалност племенитом Дародавцу и заветујемо се свечано: да ћемо увек бити свесни оног што се за нас чинило и што се данас чини, и да ћемо уложити све своје знање и енергију за добро Нашег Краља и миле отаџбине.

Крај говора дочекан је овацијама Њ. В. Краљу.

Говорио је затим г. Милан Кржић, који је у Дому провео пет година и сада га напушта, пошто је са успехом завршио своје студије и дипломирао.

Студент агрономије г. Бабац, говорећи о значају ове Задужбине, рекао је:

— Следећи частан пример наших старих владара, рекао је даље г. Бабац, наш узвишени Краљ, подигао је ову Задужбину по потреби и духу данашњег времена. Зато ће му бити вечно благодарна не само ова генерација, већ и они који су прошли и они који ће за нама доћи. Као што су Дечани, Студеница, Хилендар и Грачаница овековечили славно доба Немањића, тако ће уз величанствени храм у Тополи и остале многобројне грађевине и ова Задужбина овековечити славно доба јуначке Династије Карађорђевића, који су у рату побрали лаворове венце а у мирно доба

www.дизали културу, ширили просвету и градили духовне и просветне задужбине.

Ко није сиротовао и муку мучио да себи нађе кору хлеба, каже г. Бабац, тај не зна какву је племениту услугу учинио Њ. В. Краљ нама сиромашним студентима.

Г. Бабац завршио је говор речима:

— При прослави прве половине деценије од подизања ове Задужбине академска омладина у овоме Дому свечано се заветује, да ће јој пример рада и пожртвовања нашег узвишеног Краља служити као узор, и да ће поћи стопама наших јуначких другова, који дадоше своје младе животе за Велику Југославију.

Овим је академија завршена, у бури клицања Њ. В. Краљу и Краљевском Дому.

*
* * *

Дана 20 јуна Њ. В. Краљ примио је у Старом Двору све питомце. Свих пет стотина питомаца, из свих крајева наше земље, са друговима из иностранства, којих такође има у нашем Студентском дому, дошли су у Двор, да лично виде и поздраве Узвишеног Оснивача свога Дома.

Пријем је био заказан у 11 и по часова. Тада је у дворану, испуњену студентима, ушао Њ. В. Краљ, у пратњи в. д. Министра Двора г. Милана Антића, првог ађутанта, дивизијског генерала г. Јечменића, маршала Двора генерала г. Димитријевића, управника Двора, генерала г. Вуковића и дежурног ађутанта, генерала г. Павловића. Њ. В. Краљ дочекан је бурним усклицима: „Живео!“ и овацијама, које су се продужиле неколико минута.

Студенти су направили двоструки шпалир, а на челу је био управник Дома г. Влад. Мирковић, са члановима управе г.г. др. Стеваном Иванићем, Милошем П. Радојковићем и професорима г.г. Радовићем и Живковићем.

Кад су се овације утишале, пред Њ. В. Краља изашо је питамац Дома, студент права г. Живан Радојковић, и одржао следећи поздравни говор:

Ваше Величанство,

У овом свечаном и великом тренутку, срећан сам што је мени пала у део част, да у име свих студената, настањених у Студентском дому, Вашој узвишеној задужбини, а поводом скоро прослављене петогодишњице њеног благотворног рада, — поздравим Ваше Величанство и да Вам изразим топлу благодарност што сте нас удостојили те високе части да нас примите у Ваш светли Дом.

Племенито старање Вашег Величанства у свима правцима прогреса и културе, руководи нас да у овом моменту нагласимо, да смо ми једна од ретко срећних генерација академске омладине која у Вашем Величанству свагда има једно будно

око да је прати у њеним стремљењима. У оним великим и трагичним данима наше недавне прошлости, показали сте колико жарко љубите свој народ и његову родну груду. Ваша светла и херојска дела, о којима може дати суд само историја, уродила су златним плодовима на пољу нашег благостања, слободе и народног јединства. И наша је радост данас утолико већа, што смо ми синови оних бораца и жртава, који су са Вама носили исти бол и исте наде кроз све тешке дане истрајности и пожртвовања у минулим ратовима, и који су са Вама сарађивали на великом делу народног ослобођења и уједињења. И као што сте њима тада уливали у срца једну велику моралну снагу, да достојно иступе на поље части и славе, тако данас и нама — деци њиховој — пружате племените и снажне подршке на путу кроз живот. Ваша неизмерна љубав према омладини, упутила Вас је трагом славних Неманића, да нам саградите кућу, у којој ево већ пуних пет година наша омладина налази своје зрачно уточиште, у којој она ужива све благодети, потребне за успешан рад, и тако очински збринута, осећа пуно спокојство у свом духовном узлету и стваралаштву. На тај начин Ваше Величанство, Ви сте дали могућности великом броју омладинаца да несметано изграде свој животни позив. да тако обогаћени знањем и искуством буду спосбни за велика прегнућа и да својом интелектуалном снагом служе на понос своје љубљеном Краљу, Отаџбини и нацији.

На велики потез Вашег Величанства, та будна пажња коју великодушно указујете омладини, побудили су нас да на један скроман начин, — дарујући Вам ову Споменицу — дамо Вашем Величанству видна израза своје спонтане, једнодушне, дубоке и вечите захвалности.

Нека Вас она, Величанство, свагда подсећа на захвалну академску омладину, која има највише да заблагодри Вашем Величанству што је осетила радост у животу. А ми, Ваше Величанство, полазећи од Вас, понећемо у срцу један свети завет: да ћемо увек бити достојни пажње која нам се указује, трудећи се да оправдамо наде које се у нас полажу.

На крају молим Ваше Величанство, да ми допусти да прочитам текст Споменице коју имам срећу да Вам предам.

Живело Његово Величанство Краљ Александар!! Живео Његов светли и узвишени Краљевски Дом!

Живела велика народна династија Карађорђевића!

Живела наша поносна Југославија!

Одушевљено пљескање и поклице: Живео Краљ! — заорили су се двораном на крају говора г. Радојковића.

Студент г. Радојковић прочитао је затим текст Споменнице који гласи:

„Славећи петогодишњицу од отварања Студентског дома, Задужбине Његовог Величанства Краља Александра I, наше друге родитељске куће, коју нам пре пет година предаде Његово Величанство, ослободивши нас на тај начин од многих свакодневних тешкоћа, нађосмо се побуђени да дамо видан доказ наше искрене захвалности и безграничне љубави и непоколебљиве верности и оданости.

С надом у велику националну будућност, а с вером у остварење широких националних идеала, предајемо ову Споменницу Његовом Величанству Краљу Александру I, нашем највећем добротвору.”

Споменница је уметнички израђена. На насловној страни налази се слика Њ. В. Краља, који држи у руци Своју задужбину, Студентски дом. Око слике која је израђена у виду фреске, исписан је напис: „Споменница Његовом Величанству Краљу Александру I.” Текст је исписан писменима Мирослављевог Јеванђеља. На врху сваке стране налазе се емблеми појединих факултета, израђени такође у виду фреске. У споменици уписали су се својеручно сви питомци Дома и чланови Управе.

Примивши Споменницу, уз бурне акламације студената, Њ. В. Краљ захватио се студентима овим речима:

— „Ја Вам најсрдачније захваљујем на топлој поздраву, који Ми подносите у име Ваших другова приликом петогодишњице рада Студентског дома. Срећан Сам да су се све наде и жеље, које сам изразио приликом полагања камена темеља Вашем дому, потпуно оствариле те Вас данас видим задовољне што се можете без бриге посветити науци, како би наоружани знањем и искуством корисно послужили отаџбини.

На томе раду свима Вама желим сваку срећу и напредак и поздрављам Вас са: Живели!”

Громки и једнодушни узвици: „Живео Њ. В. Краљ,” пропратили су последње речи.

Њ. В. Краљ пришао је после тога члановима Управе и са свима се руковао. Затим, руковао се срдачно са свима студентима, распитујући се код свакога за извесне појединости личног и општег значаја. За то време студентски хор отпевао је неколико песама.

Рукујући се са једним студентом Пољском, Њ. В. Краљ, видећи да он одлично говори српски, упитао је:

— Да ли наши студенти у Пољској имају исто толико успеха у језику?

— Научили су врло добро пољски, Величанство, и то већ о Божићу, одговорио је Пољак.

Њ. В. Краљ задржао се у разговору цео сат. У 12 и по часова срдачно се опростио са студентима и члановима управе Дома, испраћен бурним и одушевљеним узвицима.

После тога сервирана је студентима закуска. У најлепшем расположењу, очарани лепим и срдачним пријемом, студенти су изашли из Двора око 2 сата по подне.

* * *

Студентски Дом, Задужбина Њ. В. Краља Александра, од непроцењивог је значаја за наше студенте, нарочито оне чија су сретства оскудна, те им, без те институције, не би било омогућено даље школовање.

Студентски Дом у Београду спада међу најлепше и најбоље уређене институције такве врсте у Европи. Располаже са 360 соба, библиотеком, читаоницом, пространим трпезаријом, модерним кујинским инсталацијама, амбулантом са лекаром, купатилом и бријачким салоном. Свака соба прима само два студента, а намештај је леп и укусан. Све собе су видне, сунчане и потпуно хигијенске. За целу опскрбу, т.ј. стан, храну, огрев, осветљење, купатило и лекарску услугу, сиромашни студенти плаћају свега 450 динара месечно, а просечан улог је 500 динара.

Сада је у Дому смештено 495 студената, из свих крајва наше земље. Већина су сиромашно стања. Неки немају родитеља, а велики број су ратна сирочад, чији су очеви погинули у ратовима. Осим Југословена, има и већи број, око 30, руских избеглица, затим два Пољака и два Бугарина, од којих је један питомца бугарског посланика у Београду.

Значај Дома најбоље се огледа у успеху студената његових питомаца, који је далеко изнад просечног, јер се, опскрбљени и обезбеђени у свему, могу потпуно посветити својим студијама. Ове године, на пример, од 48 награда за Светосавске темате, 9 је пало на питомце Дома, док би, према целокупном броју студената Београдског универзитета, требале да падну свега три.

Приликом прославе петогодишњице Дома, студенти питомци показали су да умеју да цене тај поклон Њ. В. Краља и тиме су дали видног израза својим искреним одушевљењем.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Соколски слет за време Духовских празника у Београду

Од 4—7 јуна, одржан је у Београду, уз многобројно учешће сокола и грађанства, Пети слет соколске жупе Београд.

Слетско вежбање и утакмице чланова и чланица одржане су првог и другог дана Духова, док су утакмице подмлатка и Сеоских соколских чета одржане, дан раније, 3 јуна.

Београд је првог дана Духова изгледао импозантан. На зградама су се лепршале државне заставе, а тротоари су били преплављени светом, који је нестрпљиво чекао да види соколску поворку.

Тачно у 11¹/₂ часова велика соколска поворка жупе Београд са музиком и соколским заставама на челу продефиловала је кроз београдске улице. Соколи су френетичним пљеском Београђана били одушевљено поздрављени кроз све улице Београда.

Поворка је била формирана овим редом: прво су ишли Соколи, војници са заставом и шлемовима, затим сеоске чете, чланице, Соколска музика, заставе из целе жупе, а за њима мушки и женски нараштај и најзад Соколски подмладак.

Ову величанствену поворку сачињавало је близу пет хиљада униформисаних сокола и соколица.

На први дан Духова у 4 часа по подне, одмах по доласку изасланика Њ. В. Краља генерала г. Павла Павловића отпочеле су по програму слетске вежбе. На стадиону Београдског спорт клуба уз праћњу музике и одушевљење гледалаца појавила су се прво деца, мушки и женски подмладак. Затим је вежбао мушки и најзад женски нараштај. Сви соколи вежбали су са пуно преданости и пажње.

Соколским вежбама били су присутни изасланик Њ. В. Краља генерал г. Павле Павловић, изасланик Министра за физичко васпитање народа г. Александар Стефановић, изасланик Министра саобраћаја инж. г. Стојковић, изасланик Министра просвете г. Ратко Пенезић, изасланици Општине београдске и изасланици појединих друштава.

Пошто је било завршено вежбање мушког и женског подмлатка извршена је подела награда најбољим вежбачима.

Тада је изведен мушки нараштај из Земун који је однео победу са својим вежбама. Уз један дирљив говор пун соколске љубави г. Бранко Живковић старешина Соколске жупе Београд предао је нараштају заставу, коју је поклатио г. Петар Теслић индустријалац из Сиска. г. Живковић срдечно је честитао соколима извојевану победу.

Затим је изведен Женски нараштај из Панчева. Њима је начелница Жупе г-ђа Миlena Груберова предала прелазни сребрни пехар дар Женског клуба. Женски нараштај из Панчева показао се као ненадмашан и одлично увежбао, те је зато и освојио ову награду.

После свих званичних предаја и награда вежбали су чланови и чланице чије су вежбе такође успеле. И они су пожњели велики аплауз.

Нарочите симпатије гледалаца биле су гајене соколима сеоских чета. Сеоски снажни младићи, њих 200 на броју, у живим и хармоничним покретима изводили су своје вежбе, и ако компликоване, на свако задовољство гледалаца. Значај њиховог моралног успеха потенциран је још и тиме, што се Соколске чете овим први пут појављују на Слету Соколске жупе.

Затим је по свршеним вежбама сврстана сеоска соколска чета из Стублина код Обреновца. Тада им је изасланик Министра за физичко васпитање народа предао сребрну статуу, дар Министра г. др. Ханжека.

Резултати такмичења нараштајских као и чланских и сеоских чета били су ови:

Мушки нараштај више одељење: први Земун са 2546 бодова (добија прелазну заставу) други Београд „Матица“ бодова 2505, треће Панчево 2076 бодова.

Женски нараштај више одељење: прво Панчево бодова 2143 (добија прелазни пехар), други Земун бодова 2121, трећи Београд „Матица“ 2012 бодова.

Мушки нараштај ниже одељење први Београд III бодова 2800;

Женски нараштај ниже одељење: Шабац 2732 бодова;

Чланови више одељење први Београд I 4804 бода;

Чланови средње одељење Београд „Матица“ бодова 5196;

Чланице средње одељење први Београд „Матица“ бодова 2404;

Сеоске чете: прва Стублина, бодова 927, (поклон Министра за физичко васпитање народа) други Д. Сланкамен, бодова 921, трећи Бољевац, бодова 896.

Најбољи успех показале су чланице из Панчева.

Може се на крају рећи да је овај жупски слет у Београду потпуно успео у сваком погледу.

Прослава Видовдана у Београду

Окићен заставама, Београд је дочекао и ове године велики државни празник Видовдан. Прослављајући тај празник, Београд је једновремено одао пошту жртвама палим за остварење данашње велике и моћне Југославије. Њ. В. Кнез Павле присуствовао је архијерејској служби у Саборној цркви.

У Саборној цркви

У Саборној цркви чинодејствовао је викарни епископ г. др. Викентије Вујић, уз асистенцију 12 свештеника и два ђаконa. После архијерејске службе, у 11 часова пре подне, отпочео је помен јунацима палим у рату за Ослобођење и Уједињење. Највиши претставници државних власти присуствовали су овом помену. С једне и с друге стране Престола Њ. В. Краља били су: Претседник Краљевске Владе г. др. Милан Сршкић, претседник Народне скупштине г. др. Коста Кумануди, Министар спољних послова г. Богољуб Јевтић, Министар војске и морнарице г. Дагомир Стојановић, армиски генерал, Министар грађевина г. др. Стјепан Сркул, Претседник Општине града Београда г. Милутин Петровић и потпретседник г. Витор Крстић, командант Београда, арм. генерал г. Воја Томић, претседник Касационог суда г. др. Душан Суботић, претседник Српске Краљевске академије наука г. др. Богдан Гавриловић, помоћници Министра спољних послова г.г. Пурић и Јуришић, начелник Главног генералштаба арм. генерал г. Милан Миловановић, помоћник команданта Краљеве гарде, генерал г. Љуба Максимовић генерали г.г. Ратко Ракетић, Костић, Илић, Брашић и Живковић.

Мало после у 11 часова, поздрављен срдачно, ушао је у Саборну цркву Њ. В. Кнез Павле, у пратњи ађутанта потпуковника г. Мушицког. Њ. В. Кнез био је у униформи коњичког мајора Краљеве гарде.

На завршетку помена одржао је епископ г. др. Викентије Вујић говор, истичући значај Видовданске прославе и херојске жртве нашега народа. После тога Њ. В. Кнез Павле изашао је из цркве, испраћен одушевљеним узвицима.

На београдском Универзитету

На београдском Универзитету, у аули искићеној палминим гранчицама, одржан је први пут помен студентима изгинулим у рату за Уједињење.

Помен је отпочео у 9 часова пре подне. Чинодејствовао је београдски прота г. Божић, декан Теолошког факултета г. Лазар Мирковић, продекан г. Димитрије Стевано-

вић и професори г.г. Стеван Димитријевић, Радивоје Јосић и Танасије Поповић. На јектенија одговарао је хор академског певачког друштва „Обилић” и хор студената теологије.

Присуствовао је изасланик Њ. В. Краља генерал г. Никола Христић, изасланик Министра просвете, г. Вељко Петровић, ректор Универзитета г. Влада Петковић, декани свих факултета, велики број универзитетских професора, студената и породица изгинулих студената.

После помена декан Филозофског факултета г. др. Веселин Чајкановић, одржао је говор, у коме је између осталог рекао:

— Ректор и Сенат Београдског универзитета донели су одлуку да о Видовдану Универзитет учини помен студентима погинулим у ратовима за ослобођење и уједињење 1912 до 1918 године. И ако нас од завршетка рата одваја доста дуги низ година ипак ова комеморација није само једна школска свечаност или каква патриотска манифестација и ништа више, него је то дан бола, један симбол, јер су изгинули студенти не само народни јунаци, учесници у једном великом догађају који већ припада историји, него и наши савременици, наши добри и драги ученици, пријатељи, синови и браћа, и жалост за њима, и ако можда није акутна, ипак за то није мање искрена и велика.

Листа погинулих студената, која је на жалост толико дугачка да се не може обухватити једним погледом, и да није могла стати на једну плочу па чак ни на цео један зид жив је и сасвим јасан доказ како је свирепост велика жртва коју је за победу српског оружја, и славу и величину целог народа, принео, заједно са целим народом, и наш Универзитет.

Има народа којима се не може оспорити први и највећи идеал жарко родољубље, родољубље које има верност религије, али који војнички не значи много и који за држање пред непријатељем, не могу послужити за пример. Има народа који су и родољуби и јунаци, али, не могу да на страшном месту дуго постоје, да истрају. Наши млади јунаци, као уосталом и сви наши војници, били су и храбри и издржљиви.

Сасвим млади, тек што су изашли из казарне, са скраћеном обуком, били су они ниже старешине и командовали су најмањим јединицама. И због тога су њихови борбени задатци по своме обиму и циљу мали и ограничени, били у ствари међу најтежима. Најкрвавије борбе које се дјау замислити то су борбе између патрола, и борбе које прихватају истакнута стражарећа одељења и мртве

www.страже.rs Стотине могућности има ту да се погине: заседе, изненађења, непријатељска бројна надмоћност, његово оружје са свирепим дејством, удаљеност од главне трупе. Ето у таквим врло крвавим окршајима, као вођи патрола или као командири претходница или мртвих стража, били су ангажовани наши студенти, јунаци наши. На листама губитака које, кад се сврши борба, спрема и шаље мала команда вођој, најпре су била исписана њихова драга имена па зато нека и данас, на Видовдан, када се наш народ сећа свих својих погинулих јунака, нека они буду најпре споменути и ожаљени, јер је њихова жртва најскупља.

Ако ико, то су та наша драга деца створила религију Отаџбине и учинили да остварење наше велике југословенске отаџбине постане свршени чин. Београдски универзитет, и ако као и цео народ, од срца жели мир и миран развој и своје народу и целоме свету, не може а да не буде поносан што верује да су и академски грађани, својим јунаштвом и прегалаштвом, допринели да наша војска стане у ред најбољих и најопробанијих; и што је наш народ дочекао славу да у најтежем рату који зна историја, под командом свога највећег ратног друга, јуначког Врховног Команданта Престолонаследника Александра, ништа на свету није могло одолети српском стрељачком строју.

Нека је младим јунацима хвала и слава.

Академија Народне одбране

У великој дворани Коларчевог Народног универзитета, београдски обласни одбор Народне одбране приредио је свечану Видовдаску академију. Присуствовао је изасланик Њ. В. Краља генерал г. Воја Вељковић и велики број угледних личности.

Први је добио реч г. др. Могоревић, први потпретседник Обласног одбора, који је у свом говору истакао значај Видовдана и на крају говора одао пошту свима херојима палим за стварање Југославије.

Музика је интонирала химну „Хеј Словени.“

Затим је потпуковник г. Милан Сотировић, одржао предавање о битци на Косову. На крају је мушки подмладак Соколског

друштва Београд V извео вежбе са тркама; гуслар г. Перуновић отпевао је уз гусле неколико народних песама, академско певачко друштво „Обилић“ отпевало је такође две песме, женски подмладак Соколског друштва Београд V извео је једну вежбу, а члан Народног позоришта г. Добрица Милутиновић, рецитовао је народне песме.

По многим београдским школама, на завршетку школске године, одржане су такође свечаности.

На Вождовцу

Друштво „Народна заштита“, на Вождовцу, прославило је уједно Видовдан и своју славу, заједно са Вождовачком основном школом.

Свечаност је одржана у школском дворишту, у присуству изасланика Њ. В. Краља потпуковника г. Драгутина Савића. Присуствовао је велики број народа са Вождовца и из цели околине..

Управник школе г. Бора Јосимовић, одржао је говор о значају Видовдана. После тога ђаци основне школе одржали су неколико рецитација и подељене су награде.

После резања колача, домаћин славе г. Сретеновић, одборник Београдске општине, изнео је задатак Друштва, истакао потребу рада на општем соколском и културном подизању наше домовине, и дотакао се потребе Вождовца, као што је нова зграда за Основну школу, једна хигијенска пијаца, изградња улица, канализације, водовода и опште улепшавање целог краја. Друштво ће се свим силама старати, да се све ове потребе Вождовца приведу у дело.

На крају се г. Сретеновић обратио изасланику Њ. В. Краља, замоливши га, да изручи Њ. В. Краљу поздраве не само свих присутних, него и свих осталих становника Вождовца.

Присутни су ово прихватили бурним узвицима Њ. В. Краљу, а војна музика интонирала је државну химну.

Изасланик Њ. В. Краља, потпуковник г. Савић, захвалио се домаћину.

По подне је на задужбинском имању приређено народно весеље.

Тјеловска процесија у Београду

Београдски католици 18 јуна ов. године прославили су на један свечан начин свој велики празник Тјелово.

Још рано ујутру црква Христа Краља у Крунској улици била је препуна верних. Тачно у 8 часова почела је у цркви свечана понтификална миса, коју је служио надбискуп г. др. Рафаило Родић са жупником г. др. Петлићем уз асистенцију свештенства.

Затим је, после свршене мисе образована велика поворка, у којој су узеле учешће све католичке жупе из Београда.

На челу ове поворке био је крст, а иза њега је ишла почасна чета војске, барјаци омладине, ђаци основних и средњих школа, војна музика, барјак Светога Влаха, Св. Петра, Блажене Девице Марије, Братовштине, Св. Крунице, жупе Светог Антуна и Светога Фрање, затим девојачки барјак, часне сестре,

девојнице са белим одећама, које су носиле амблеме, барјачиће и цвеће. Иза свих ових група долазило је свештенство. Испод балдахина ишао је надбискуп г. др. Родић а иза њега заступник Њ. В. Краља, мајор г. Стропник.

На овој свечаности запажени су ови званични претставници: начелник Министарства правде г. др. Чичић, заступник команданта места, пуковник г. Стевчић и претставник Папе, секретар Нунцијатуре у Београду г.

Бертали. Поворка је завршена великим бројем католика и одредом војске.

Поворка је прошла Крунском, Франкопановом, Краља Милана, Краља Милутина и Крунском улицом.

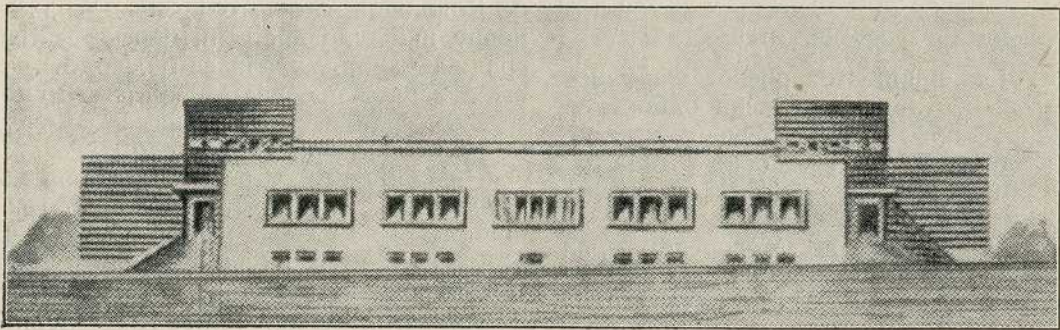
Код Официрског дома био је импровизиран олтар од зеленила, где се је процесија мало задржала.

На крају је поворка дошла натраг у Крунској улици где је надбискуп г. др. Родић поделио присутнима благослов и тиме завршио ову лепу верску свечаност.

Подизање нове модерне Основне школе на предграђу Краљице Марије

Београдска општина, нарочито последњих година, показује видно старање око подизања модерних и хигијенских зграда основних школа. Само за последње три године Београд је добио неколико веома лепих и удобних школских зграда, као што су, на пример, зграда основне школе Краља Александра I у Дечанској улици, која је заменила стару и трошну зграду Теразијске основне школе, затим зграда основне школе у Шуматовачкој улици, па лепа и веома модерна основна школа на Топчидерском Брду, коју је пројектовала арх. г-ђа Шанка Манојловић.

Увиђајући оправданост захтева грађана са предграђа Краљице Марије, Београдска општина је одлучила да и у томе крају подигне једну лепу, модерну и хигијенску основну школу, по угледу на ону на Топчидерском Брду. Ова школа има се подићи још у току ове године на земљишту између улице Јове Илића и Авалског пута. Нацрт и за ову школу израдила је г-ђа Шанка Манојловић, архитекта Техничке дирекције Београдске општине, по чијим су пројектима подигнуте и основне школе на Топчидерском Брду и Вождовцу. Ова школа има у свему да задо-

Основна школа на предграђу Краљице Марије — пројекат арх. г-ђе Шанке Манојловић

Ова школа на Топчидерском Брду, сва окружена цвећем и зеленилом има изглед какве лепе виле на чистом ваздуху. Затим је подигнута основна школа у улици Краљице Наталије, задужбина Ристе и Персе Миленковића. Да би малолетнима слабијег здравља омогућила предавање на чистом ваздуху и сунцу, Општина је подигла и једну основну школу на ваздуху у Шуматовачкој улици.

Нарочиту пажњу Београдска општина сада поклања подизању зграда основних школа на предграђима Београда, како би се деца са предграђа ускратила далека пешачења до удаљених школа, ближих центру ва-роши.

вољи како архитектонске тако и хигијенске и педагошке услове. Радови око подизања ове школе изводиће се у општинској режији под надзором г-ђе Манојловић.

Школа на предграђу Краљице Марије биће израђена потпуно у модернистичком стилу и, вероватно, биће једна од најлепших основних школа у Београду. Осим шест великих и светлих учионица за потребе наставе, које ће моћи да приме око 400 ђака, школа ће имати и дворану за гимнастику и једну дворану за ђачку трпезу на првом спрату са леве стране зграде. Такође је предвиђено и школско купатило.

Поред одељења за канцеларије предвиђен је и стан за управитеља школе, који је

водвојен засебним улазом са десне стране зграде.

Испред школске зграде подићиће се један леп и простран парк са цвећем и зеленилом, тако да ће школа добити веома леп изглед зграде у зеленилу.

Изградња ове школе коштаће Општину, по предрачунској суми, преко осам стотина

хиљада динара. Ова сума обезбеђена је у редовним приходима општинског буџета.

У једном од идућих бројева позабавићемо се мало више о овој лепој и модерној школској згради, јер је она прва код нас која испуњава све услове које изискује савремена модерна архитектура и настава.

Прослава десетогодишњице рада Чехословачке школе Томе Масарика у Београду

У Чехословачком дому који се налази на Западном Врачару, у Гарашаниновој улици, 26 ов. мес., на веома свечан начин прослављена је десетогодишњица Чехословачке школе, која носи име Претседника Чехословачке Републике г. Томе Масарика.

Поред великог броја Чехословака, који живе и раде у Београду, свечаности је присуствовао и велики број Београђана, пријатеља братског нам народа, Чехословака. Међу присутнима примећени су: чехословачки посланик на нашем Двору г. Велнер, претставник Општине града Београда, потпретседник г. Доброслав Богдановић, претставник Министарства просвете г. Главинић, надбискуп г. Родић, претставници Сокола, Кола Српских сестара, чехословачких удружења и многе друге виђене личности.

Свечаност је отворио веома лепим и пригодним говором г. Шкорке, претседник Чехословачког школског одбора у Београду. Поздрављајући госте г. Шкорке је истакао значај ове Масарикове школе у Београду, и у кратким потезима изнео је десетогодишњи рад и успех школе.

Успешан рад Масарикове школе поздравили су: г. г. Велнер, чехословачки посланик, надбискуп Родић, претставник Министра просвете Главинић, претставник Београдске општине Доброслав Богдановић, као и многи претставници разних друштава.

Управитељ г. Августин Штрајт, после поднетог извештаја о раду школе од стране г. Недвједа, изнео је опширан историјат чехословачке школе у Београду. Из овога извештаја г. Штрајта види се да је прва чехословачка школа у Београду била основана 1869 год., коју је отворио један сада непознати чехословачки учитељ, који је у то доба био дошао у Београд. Школа се налазила у Савамали. Ту су се давали само приватни курсеви из чешких предмета, јер су деца похађала српске школе. Одласком овог учитеља, чије име није сачувано, и школа је престала да ради. Обновљена је тек 1885 год. кад је у Београду основано Чехословачко просветно удружење „Лумир”. Школу је водила г-ђа Емилија Јузова, бив. учитељица, иначе супруга једног српског мајора. Мушки нараштај

васпитавао је Јозеф Колачек, по занимању бравар, који је са њима вежбао чешке народне игре.

Да се оснује стална и редовна чешка школа у Београду пала је идеја 1912 године. У то доба у Београду је био већ приличан број чешке деце. За остварење ове идеје неуморно су почела да раде чехословачка просветна удружења „Лумир” и „Хавличек”. Скупљани су прилози и приређиване су забаве у корист оснивања чехословачке школе. У ту сврху основан је чак и нарочити фонд. Међутим у то време букнуо је Светски рат који је све ово пореметио.

Тек после рата, по ослобођењу Чехословака и уједињењу и ослобођењу Југословена, 1921 године, обновљена су и поново формирана пређашња чехословачка просветна удружења „Лумир” и „Хавличек”. Ова удружења после девет година понова су узела на себе бригу око оснивања редовне чехословачке школе у Београду.

Чехословачка школа у Београду свечано је отворена 11 марта 1923 године у преправљеној болничкој бараци у Студеничкој улици бр. 62. Услед несташице станова ова барака стављена је на расположење Чехословацима заузимањем пок. генерала Михаила Рашића, који је од Чехословака приликом отварања школе био топло поздрављен. Школа је тада имала свега петнаест ученика и само једно одељење. Ускоро, 1923 и 1924 године било је отворено још једно одељење и тада је школу могло да похађа шездесет седморо деце.

Како се показала потреба за хигијенски уређеним учионицама, које би могле у свему да одговарају педагошким захтевима, то је 1923 године образован „Одбор за подизање чехословачке школе у Београду.” Претседник овог Одбора био је поч. Јан Вшетечка, индустријалац, а по његовој смрти за претседника је изабран чехословачки посланик г. Јан Шеба, који је срећно успео да реализује ову идеју.

На свечан начин, у присуству многих сенатора и посланика Чехословачке и Југосло-

венске Народне скупштине, 5 октобра 1926 г. положен је камен темељац Чехословачког дома, у коме су биле предвиђене и просторије за школу.

Претседник Чехословачке републике г. Тома Масарик, одобрио је да ова школа може да носи његово име.

1927 год. уселила се Чехословачка школа у своју нову зграду. Сада ова школа има 99

ђака, који су смештени у два одељења основне и једно одељење више народне школе. Ученици у школи уче поред чехословачких и југословенске предмете: југословенски језик, земљопис и историју.

По подне је у Дому приређена свечана дечја академија, на којој су узела учешћа чехословачка деца изводећи програм на чехословачком и нашем језику.

Скупштина удружења домачица и матера

11 јуна у своме дому, који се налази у Његушевој улици, после двогодишњег прекида рада, Удружење домаћица и матера одржало је своју прву годишњу скупштину после оне, коју је Удружење одржало у 1930 години.

Удружење је основано још 1926 године, када је пре две године престало да ради да је многим изгледало да Удружење више не постоји. Први разлог ове паузе било је рђаво материјално стање овог удружења доведено великим новчаним издацима око оснивања Школа за домаћице у целој земљи. За ове две године Удружење је један велики део свог дуговања успело да одужи, тако да сад може понова са пуно воље почети да ради.

Скупштину је у присуству многих делегата отворила тачно у 10 часова претседница г-ђа Мара Трифковић, са једним топлим поздравним говором упућеним делегатима из Београда и унутрашњости. У исто време, изнела је, у кратким потезима, значај рада Удружења домаћица и матера.

На скупштини били су многобројни делегати међу којима су запажени: изасланик Њ. В. Патријарха прота г. Јосић, изасланик Министра социјалне политике и народног здравља, г. др. Стеван Загорац, изасланик Министра унутрашњих послова инспектор г.

Брзак, изасланик Министра просвете, инспектор г-ђа Малвина Гогић. Такође били су заступљена преко својих чланица и скоро сва остала женска друштва из Београда.

Са Скупштине упућен је телеграм Високој покровитељици овог Удружења Њ. В. Краљици Марији следеће садржине:

У име Главног одбора Удружења домаћица и матера и свих пододбора, молим Ваше Величанство, да благоизволи примити са скупштине уверење оданости, љубави и дубоког поштовања.

Претседница Главног одбора Мара Трифковић; секретар Мара Тица.

Затим је секретар г-ђа Тица прочитала извештај о раду Удружења у прошлој години. Удружење је однеговало и спремило за добре домаћице неколико генерација.

Пошто су извештаји примљени једногласно је изабрана нова управа у коју су ушли: за претседницу поново је изабрана г-ђа Мара Трифковић; за потпретседнице г-ђе Ана Марковић и Дара Старчевић; за секретаре г-ђе Жижа Петровић и Мара Ристивојевић-Тица; за благајника г-ђа Мица Стефановић.

Са избором управе Скупштина Удружења домаћица и матера била је завршена.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

У
Н
И
В
Е
Р
С
К
И
Б
И
О
Г
Р
А
Д

Урбанистичка хроника:

Мишљење Др. Хајлигентала, познатог урбанисте о развоју Београда и анкети о архитектури Београда

Недавно је изашла једна значајна књига о урбанизму: „Урбанистичко право и урбанизам” од Др. Ing. Dr. rer. pol. Heiligenthal-a професора за урбанизам на Високој техничкој школи у Карлсруе. Др. Heiligenthal је начинио преглед развоја урбанистичког законодавства у појединим земљама Европе и Америке. Југославија у том прегледу није споменута.

Сматрајући да то аутора може занимати наш сарадник архитект Бранко Максимовић је једним писмом обавестио Др. Heiligenthal-a да код нас постоје извесни грађевински прописи и да је у пројекту за целу земљу урбанистички закон који је постављен на савремену основу.

Др. Хајлигентал одговорио је на то да се, на жалост, на досадашњим интернационалним конгресима за урбанизам и станбена питања претставници Србије (sic!) нису појављивали, те да стога није упознат са развојем нашег урбанистичког законодавства.

Даље је изјавио да би му било веома пријатно ако би о томе могао шта сазнати. Исто то важи и за Пољску и Русију.

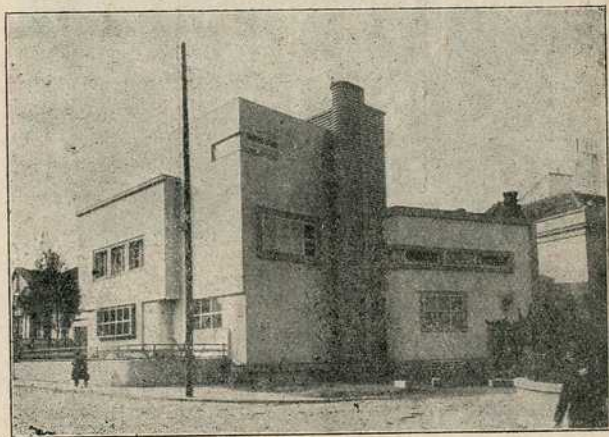
Када му је касније арх. Максимовић послао своје студије „Проблеми урбанизма”, Др. Хајлигентал је одговорио писмом, у коме је, између осталог рекао:

„...Надам се да ће ми Ваше расправе пружити драгоцен материјал за разумевање Београда, који је тако интересантан по своме положају и својој историји. Ја сам одувек имао намеру да на једном семинару третирам проширење Београда, али до сада нисам могао наћи ни један извештај о конкурсима који је био 1921 године.”

Када му је на то арх. Максимовић саопштио извештај оцењивачког суда о томе конкурсима проф. Хајлигентал је одговорио писмом у коме, постављајући једно интересантно питање у вези са развојем Београда, говори о принципијелним грешкама и тешком искуству до кога се касно дошло:

„...Одељак из извештаја о конкурсима, који сте ми послали, поставља питање: да ли је „економски” чинилац, који оцењивачки суд тако јако наглашује, „приватно-економски” чинилац или је он „национално-економ-

ски”. Према мојим искуствима, проширење градова увек је било посматрано као трговина од стране оних који се баве шпекулацијом. Та метода је баш у почетку радова веома привлачна, јер је тако најпре могуће постићи резултате, а да општина прође без великих инвестиција. Али, касније се такав начин рада свети, а затим он води ка скупим ценама, нагомилавању спратова и рђавим становима. Рђаве последице таквог система по-

Вила у ул. Милешевској

казују се тек касније, али тада су већ све околности подешене према томе систему, тако да више није могуће ослободити се тога.

„У Немачкој се дошло до тог сазнања тек када је процес рашћења градова углавном био завршен.”

Видећи да се проф. Хајлигентал истински интересује за развој Београда, арх. Максимовић му је послао и број нашег часописа „Београдских општинских новина” у коме су објављени одабрани написи, добивени нашом анкетом о архитектури Београда.

Писмо којим је на то одговорио проф. Др. Хајлигентал веома је интересантно:

„...Резултат анкете о фасадама Београда разгледао сам са великим интересом и налазим да је фактички учињен велики напредак у разним правцима.

„Нарочито су ме занимала Ваша расправљања о могућности архитектонске контроле

фасада. У Немачкој, као и у Сев. Америци, дуго су се времена одупирали против архитектонске контроле приватни сопственици, па

издати, па макар да је имао и рђаве фасаде и ружну околину. Али када се увећавање градова успорило и станова било на избор, постало је тешко издавати и оне станове који су имали ружне фасаде и нерационалне основе или ружну околину.

„Отада су приватни сопственици и пре свега добри архитекти признали вредност архитектонске контроле, која обезбеђује њихову својину и њихове духовне творевине од штетног утицаја рђавих градова у околини.

„Како Вас то питање очигледно веома занима, ја сам себи допустио да Вам, пошаљем један чланак о архитектонском уређењу проширења градова у Немачкој, који сам ја у своје време написао за International Federation for Housing and Town Planning.

„Најзад, ја бих Вас нешто замолио. Да ли би било могућно добити један план Београда у већој размери, да бих проширење Београда могао да дискутујем са студентима.”

*

Ради потпунијег обавештења о проф. Хајлигенталу узимамо из Wasmuths Lexikon für Baukunst ове податке:

„Хајлигентал Роман, Dr. Ing. Dr. rer. pol., редовни професор Високе техничке школе у Карлсруе. Раније градски инжењер у Есену, шеф одељења Савеза за Велики Берлин, грађевински надсаветник Берлина. — Главнији радови: урбанистички радови на проширењу Есена и Берлина; пројекти за Хилдесхајм, Рајхенберг, Диселдорф, Бреславу, Вецлар и Пожун. Литерарни радови: „Немачки урбанизам” (1921), „Берлинске урбанистичке студије” (1926), „Урбанистичко право и урбанизам” (1928).

М.

Кућа на Зеленом Венцу

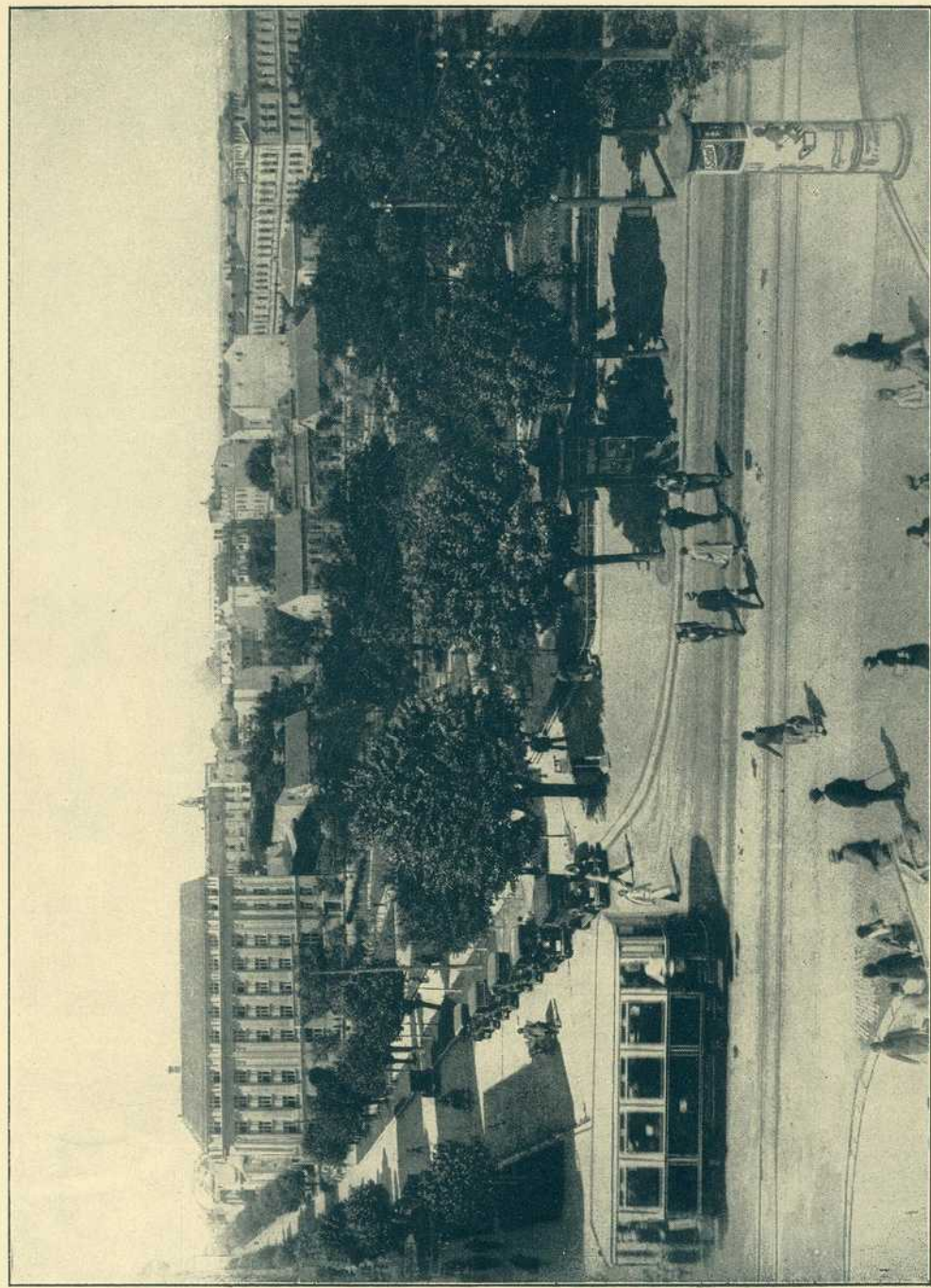
и сами архитекти. Догод су се градови тако брзо развијали и добијали сваке године велике приливе са стране, сваки се стан могао

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

КАКА БИ БЕОГРАД — БЕОГРАД ДАЈУЖУРД'ХИ

Данас: Нови парк код Народне скупштине (подигнут 1932/33 год.)
Le nouveau parc auprès de Narodna skupština (le Parlement yougoslave)

(Из фото-архива Отсека за штампу, про-паганду и туризам О. Г. Београда)

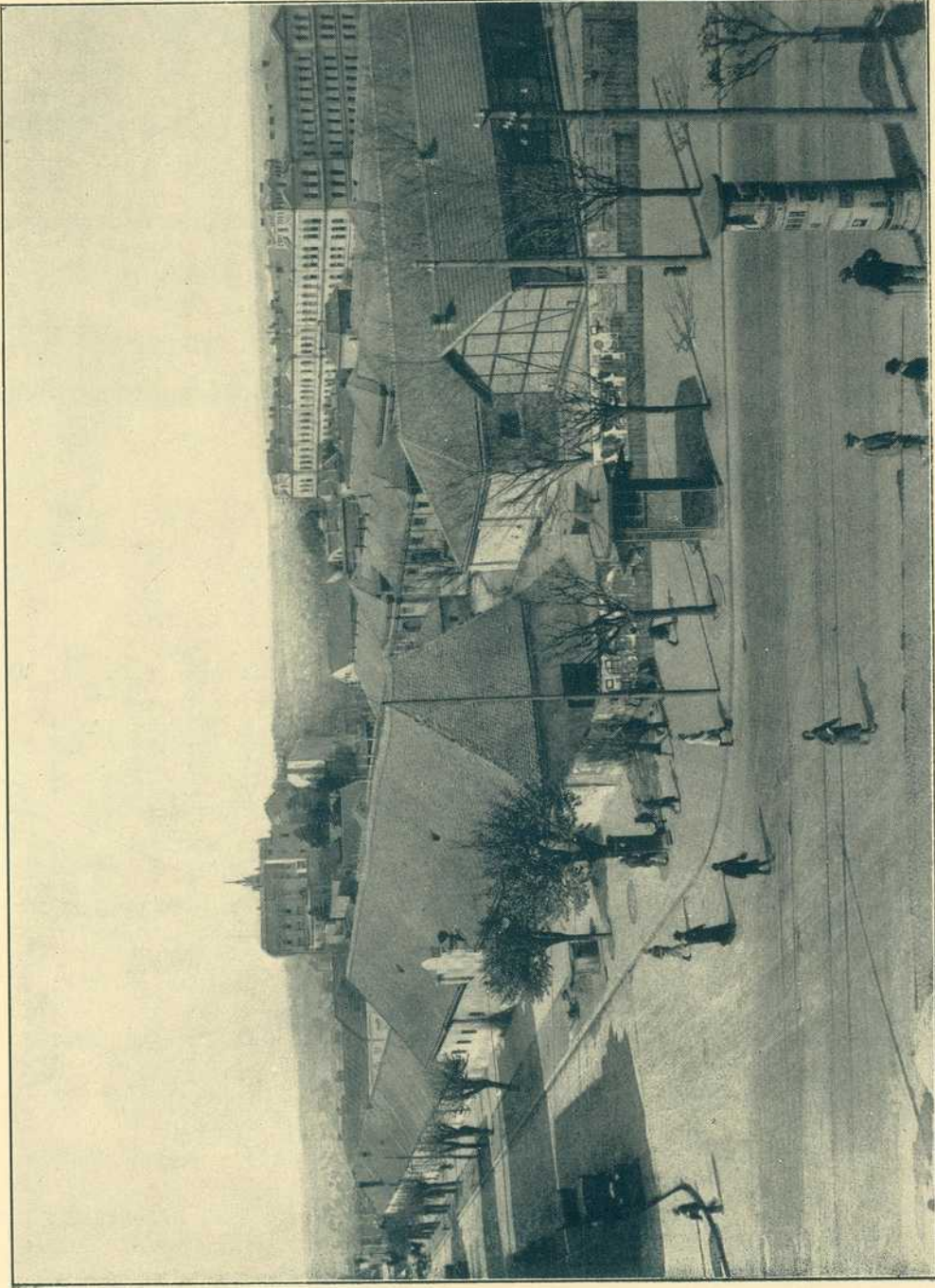
(Photo-archivé du Bureau communal de la presse de Beograd)

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

СТАРИ БЕОГРАД – ANCIEN BEOGRAD

Пре пет година: Исто место
La même place avant cinq ans

(Из фото-архива Одсека за штампу, про-
паганду и туризам О.г. Београда)

(Photo-archivé du Bureau communal de la
presse de Beograd)